

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2018

Jana Hlavová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

ZÁPIS DO 1. ROČNÍKU ZÁKLADNÍ ŠKOLY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jana Hlavová

Učitelství pro 1. stupeň

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Nováková, Ph.D.

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 29. března 2018

.....
Jana Hlavová

Poděkování:

Děkuji PhDr. Jaroslavě Novákové, Ph.D., za odborné rady a konzultace při vedení diplomové práce.

Obsah

Úvod	3
1 Povinné vzdělávání dětí v mateřské škole	4
1.1 Legislativa povinné předškolní docházky.....	5
1.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	8
2 Předškolní věk dítěte	9
2.1 Školní připravenost	9
2.1.1 Kognitivní schopnosti.....	10
2.1.2 Emoční a sociální oblast.....	11
2.1.3 Pracovní vyspělost.....	12
2.2 Školní zralost.....	13
2.2.1 Fyzická zralost.....	15
2.2.2 Psychická zralost	16
2.2.3 Sociální zralost	17
2.3 Školní nezralost.....	17
2.4 Posuzování školní zralosti a připravenosti.....	18
2.4.1 Diagnostika školní zralosti v pedagogicko-psychologických poradnách.....	19
3 Zápis do školy	21
3.1 Legislativní vymezení.....	25
3.2 Odklad školní docházky.....	27
3.3 Předčasný vstup do školy.....	28
3.4 Oblasti sledované při zápisu a jeho průběh	29
3.4.1 Hrubá motorika.....	29
3.4.2 Jemná motorika a laterálita.....	29

3.4.3 Kresba, grafomotorické prvky, korektní úchop psacího náčiní.....	31
3.4.4 Zrakové vnímání.....	32
3.4.5 Sluchové vnímání	33
3.4.6 Předmatematické představy	34
3.4.7 Řeč.....	34
3.4.8 Časoprostorové vnímání.....	36
3.4.9 Sociální dovednosti	37
4 Terénní výzkum	38
4.1 Výzkumné šetření	38
4.1.1 Výklad výzkumného šetření	40
4.2 Zápisy na městských školách.....	43
4.2.1 Městská škola 1	43
4.2.2 Městská škola 2	47
4.2.3 Městská škola 3	51
4.2.4 Městská škola 4	55
4.2.5 Městská škola 5	58
4.3 Zápisy na vesnických školách.....	68
4.3.1 Vesnická škola 1	68
4.3.2 Vesnická škola 2.....	72
4.3.3 Vesnická škola 3.....	75
4.3.4 Vesnická škola 4.....	79
4.3.5 Vesnická škola 5.....	83
4.3 Závěry výzkumného šetření.....	93
Závěr.....	96
Resumé	97
Přílohy	103

Motto:

Dítě se těší do školy stejně jako na výlet nebo na hory. Ani v jednom případě neví, co ho tam čeká, ale v rámci převahy emočního hodnocení si budoucí situace idealizuje. Představa budoucí role školáka je na úrovni hry. Dítě nechápe, že jde o zásadní a nevratnou proměnu životní situace, kterou nelze vrátit zpět, když se mu nebude líbit.

Zdeněk Matějček

Úvod

Zápis do prvního ročníku základní školy chápe dítě jako slavnostní ceremoniál, při kterém se stává školákem. Tento den by se měl pozitivně odrazit v jeho budoucím postoji ke vzdělávání.

Tématem diplomové práce je zápis do 1. ročníku základní školy. Právě proces zápisu je pro dítě velice důležitý, protože si při něm utváří prvotní poznatky o škole a jejím fungování. Zápis do 1. ročníku dává možnost k diagnostice školní zralosti a připravenosti, tj. dítě sledovat, a vytvořit mu tak vhodné podmínky pro novou životní etapu.

Cílem předkládané práce je porovnat úroveň organizace zápisů do 1. ročníku na městských a vesnických školách. Aby bylo možné dosáhnout této komparace, jsou zde definovány oblasti sledované u zápisu. K dosažení tohoto cíle přispěl kvantitativní výzkum na městských a vesnických školách. Stěžejními oblastmi pro porovnání úrovně jsou hrubá motorika, jemná motorika, kresba, zrakové vnímání, sluchové vnímání, předmatematické představy, řeč, časoprostorová orientace a sociální dovednosti.

V první části diplomové práce jsou sumarizovány informace o povinném vzdělávání v mateřské škole, tj. legislativní vymezení povinné předškolní docházky a dokumentů s ní souvisejících. Ve druhé části jsou vymezeny pojmy školní připravenost, školní zralost, školní nezralost a je uveden průběh jejich sledování. V poslední teoretické části, která se týká zápisu do 1. ročníku základní školy, jsou uvedeny legislativní náležitosti, odklady povinné školní docházky a podrobně analyzovány sledované oblasti u zápisu.

V terénním výzkumu porovnání zápisů do 1. ročníku základní školy je použit kvantitativní výzkum, z jehož metod je využito přímé pozorování. Každého pozorovaného zápisu bylo nutno se osobně zúčastnit, aby bylo možno potvrdit nebo vyvrátit 3 předem stanovené hypotézy. Sledované oblasti se zaznamenávaly tabulárně, a jsou v předkládané práci uvedeny. Pro snadnější zrakovou diferenciaci jsou nesledované oblasti zvýrazněny červenou barvou. Toto tabulární vyhodnocení se dále graficky zpracovává a hypotézy jsou

potvrzeny či vyvráceny.

Předkládaná diplomová práce vychází především z publikace Jiriny Bednářové a Vlasty Šramdové – *Diagnostika dítěte předškolního věku: Co by mělo umět ve věku od 3 do 6 let*, neboť právě tato publikace obsahuje teoretický základ všech sledovaných oblastí u zápisu do 1. ročníku základní školy. Další publikací, o kterou se ve značné míře tato diplomová práce opírá, je od Dany Kutálkové *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Právě v této publikaci se nacházejí legislativní vymezení zápisu. Neméně důležitou publikací, ze které předkládaná diplomová práce čerpá je *Školní zralost a připravenost* od Hany Otevřelové, která názorně vymezuje rozdíly mezi těmito dvěma termíny.

1 Povinné vzdělávání dětí v mateřské škole

Ještě ve 20. století se používal odborný výraz předškolní výchova. V současnosti je v České republice běžně užíván termín „předškolní vzdělávání“, který se objevil koncem 20. století. V roce 1997 přijala Česká republika mezinárodně uznávanou klasifikaci úrovně vzdělávání v oboru vzdělání ISCED (International Standard Classification of Education) podle UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). „*Jde o reakci na přesvědčivé výzkumy z celé Evropy, které potvrdily, že předškolní vzdělávání má významný pozitivní vliv na pozdější úroveň studijních výkonů a celkovou úspěšnost ve vzdělávání, i na sociální integraci a snížení delikventního chování.*“¹

Preprimární vzdělávání je v odborné literatuře vymezeno hned několika způsoby. Definice uznávaná OSN (Organizací spojených národů) je stanovena následovně: „*Počáteční fáze organizované výuky, určená především k uvedení velmi mladých dětí do prostředí školního typu, tj. k překlenutí rozdílů mezi domácím a školním prostředím.*“² V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání je vymezeno preprimární vzdělávání následovně: „*Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo jedinečnou a relativně samostatnou osobností, schopnou zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny (zejména v prostředí jemu blízkém, tj. v prostředí rodiny a školy), a zároveň i ty, které ho v budoucnu nevyhnutelně očekávají.*“³

Poslední rok povinného předškolního vzdělávání probíhá v České republice bezplatně ve státních mateřských školách. Existují však i jiné formy

¹ TĚTHALOVÁ, M. Od předškolní výchovy. *Informatorium 3-8: Časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*, 2018, roč. XXV, č. 2, s. 5.

² *Klasifikace vzdělávacích programů* [online]. Praha: ČSÚ, 2003, s. 27 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/39931210_Klasifikace_vzdelavacich_programu_uzivatelska_pri_rucka_pro_zavadeni_ISCED-97_v_zemich_OECD_vydani_1999.

³ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2016, s. 11 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf.

plnění povinného předškolního vzdělávání. Jedná se například o individuální plnění. Dítě pak dochází do mateřské školy pouze jednou za čtvrt roku, kdy si škola během této návštěvy ověřuje naplňování očekávaných výstupů v doporučených oblastech.⁴

1.1 Legislativa povinné předškolní docházky

V roce 2017 vešla v platnost novela zákona o povinné předškolní docházce. Pro pedagogické pracovníky je důležitý zákon číslo 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dále vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání a novela zákona vydána pod číslem 178/2016 Sb. Právě tato novela zákona výrazně ovlivnila chod mateřských škol. Od 1. září 2017 je každá mateřská škola povinna přijmout k předškolnímu vzdělávání děti, které v daném školním roce půjdou k zápisu do prvního ročníku základní školy nebo dosáhnou věku pěti let. Tato novela ovlivnila zřizovatele mateřských škol, mateřské školy, zákonné zástupce těchto dětí a v neposlední řadě i samotné děti.⁵

Pro mateřské školy platí § 34 odst. 1 školského zákona, který definuje vzdělávání dětí ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však pro děti od 2 let. „*Tato věta se s účinností od 1. 9. 2020 mění takto: Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku od 2 do zpravidla 6 let.*“⁶ Povinné předškolní vzdělávání platí pro každého občana České republiky, který pobývá na území České republiky déle než 90 dnů, a také pro občany členských států Evropské unie, kteří jsou oprávněni na území České republiky pobývat déle než 90 dnů. Dále se tento paragraf vztahuje na občany jiných nečlenských států Evropské unie, kteří pobývají na území České republiky buď trvale nebo přechodně po dobu delší než 90 dnů a na účastníky řízení o udělení mezinárodní ochrany.

⁴ *Změny v předškolním vzdělávání – povinný rok předškolního vzdělávání i vzdělávání dvouletých dětí* [online]. 2016 [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <https://cosiv.cz/cs/2016/08/11/zmeny-v-predskolnim-vzdelavani-povinny-rok-predskolniho-vzdelavani-i-vzdelavani-dvouletych-deti/>.

⁵ Tamtéž.

⁶ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha : MŠMT, 2016, s. 6 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf.

Oproštění od povinné předškolní docházky jsou děti s hlubokým mentálním postižením, diagnostikovaným pedagogicko-psychologickou poradnou. Povinnou předškolní docházku lze od roku 2016 vykonávat dle § 179 odst. 3 školského zákona také v lesních mateřských školách.

O přijetí dítěte do mateřské školy rozhoduje ředitel mateřské školy. Obec zodpovídá za zajištění volného místa dle § 179 odst. 2 školského zákona tím, že přednostně přijímá děti pětileté. Za účelem přijetí těchto dětí obec zřídí mateřskou školu nebo zajistí předškolní vzdělávání v mateřské škole zřizované jinou obcí nebo svazkem obcí.⁷

Průběh přijímacího řízení není jednotný, ale je Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy doporučen následující postup. Nejprve musí škola dostat od svého zřizovatele informaci (např. obce, svazku obcí), jaký školský obvod byl v obecně závazné vyhlášce obce stanoven pro konkrétní školu. Dále ředitel školy dostane od zřizovatele seznam dětí, které dovrší v následujícím školním roce 4 let a mají uvedeno trvalé bydliště v místě příslušného školského obvodu nebo jsou umístěny v tomto obvodu v dětském domově. Stejně podmínky platí i pro děti cizinců. Každý ředitel mateřské školy je povinen vyhlásit a uveřejnit termín zápisu do mateřské školy. Datum zápisu je zákonem stanoven od 2. do 16. května. Před zápisem veřejně vyhlásí také kritéria přijetí dítěte do předškolního zařízení. Tento zápis je povinný pro veškeré děti, které dovrší do konce srpna daného školního roku 5 let a nejsou již v mateřské škole zapsány. Přijímací formulář si stanovuje každá mateřská škola sama. Rodič nebo zákonný zástupce musí mateřské škole sdělit osobní údaje o přijímaném dítěti. Podle § 37 odst. 2 právního řádu má nárok ředitel mateřské školy vědět jméno (jména) a příjmení dítěte, datum narození, místo trvalého pobytu (adresu doručování § 19 odst. 3 správního řádu) a údaje o speciálních vzdělávacích potřebách. Mateřská škola v tomto přijímacím procesu nepožaduje doklad o očkování. Dále musí rodič či zákonný zástupce informovat vedení mateřské školy o předchozím vzdělávání,

⁷ *Informace o povinném předškolním vzdělávání určení pro školy* [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/informace-o-povinnem-predskolnim-vzdelavani>.

státním občanství, zdravotním stavu a způsobilosti ke vzdělávání.

Další informace se týkají rodičů nebo zákonných zástupců. Ředitel mateřské školy má právo vědět jména, příjmení a trvalá bydliště zákonných zástupců a adresu pro doručování písemností, popřípadě telefonické spojení. Po zápisu dostane každý žadatel rozhodnutí o přijetí či nepřijetí dítěte do mateřské školy. Na vyhotovení rozhodnutí má mateřská škola lhůtu až 60 dní od doby konání zápisu. Rozhodnutí je veřejný dokument, kterým je seznam žadatelů s přiřazeným registračním číslem. Pokud dítě není do mateřské školy přijato, vyrozumí ředitel školy uchazeče písemně. Spádová škola dětí (uchazečů) musí tyto děti přijímat přednostně. Dle § 179 odst. 2 školského zákona musí obec zajistit dostatečnou kapacitu pro všechny děti předškolního věku, na které se paragraf vztahuje. Po obdržení vyrozumění o tom, že dítě nebylo přijato, se může zákonný zástupce proti rozhodnutí odvolat. Ředitel mateřské školy má právo na změnu rozhodnutí, nesmí však narušit chod vzdělávání ostatních přijatých dětí. Pokud tak neučiní, musí předat odvolání na krajský úřad, který má na vyřízení odvolání 30 dnů.⁸

Děti, které k 31. 8. dosáhly pěti let, musí povinně navštěvovat místo, kde plní povinnou předškolní přípravu minimálně 4 souvislé hodiny denně. Doba začátku vzdělávání je součástí školního řádu mateřské školy a začíná zpravidla mezi 7 a 9 hodinou ranní. V době konání školních prázdnin dítě nemusí chodit do vzdělávacího zařízení. V případě, že se dítě vzdělává individuálně, dochází do mateřské školy pouze v termínech stanovených mateřskou školou. V tomto termínu si škola ověří, podle předem stanovených kritérií, zda dochází u dítěte k rozvoji všech doporučených očekávaných výstupů.⁹

S povinnou předškolní docházkou dopadají povinnosti i na zákonné zástupce. Každý zákonný zástupce je povinen dítě omlouvat do 3 dnů od

⁸ *Informace o povinném předškolním vzdělávání určení pro školy* [online]. Praha : MŠMT, 2016 [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/informace-o-povinnem-predskolnim-vzdelavani>.

⁹ *Změny v předškolním vzdělávání – povinný rok předškolního vzdělávání i vzdělávání dvouletých dětí.* [online]. 2016 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://cosiv.cz/cs/2016/08/11/zmeny-v-predskolnim-vzdelavani-povinny-rok-predskolního-vzdelavani-i-vzdelavani-dvouletych-deti>.

nepřítomnosti ve vzdělávacím zařízení. Může se jednat o písemnou či jinou omluvu, která je definována ve školním řádu dané mateřské školy. V dnešní době je možno uvolňovat dítě prostřednictvím moderní techniky (SMS zprávy, e-mail atd.). Avšak ani na základě neomluvených hodin nelze dítěti ukončit předškolní povinné vzdělávání.¹⁰

1.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Od roku 2016 platí pro veškeré mateřské školy vzdělávání podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV). V této publikaci jsou vymezena pojetí a cíle předškolního vzdělávání, vzdělávací obsah, oblasti a podmínky předškolního vzdělávání. Také je zde kapitola, jež je věnována vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami nebo dětem nadaným. Tento dokument slouží k vymezení obecných rámců vzdělávání. Celý program je určen dětem od 3 do 6 (ev. 7) let¹¹, které navštěvují mateřskou školu. Každá mateřská škola je proto povinna zpracovat dokument na školní úrovni a nazývat ho Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP). Zde dává školský zákon a dokument zvaný Bílá kniha (Národní program rozvoje vzdělávání v ČR) pedagogům v mateřských školách svobodnou volbu výběru při stanovování konkrétních cílů, očekávaných výstupů a podobě učiva pro každou věkovou kategorii zvlášť. Každý učitel v mateřské škole naplňuje tyto cíle tak, aby dítě odcházelo z mateřské školy plně připraveno na povinnou školní docházku.

Každé dítě, které odchází z mateřské školy do školy základní (popř. domácího vzdělávání), by mělo splňovat veškeré očekávané výstupy, které jsou uvedeny v RVP PV. V některých případech se výstupy dají individuálně upravit. Vzdělávací oblasti RVP PV jsou pojmenovány: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a Dítě a svět.

¹⁰ *Změny v předškolním vzdělávání – povinný rok předškolního vzdělávání i vzdělávání dvouletých dětí.* [online]. 2016 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <https://cosiv.cz/cs/2016/08/11/zmeny-v-predskolnim-vzdelavani-povinny-rok-predskolniho-vzdelavani-i-vzdelavani-dvouletych-deti>.

¹¹ Děti s odkladem školní docházky mohou navštěvovat mateřské školy do věku 7 let.

2 Předškolní věk dítěte

V odborné literatuře jsou vymezeny rozdílné názory na termín předškolní věk. Někteří autoři uvádějí jako předškolní věk celé období před vstupem do základní školy, to znamená od 0 do 6 let. Jiní autoři specifikují tento věk pouze pro období těsně před vstupem do základní školy. Jedná se o věk v rozmezí 5-7 let. V současné době, kdy je zákonem stanoven povinný předškolní rok v mateřské škole, se většina odborníků shoduje s názorem, že předškolní věk je nyní vymezen na věk od 5 do 6 let, s odkladem školní docházky do 7 let. Právě v tomto věku by se mělo dítě pomalu připravovat na školu, s čímž souvisejí níže vysvětlené termíny: školní zralost a školní připravenost. Tyto odborné názvy se často zaměňují, což je dáno tím, že se částečně překrývají. V podstatě se jedná o období, kdy dítě přechází z života plného her do světa povinností a úkolů.¹²

2.1 Školní připravenost

Školní připravenost má velký význam pro roli školáka. Je to „[...] *určitá úroveň vědomostí, dovedností a návyků, které by mělo dítě ovládat před vstupem do školy.*“¹³ Z této definice lze usuzovat, že je to určitá podmínka školní zralosti. O školní připravenosti rozhoduje výchova a vliv vnějšího prostředí, jež předškolní dítě ovlivňují. Jedná se především o oblasti sociální roviny a životní zkušenosti. Dále pod pojem školní připravenost spadá i oblast kognitivní, což je vnímání, představitivost, paměť a myšlení. Oblast pracovní, kterou řadíme do školní připravenosti, chápeme jako dotváření zadaných úkolů.

Nejstarší dohledatelnou definici školní připravenosti zaznamenal do svých knih L. Edelsberner roku 1988. „*Školní připravenost představuje souhrn všech výchovných vlivů na dítě v předškolním věku, celý způsob jeho výchovy. Způsobilostí dítěte pro vstup do školy a ke školní docházce uvádí výsledný souhrn obou předcházejících činitelů, tedy biologických a sociálních, čili školní zralost a*

¹² FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha : 2018, s. 168.

¹³ JACOVIČOVÁ, D.; ŽÁČKOVÁ H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy*. Praha : 2014, s. 24.

školní připravenost.“¹⁴ O dvanáct let později přichází M. Vágnerová s novou formulací, a to s důrazem na úspěšné dokončení povinné školní docházky. „Školní připravenost je významná pro zvládnutí nároků spojených s rolí školáka. Zahrnuje souhrn předpokladů, které jsou důležité pro úspěšné zvládnutí všech nároků školy.“¹⁵ Shrnuje tedy, že na školní připravenosti participují především sociální zkušenosti. Dítě, které je společenské, bude daleko lépe připraveno na školní docházku než dítě, které je například psychicky labilní. V roce 2008 se objevují hned dvě odborná vymezení pojmu. Přicházejí s nimi J. Kropáčkové a S. Kořátkové. S. Kořátková tvrdí, že připravenost je i stav určitého rozvoje. „Školní připravenost je způsobilost a stav rozvoje obecných a praktických vědomostí, dovedností a návyků, které umožní dítěti pokračovat ve svém vývoji prostřednictvím školního vzdělávání.“¹⁶ Jana Kropáčková vnáší do definice ještě psychologické hledisko. Dále ovšem souhlasí s předešlými výroky, že se jedná především o výchovnou záležitost. „Školní připravenost je aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech oblastech s přihlédnutím k vnitřním vývojovým předpokladům i vnějším výchovným podmínkám. Konkrétně zahrnuje vyspělost psychickou (tzn. rozumovou, sociální, emoční a pracovní, jazykovou, motorickou), podmíněnou biologickým zráním organismu, a vlivy prostředí.“¹⁷ Právě tímto výrokem se překrývají odborné termíny školní zralost a školní připravenost. Připravenost je tedy spíše o přijímání rolí ve společnosti, tzn. dítě je schopno komunikace s cizími lidmi, má úctu a respekt k hodnotám a normám spojeným se vstupem do školy. Dále se jedná o chování, které má dítě naučit především rodina.

2.1.1 Kognitivní schopnosti

Ve věku 5 let se mění způsob vnímání. Mění se mozek a utváří se myšlení. Myšlení názorné (intuitivní) přechází do myšlení konkrétního (stadium konkrétních operací). Jde především o transformaci v mysli. Dítě chápe podstatu

¹⁴ EDELSBERGER, L.; KÁBELE, F. *Speciální pedagogika pro učitele prvního stupně základní školy*. Praha : 1988, s. 21.

¹⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha : 2000, s. 141.

¹⁶ KOŘÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha : 2008, s. 114.

¹⁷ KROPÁČKOVÁ, J. *Budeme mít prvňáčka*. Praha : 2008, s. 15.

své identity, zvrtnosti (reverzibility) a také propojení jednotlivých myšlenkových procesů do jedné posloupnosti.¹⁸ U zápisu do prvního ročníku sledují pedagogové také vývoj mentálních funkcí a úroveň inteligenčních schopností. Vše lze zaznamenat ve vývoji a vnímání dětského myšlení. To, že se vše projeví v dětské kresbě, zkoumal například J. Jirásek. Sestavil orientační test školní zralosti, kde zjišťoval úroveň kresby předškolních dětí. Postupem času a vývojem pedagogiky však vyšlo najevo, že jeho závěry jsou velmi zkreslené.¹⁹

Mezi kognitivní schopnosti řadíme komunikaci, která slouží jako nástroj začleňování se do společnosti. Schopnosti spojené se vzájemnou komunikací (verbální nebo neverbální) jsou pro dítě předškolního věku klíčové. Zasahuje sem porozumění k přesvědčením, přáním a záměrům druhých, což je teorie mysli (theory of mind – TOM). Už od 15. měsíce života je možno aktivně sdílet pozornost a neverbálně komunikovat. TOM se poté stabilizuje při běžném vývoji kolem čtvrtého roku. Momentálně se tato teorie v České republice mapuje v souvislosti se vzdělávacími institucemi a typem vzdělání.²⁰

2.1.2 Emoční a sociální oblast

Emoční a sociální oblast je pro dítě pramenem lidských vztahů, který uspokojuje jeho potřeby. Existuje definice z roku 2018 „*Při posuzování sociální a emoční připravenosti sledujeme schopnost identifikace, porozumění a regulace emocí, řešení sociálních problémů, přiměřené vyjadřování emocí a schopnost prosociálního chování.*“²¹ Učitel v mateřské škole ani odborníci nesměřují svoji pozornost pouze k dítěti o samotě, ale především k jeho celkovým projevům chování v různých sociálních rolích. Celkový přehled tedy spočívá i v chování mezi dětmi v mateřské škole, v chování k sourozencům nebo k rodičům a prarodičům. Přestože jsou někteří rodiče psychicky odolní, i na ně po narození dítěte, při důležitých životních rozhodnutích zapůsobí změny a psychosociální

¹⁸ PIAGET, J. *Psychologie inteligence*. Praha : 1999, s. 55.

¹⁹ SYSLOVÁ, Z.; KRATOCHVÍLOVÁ, J.; FIKAROVÁ, T. *Pedagogická diagnostika v MŠ: práce s portfoliem dítěte*. Praha : 2018, s. 86.

²⁰ Tamtéž, s. 88.

²¹ Tamtéž, s. 89.

stres, který se dále přenáší na dítě. To vše má na dítě fatální vliv. Je potřeba brát v potaz, že děti při důležitých životních událostech procházejí stresem, přestože to tak na první pohled nevypadá. Jedná se o rozvod rodičů nebo závažné onemocnění v rodině, stěhování se do nového prostředí či narození sourozence. V těchto případech je zapotřebí dítě dlouhodobě sledovat a řešit s ním každou náhlou změnu chování.²²

2.1.3 Pracovní vyspělost

V odborných pedagogických publikacích se objevuje termín exekutivní funkce, který je používán v anglicky mluvících zemích. Pracovní vyspělost se v souvislosti se školní připraveností používá proto, že pomáhá udržovat v mysli formulace nebo instrukce během nějaké činnosti či aktivity. Mysl také pomáhá se zaměřením se na relevantní podněty při řešení problémů a není narušována vnitřními ani vnějšími elementy. Tyto funkce tedy zahrnujeme do pracovní vyspělosti. Jsou zcela zásadní pro další vývojový předpoklad sebekontroly vůle. Dále se očekává od dítěte odložení uspokojování se nebo kognitivní a emoční seberegulace.²³ V tomto ohledu by se měla pozornost dospělých upínat na připravenost dítěte směrem k jeho plánování aktivit, zaměřenosti na cíl, jeho flexibilitě (přizpůsobování se), přepínání pozornosti a kontrole impulzů. Při diagnostice se testuje pracovní vyspělost v rámci standardizovaných souborů. Nově lze také pracovní vyspělost sledovat odděleně v samostatných testech. Žádný z těchto testů však nesleduje dítě dlouhodobě, proto se doporučuje pravidelné pozorování dítěte v rozličných činnostech a společnostech. Pro rozvoj je vhodné v mateřské škole pracovat s didaktickými pomůckami k tomu určenými (Logica Piccola apod.). Vhodná jsou také různá cvičení aerobiku, bosu²⁴ či jógy. Vhodnými aktivitami jsou činnosti z Montessori pedagogiky

²² SYSLOVÁ, Z.; KRATOCHVÍLOVÁ, J.; FIKAROVÁ, T. Pedagogická diagnostika v MŠ: práce s portfoliem dítěte. Praha : 2018, s. 90.

²³ *Relating Effortful Control, Executive Function, and False Belief Understanding to Emerging Math and Literacy Ability in Kindergarten* [online]. BLAIR, C.; RAZZA, P. R., March/April 2007, s. 14-16 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.14678624.2007.01019.x/epdf?r3_referer=wol&tracking_action=preview_click&show_checkout=1&purchase_referrer=www.google.cz&purchase_site_license=LICENSE_DENIED_NO_CUSTOMER.

²⁴ Cvičení na balanční podložce.

(meditace v chůzi aj.).²⁵ K rozvoji této pracovní vyspělosti se budou vyrovnávat rozdíly mezi dětmi z běžných rodin a dětmi ze sociálně vyloučených rodin. Právě trénováním a osvojováním exekutivních funkcí dosahují děti svého cíle. Přispívá k tomu fakt, že umožňují dítěti nasměřovat se na podstatné informace při realizaci úkolů a identifikovat je v běžném proudu života. Když se dítěti v této oblasti věnujeme intenzivně, ukazuje se už po půlroce výrazné zlepšení. Při včasné diagnóze, nejpozději při vstupu do povinného předškolního vzdělávání, a následném tréninku se dítě zlepšuje ve všech rovinách školní připravenosti. Tento fakt je jedním z důvodů odsunutí zápisů do prvního ročníku ze zimních měsíců na jaro.²⁶

2.2 Školní zralost

Počátky termínu „školní zralost“ pocházejí ze 17. století. Přestože nebyl termín uveden zcela přesně, poprvé byl použit v knize *Informatorium školy mateřské* od Jana Amose Komenského (1592–1670). Popsal v ní nejvhodnější věk pro vstup dítěte do základní školy. Varuje i před předčasným vstupem do školy, a to u dětí mladších 6 let. Komenský zdůrazňuje osvojení si základních znalostí, návyků, aktivní pozornosti, přiměřené intelektuální schopnosti a motivace k systematickému učení.²⁷

Školní zralostí označujeme zralost vnitřní nervové soustavy s ohledem na její přirozený biologický vývoj. Jedná se o fyzické předpoklady, tzn. váha, výška, růst dlouhých kostí, kvalita zdraví a výměna dětského chrupu. Dále jsou zde zahrnuty psychické předpoklady, jako je kognitivní úroveň, kvalita vyjadřování, citová a sociální vyspělost. Naplnění těchto hodnot zjišťují specialisté, jako jsou například dětské pediatři nebo psychologové.

Uvedeme si zde několik definic, jak lze školní zralost chápat. S vývojem pedagogiky přicházejí různá vysvětlení. Od Jana Amose Komenského „*Znamení*

²⁵ *Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations* [online]. SERIES, T., New York: United Nations, 1986, [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://science.sciencemag.org/content/334/6054/311.4>.

²⁶ SYSLOVÁ, Z.; KRATOCHVÍLOVÁ, J.; FIKAROVÁ, T. *Pedagogická diagnostika v MŠ: práce s portfoliem dítěte*. Praha, 2018, s. 90.

²⁷ LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha : 2006, s. 311.

*pak, hodí-li se již do obecné školy dítě, tato budou: 1. Jestliže umí, což v mateřské škole uměti mělo. 2. Jestliže se při něm pozornost k otázkám a jakáž takáž k odpovědům důmyslnost spatřuje. 3. Jestliže ukazuje na sobě jakousi chtivost vyššího umění.“²⁸ Další definice přichází až o století později, kdy známý německý pedagog Friedrich Froebel definoval „Školní zralost předpokládá sladění vývojového stupně dítěte s požadavky, které jsou na něj v nové situaci kladeny. Zralé dítě by rozhodně nemělo trpět pod tíhou školních nároků, ba naopak by mělo mít radost z toho, co mu škola ve vzdělání poskytuje.“²⁹ Nyní se dostáváme do oblasti moderních dějin. V současné době se objevují mnohé jiné a konkrétnější definice. Do roku 2004 se nejen touto problematikou školní zralosti zabýval významný český profesor Zdeněk Matějček. Vymezil ve své publikaci *Co děti nejvíc potřebují* nový náhled „Schopnost (připravenost, pohotovost) dítěte dostát nárokům školního vzdělávacího procesu, a to nárokům kladeným na jeho organismus (především na jeho nervový systém), nárokům intelektovým, citovým i společenským.“³⁰ Na to navazuje dopodrobna zpracovaná definice z nového tisíciletí od M. Vágnerové „[školní zralost je] Jedním z předpokladů přijatelného zvládnutí role školáka. Jde především určitou úroveň zralosti CNS, která se projevuje změnou celkové reaktivity dítěte, zvýšenou odolností k zátěži a schopností koncentrace pozornosti. Zrání ovlivňuje i rozvoj motoriky a senzorycké koordinace, zrakové a sluchové vnímání. Školní úspěšnost závisí i na rozvoji poznávacích schopností, které ovlivňují zrání a učení. Podmínkou přijatelné adaptace na školu je rovněž dosažení určité úrovně autoregulace.“³¹ V roce 2008 je vymezen mírně odlišný náhled, jak školní zralost chápat. Novým pohledem na ni nahlízejí ve svém díle *Pedagogický slovník* J. Průcha, E. Walterová a J. Mareš. Ti formulují daný termín jako „Souhrn předpokladů dítěte pro úspěšné zvládnutí školního života a nároků vyučování. Školní připravenost je komplexní charakteristika, která zahrnuje jak úroveň biologického a psychického vývoje dítěte (školní zralost), tak dispozice vytvářené*

²⁸ LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha : 2006, s. 105.

²⁹ Tamtéž, s. 256.

³⁰ MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují: eseje z dětské psychologie*. Praha : 1994, s. 94.

³¹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha : 2000, s. 272.

na základě učení a vlivem konkrétního sociálního prostředí. Pro úspěšné zvládnutí role žáka musí dítě dosáhnout určité socializační úrovně, tj. například umět se vhodně chovat k učiteli a ke spolužákům, být schopno s nimi komunikovat, znát a přijímat určité morální hodnoty a normy a také být pozitivně motivováno k učení a školskému vzdělávání.“³² Poslední psychologický názor přináší pan docent Hartl „Školní zralost je způsobilost dítěte k absolvování školní výuky. Předpokládá určitou úroveň rozvoje jazyka a myšlenkových operací, schopnost aktivní pozornosti a soustředění a určitou úroveň sociálních dovedností.“³³ Velice intenzivně se v současnosti touto problematikou zabývají také přední čeští pedagogové, jako je například J. Bednářová. Právě ona na toto téma napsala velké množství publikací. V nemalé míře se školní zralosti věnují Drahomíra Jucovičová nebo Hana Žáčková, které ve svých pracích publikují rady pro rodiče dětí v předškolním věku. Závěrem můžeme říci, že pod pojmem školní zralost se ukrývá zralost centrální nervové soustavy. V okamžiku, kdy je tato soustava připravena, zvyšuje se odolnost vůči vnějším vlivům, emoce se ustalují a koncentruje se pozornost. Další faktor, který ovlivňuje zralost je senzomotorická rovina, sluch a percepce. Pokud je veškeré výše jmenované ve společném souladu, pak můžeme usuzovat, že je dítě zralé na školní docházku. Protože je školní zralost složitý pedagogicko-psychologický soubor jevů, jsou zde uvedeny podrobněji jeho oblasti, jak je rozdělují D. Jucovičová a H. Žáčková.

2.2.1 Fyzická zralost

Tělesnou zralost sleduje především dětský pediatr. Ten je kompetentní posuzovat většinu složek této zralosti. Tam, kde potřebuje více odbornosti, může zkoumat školní zralost i dětský neurolog, imunolog, alergolog apod. Neméně důležitou složkou je pohled dětského poradenského psychologa. Může být proveden rozhovor se speciálním pedagogem, který také může posoudit míru vývoje. Již z názvu podkapitoly vyplývá, že hlavní oblastí je fyzická dispozice.

³² PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : 2008, s. 241.

³³ HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha : 2009, s. 697.

Úzce s ní souvisí i růst či váha. Orientačně se uvádí, že zralé dítě by mělo vážit přibližně 20 kg a měřit 120 cm. V tomto je ale zapotřebí brát v potaz individualitu dítěte. Protože se dnes dítě posuzuje komplexně, nemůže již docházet k situacím, že dítěti bude doporučen odklad školní docházky pouze z důvodu malého vzrůstu. Dalším příkladem jsou děti, které mají již od 4 let nadváhu (nad 20 kg), přesto nejsou na školu celkově zralé. Dříve velice užívaný pojem spojený s fyzickým zráním je Filipínská míra, tj. míra, kdy dítě musí dosáhnout levou rukou přes hlavu na pravé ucho a opačně. Do této roviny patří i začínající změna dětského chrupu (výměna mléčných zubů). Vše ale záleží na individuálním vývoji dítěte. Jediné, co obecně platí je, že dítě menšího vzrůstu a nižší váhové kategorie je snadněji unavitelné než děti blížíící se k doporučené normě. Do fyzické zralosti řadíme nemocnost dítěte. Chronická onemocnění dítěte oslabují a mohou směřovat k budoucímu školnímu neúspěchu. Někteří odborníci sem řadí také vývoj hrubé a jemné motoriky nebo poruchu rytmizace.³⁴

2.2.2 Psychická zralost

Z odborného psychologického hlediska je pohled na psychickou zralost velice složitý, protože sem spadá hned několik rovin: temperament, myšlení, paměť, pozornost, jazyk a řeč, vnímání, základní předmatematické představy, učení, hra a tvořivost. Kolem 5. roku se dítěti mění myšlení od pojmového k obecnějšímu a od konkrétnějšího k abstraktnějšímu. Mozek je již schopný analýzy a syntézy, což je vhodné pro budoucí analyticko-syntetické čtení (pro genetickou metodu čtení o něco méně). Dítě si vše dává do logických souvislostí, i když nejsou vždy zcela správné. Předmatematické představy zahrnují například chápání rozdílu větší/menší, pojmenování čísel v číselné řadě minimálně do 5. Spojitost s myšlením má například pojmenování ročních období nebo vyjmenování dnů v týdnu. Šestiletému dítěti by se v řeči neměla objevovat gramatická nesrovnalost a mluva by měla být adekvátní věku. Vyprávění příběhu, sdělování přání nebo prožitků se také hodnotí jako školní psychická

³⁴ JACOVIČOVÁ, D.; ŽÁČKOVÁ H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy*. Praha : 2014, s. 27-28.

zralost. Dítě by mělo být před vstupem do školy rovněž emočně stabilní a mělo by emoce volně ovládat.³⁵

2.2.3 Sociální zralost

Tato složka školní zralosti je v některých případech opomíjena. Najednou se dítě dostává ze světa her do světa práce a povinností. Je na něj kladen sociální nátlak, na který musí být připraveno. Mělo by tedy mít určité sociální dovednosti, jako je například respektování pravidel ve třídě, schopnost dokázat se vrátit k rozdělané práci nebo spolupracovat se skupinou dětí. Rodiče a učitel by měli dbát pravidelné organizace dne dítěte. Do sociální zralosti patří i zvládání neúspěchu, prohry. Při vstupu do školy by dítě mělo mít základní hygienické návyky jako je oblékání, obouvání bot nebo používání WC. Dále sociální zralost zahrnuje znalost svého jména, příjmení, adresy trvalého bydliště a svého věku. Dítě, které je při dlouhodobém pozorování úzkostlivé nebo přecitlivělé, není s největší pravděpodobností zralé na školní docházku.

2.3 Školní nezralost

Pro vysvětlení tohoto termínu využijeme definici od B. Pupala a Z. Kollárikové, kteří tvrdí, že „[...] děti tzv. klasicky nezralé, u kterých neproběhla kvalitativní vývojová změna funkčních i morfologických charakteristik relevantních pro školu. V tomto smyslu se zralost stává podmínkou kvalitnějšího školního učení.“³⁶ Za nezralost tedy považujeme celou řadu znaků, které jsou nějakým způsobem pod průměrem normy školní zralosti. Jedná se o obtíže spojené s oslabením některé z psychických funkcí nebo schopností. V praxi to znamená například utlumené projevy chování. Také se může jednat o velice impulsivní, rychlé jednání. Dítě bývá často neklidné, přecitlivělé, dokonce plačtivé. Častým projevem nevyzrálosti je špatná komunikace, ba i absence komunikace mezi dítětem a učitelem v mateřské škole. Se školní nezralostí také částečně souvisí nedostatečně vyvinutá centrální nervová

³⁵ JACOVIČOVÁ, D.; ŽÁČKOVÁ H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy*. Praha : 2014, s. 29-31.

³⁶ KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PAPULA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha : 2001, s. 221-222.

soustava. To se ukazuje jako snížená schopnost sluchové a zrakové diferenciaci, přičemž rozlišování je důležité pro budoucí čtení a psaní. Postupem času se u některých dětí školní nezralost napraví přirozeně. Jiným dětem je zapotřebí věnovat více času a nabízet jim různé možnosti podpory. V mateřských školách bývají dnes běžně reedukační skupiny. Především je důležitá podpora všech lidí, se kterými se dítě setkává. Rodina, učitelé v mateřských školách a v reedukačních skupinách by měli dítě rozvíjet ve společném souladu a podřídit se individualitě dítěte. Je vhodné rozvíjet dítě komplexně, to znamená rozvíjet veškeré oblasti školní zralosti dítěte. A to i v případě, že dítě má problém pouze s jednou psychickou funkcí, která u něj není zcela rozvinutá, zralá. Právě tyto reedukace by měly provádět pověřené a vzdělané osoby. Hlavní pomoc přichází od pedagogů v mateřské škole, v případě že je to nedostačující, je možné si najít podporu v poradenských centrech (pedagogicko-psychologické poradně, speciálním pedagogickém centru) nebo u psychologů či speciálních pedagogů. Když rodičům nevyhovuje ani jeden způsob podpory, mohou dítě vzdělávat doma. V domácím vzdělávání jim pomůže nepřeberné množství pracovních sešitů a dostupná odborná literatura.

2.4 Posuzování školní zralosti a připravenosti

V rámci školní zralosti posuzujeme vývoj tělesných a duševních vlastností. Právě tyto dva znaky se sledují v rámci diagnostiky školní zralosti, a to s ohledem na individualitu dítěte, rodinné zázemí a momentální psychický stav. Neméně důležitou roli zde hraje i určitá zkušenost žáka. V průběhu 20. století se odborníci neshodují na jednotné klasifikaci složek školní zralosti.³⁷ Až v roce 2014 se v odborné literatuře objevují určité prvky jednotnosti, a to následující složky: grafomotorika, kresba, řeč, sluchové vnímání, zrakové vnímání, časoprostorová orientace, základní předmatematické dovednosti, sociální dovednosti, práceschopnost a sebeobsluha.³⁸ Při zápisech do prvních ročníků základních škol se dítě setkává se školou poprvé v životě a tvoří si ke

³⁷ KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha : 2001, s. 221.

³⁸ Podrobněji viz podkapitola 3.4.

škole určitý postoj. Každé dítě už může znát školu z vyprávění svých rodičů nebo starších sourozenců, stanovisko pro vzdělání však zaujme samo ze zkušenosti. Na to, že zápis není jen formální záležitostí, poukazují ve své publikaci Anna Kucharská a Daniela Švancová. Celý zápis by měl být organizován tak, aby učitel ve škole dostal od dítěte co nejvíce vstupních informací. Jedná se o informace jak osobní, tak i dovednostní a znalostní. Pokud bude učitel dostatečně spolupracovat s rodiči (popřípadě s poradenským zařízením) a rodiče s učitelem, mohou společnými silami usnadnit dítěti vstup do základní školy. Také sledují nedostatky v oblastech školní zralosti a domluví se na společném řešení. Řešení vede k posílení oslabených dovedností v dílčí oblasti školní zralosti.³⁹

2.4.1 Diagnostika školní zralosti v pedagogicko-psychologických poradnách

Když si rodiče s učitelem nejsou zcela jisti, zda je dítě připraveno na školní docházku, mohou jim pomoci odborníci. Od ledna do května probíhá v pedagogicko-psychologických poradnách (dále jen PPP) a ve speciálně pedagogických centrech (dále jen SPC) odborné diagnostikování školní zralosti. Běžní pedagogové v mateřských školách nesmí provádět diagnostiku ale pouze děti pozorovat. Poradnu nebo centrum mohou navštívit i rodiče, kteří chtějí, aby jejich dítě nastoupilo do povinného školního vzdělávání. Jsou to děti, kterým bude 6 let po 1. září roku nástupu. Psycholog nebo speciální pedagog vede nejprve rozhovor o dítěti s rodiči.

Hlavní otázkou je, z jakého důvodu rodiče váhají se vstupem dítěte do základní školy. Také s rodiči prokonzultují rodinnou anamnézu. Je možné, že dané problémy dítě provázejí již od narození (vdechnutí plodové vody, předčasného porodu aj.). U tohoto rozhovoru není dítě přítomno. Poté odborník zaměří svoji pozornost na dítě. Pokud to není bezpodmínečně nutné, rodiče u tohoto testování nejsou přítomni. V některých případech je u rozhovoru dítěte se specialistou potřebná přítomnost rodičů, aby dítě spolupracovalo. Je to individuální. Avšak nepřítomnost rodičů lépe evokuje školní prostředí. Nejprve

³⁹ KUCHARSKÁ, A.; ŠVANCAROVÁ, D. *Bezstarostné roky?: kroky a krůčky předškolním věkem: poradenství pro rodiče*. Brno : 2017, s. 52.

se testuje rozumový vývoj dítěte, tedy jak je dítě schopné uvažovat, a jeho znalosti. Sleduje se také hrubá motorika a jemná motorika. Další sledovanou oblastí je vyhraněná lateralita (výběr jednoho z párových orgánů, v tomto případě ruky, oka a ucha). Přihlíží se i na správný úchop psacího náčiní. Následuje vyšetření řeči, správné výslovnosti, rychlosti vybavování si pojmů (pasivní a aktivní slovní zásoba). Vše probíhá ve standardizovaných testech, jsou na to tedy stanoveny normy. Dosažené výsledky dítěte pak odborníci porovnávají s průměrem běžné populace předškoláků a vyvodí z toho určité závěry. Specialisté následně určují, zda dítěti nástup do školy doporučí nebo mu navrhnou odklad školní docházky o jeden školní rok či včasný nástup do školy. S těmito informacemi jsou rodiče seznámeni v rozhovoru s expertem, který následně zpracuje závěrečnou zprávu. Rodiče (zákonní zástupci) mají právo nahlédnout do jakéhokoli z dílčích testů. Rozprava nad dosaženými výsledky je zásadní a rodiči (zákonnému zástupci) by měla být jasná všechna doporučení odborníka. Odborník může navrhnout plán činností, který by nedostatky postupně odstranil. Dále doporučí různé metody přípravy předškoláků. Celá tato diagnostika trvá přibližně 1,5 hodiny, z toho asi 45 minut probíhá přímé testování dítěte. Zbytek času je věnován osobním rozhovorům. Doporučeným časem jsou dopolední hodiny, kdy dítě ještě není unaveno. Je vědecky dokázáno, že čilé dítě podává optimální výkon.⁴⁰

⁴⁰ *Jak probíhá vyšetření školní zralosti v PPP* [online]. BENÍŠKOVÁ, T., Pedagogicko-psychologická poradna Kadaň, [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: http://www.pppuk.cz/soubory/ppp_kadan/kadan_clanek_3.pdf.

3 Zápis do 1. Ročníku základní školy

Zápis do prvního ročníku základní školy je pomyslným vyvrcholením dosavadního vzdělávání v mateřské škole nebo v domácím vzdělávání. Tento den se zapíše do paměti nejen rodičům ale především dětem. Je to jejich velký den, který si většinou pamatují do konce života. Proto by se tomuto dni měla věnovat nemalá pozornost. Také je to předěl z říše her do světa závazků, povinností a to na dalších devět let jejich života. Jak tato léta dítě prožije, záleží na tom, jak přijme svoji novou roli žáka. Ulehčit mu to může vlídný přístup učitelů a především domácí zázemí. Pro některé jedince bude začínat devět let soužení, pro jiné devět let radosti, veselí, nadšení. Téměř všichni rodiče si pamatují, jaká byla školní léta pro ně samotné. Vkládají do svých dětí veškeré naděje, že právě jejich dítě bude ve škole úspěšné. Měli by ho tedy v cestě za vzděláním co nejvíce podpořit.

Vstup dítěte do primárního vzdělávání (mezinárodní klasifikace ISCED1) je v České republice určen věkovou hranicí dosažením šestého roku života (dětí bez odkladu školní docházky). Tento věk je určen dlouholetou tradicí, a proto ho shledáváme adekvátním. Přece však v posledních letech přibývá dětí s odkladem školní docházky.

U zápisu se sleduje žákova školní zralost a připravenost. Nemělo by se stávat, že u zápisu budou sledovány pouze konkrétní znalosti. Dnes je zápis chápán jako komplexní sledování a prevence odhalení nedostatků pro vstup do školy. V České republice neexistuje předepsaný postup, jak zápis provádět. Organizace je tedy zcela v možnostech základních škol. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) vydalo přehled materiálů, kde seznamuje veřejnost s výchovnými a vzdělávacími předpoklady.⁴¹ Obecně je doporučeno deset následujících oblastí, které by mělo dítě u zápisu splnit.

1. Dítě by mělo být dostatečně fyzicky a pohybově vyspělé, vědomě ovládat své tělo, být samostatné v sebeobsluze.

⁴¹ OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika*. Praha : 2016, s. 171.

2. Dítě by mělo být relativně citově samostatné a schopné kontrolovat a řídit své chování.
3. Dítě by mělo zvládat přiměřené jazykové, řečové a komunikativní dovednosti.
4. Dítě by mělo zvládat koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku, pravolevou orientaci.
5. Dítě by mělo být schopné rozlišovat zrakové a sluchové vjemy.
6. Dítě by mělo zvládat jednoduché logické a myšlenkové operace a orientovat se v elementárních matematických pojmech.
7. Dítě by mělo být přiměřeně sociálně samostatné a zároveň sociálně vnímavé, schopné soužití s vrstevníky ve skupině.
8. Dítě by mělo vnímat kulturní podněty a projevoval tvořivost.
9. Dítě by mělo mít dostatečně rozvinutou záměrnou pozornost a schopnost záměrně si zapamatovat a vědomě se učit.
10. Dítě by se mělo orientovat ve svém prostředí, v okolním světě i v praktickém životě. Podrobněji rozpracované oblasti najdeme na webových stránkách MŠMT.⁴²

Organizace zápisu do prvního ročníku je tedy plně v rukou jednotlivých základních škol. Proto se také jednotlivé zápisy od sebe liší. Dnes existují 2 možnosti, jak samotný zápis zorganizovat. M. Svoboda rozděluje přípravy zápisů na tradiční a netradiční pojetí. Do tradičních zápisů se řadí takové, které jsou organizovány nastávajícím učitelem první třídy v jejich budoucí potenciální třídě. Měla by tomu odpovídat i výzdoba třídy. Měly by se tam nacházet výtvary dětí současné první třídy, nástěnná abeceda, počítadla, písmenkové předlohy a veškeré didaktické pomůcky, kterými lze předškolní děti nenásilně a především nenápadně diagnostikovat. V některých školách je neodborně používán jako prostředek diagnostiky Jiráskův orientační test školní zralosti. Tento test je sestaven ze tří úkolů: kresba mužské postavy, napodobování psacího písma a obkreslování skupiny bodů. Vyhodnocení se

⁴² *Desatero pro rodiče dětí předškolního věku* [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku>.

dělá na pětistupňové hodnotící klasifikační stupnici. Většina prvostupňových učitelů ale nemá kvalifikaci k odbornému vyhodnocování tohoto testu, protože je primárně určen pro školská poradenská zařízení (PPP a SPC). Také se objevují případy, že tento test už si děti zkoušely v mateřských školách „nanečisto“, a tak podávají lepší výkon než děti, které jej vidí poprvé, a není možno pak testy adekvátně srovnat. Také z tohoto důvodu by se neměl při běžném zápisu objevovat. Dále se také sledují komunikační a řečové dovednosti, a to především při rozhovorech na dětské téma (pohádka, hračky apod.). Dále se sleduje sluchové a zrakové vnímání, paměť, základní předmatematické dovednosti, časoprostorová orientace a grafomotorika. Zjišťují se také pracovní a sociální dovednosti. Učitelé provádějí pouze pedagogickou diagnostiku sledováním. K psychologické diagnostice nejsou dostatečně kvalifikováni (pokud mají vystudovaný pouze obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ). Proto je odborníky doporučováno sestavení si vlastních aktivit, které by děti prověřily, zda jsou na školu zralé.

Do netradičních začleňujeme takové zápisy, na jejichž organizaci se většinou podílí celá škola, od všech žáků po celý pedagogický sbor. Organizace je náročná nejen materiálně, ale i časově. Objevuje se motiv pohádkových zemí nebo začarovaného lesa. U vchodu budoucí žák prvního ročníku čeká nějaká pohádková postava (starší žák), která dětem sdělí nějakou pohádkovou záhadu a provede je pohádkou (a tím zároveň celou školou). Jedná se například o vysvobození zakleté princezny nebo nalezení utrženého sluchátka pro Macha a Šebestovou. Cestou za vyřešením záhady plní nejrůznější aktivity. Na každém stanovišti nenásilnou formou dochází k diagnostice, dítě si vůbec neuvědomuje, že je „zkoušeno“. Na konci dojde k rozluštění tajemství.⁴³

Rodič, potažmo jeho zákonný zástupce, by měl vždy od učitelů dostat zpětnou vazbu, zda je jeho dítě zralé a připravené na školní docházku. Pokud se objeví nějaké nedostatky, pedagog doporučí cvičení, kterými lze problémy odstranit. V případě velkých nedostatků navrhnou odklad školní docházky

⁴³ SVOBODA, M.; KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha : 2009, s. 120.

o jeden školní rok.⁴⁴

Organizace a průběh zápisu jsou dány vyhláškou č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky ve znění pozdějších předpisů. V informacích o organizaci zápisů k povinné školní docházce vydaných MŠMT v roce 2016 nalezneme dělení zápisů na formální a motivační část. Ve formální části podává zákonný zástupce dítěte (pokud to není rodič, musí se prokázat dokumentem, že má dítě ve své péči) Žádost o přijetí k povinné školní docházce. Tam uvede základní iniciály dítěte, informuje o případných potřebách podpůrných opatření. Pověřený pedagog se dále dotazuje na informace o zdravotním stavu dítěte. V ideálním případě poskytnou rodiče (zákonní zástupci) škole na sebe spojení (telefonní číslo, e-mail). Pokud zákonný zástupce žádá o odklad školní docházky, přinese Žádost o odložení školní docházky potvrzenou od PPP, SPC, odborného lékaře nebo klinického psychologa. Škola poskytne v této formální části veškeré informace o škole (jaký se vyučuje cizí jazyk, o možnostech rozsahu a nabídky individuální pomoci apod.).⁴⁵

Motivační část představuje sled neformálních aktivit, které mají dítěti představit školu jako bezpečné a příjemné místo pro budoucí vzdělávání. Tato část se skládá například z cílených aktivit zaměřených na dovednosti nebo řízené rozhovory. Dále společnou hrou zjišťují úroveň vědomostí. Sledovat se mohou pouze takové schopnosti a dovednosti, které jsou v souladu v RVP PV. Pokud se jedná pouze o rozhovor, musí trvat maximálně 20 minut. Tato doba je maximální možná pro udržení dětské pozornosti, odpovídá věkové vyzrálosti. Pokud se aktivity střídají častěji a mají rozmanité náplně, může celý zápis trvat až 60 minut.⁴⁶

⁴⁴ FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha : 2018, s. 176-177.

⁴⁵ *Informace k organizaci zápisů k povinné školní docházce* [online]. Praha: MŠMT, 2016, s. 1 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/39797_1_1/.

⁴⁶ Tamtéž, s. 6.

3.1 Legislativní vymezení

Doporučení o průběhu zápisu k povinné školní docházce spadá pod zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, a také musí být v souladu s § 3 a vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů.⁴⁷ Doslovná citace ze školského zákona § 36 odst. 3 zní: „*Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce.*“⁴⁸ Zákonný zástupce je povinen od 1. ledna 2017 dítě zapsat k povinnému školnímu vzdělávání. Zápis probíhá v období od 1. do 30. dubna, nejpozději však do 31. srpna kalendářního roku, v němž dítě musí začít povinnou školní docházku (do roku 2017 se konaly zápisy do prvních ročníků v období od 15. ledna do 15. února). Pokud zákonný zástupce tak neučiní, může být stíhán za porušení zákona. Soud smí za to tento přestupek udělit peněžité trest až ve výši 5 000 Kč. Ze zákona nevyplývá, že je dítě povinno se zápisu do 1. ročníku osobně účastnit. Pokud se dítě zápisu do 1. ročníku osobně neúčastní a zákonný zástupce dítě k povinnému vzdělávání zapíše, jedná se o minimální podobu zápisu k povinnému školnímu vzdělávání.

Škola je povinna u zápisu informovat zákonné zástupce o možnostech odkladu povinné školní docházky. Neprodleně po ukončení sledování dítěte sdělí

⁴⁷ Informace k organizaci zápisů k povinné školní docházce [online]. Praha: MŠMT, 2016, s. 6 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/39797_1_1/.

⁴⁸ Tamtéž, s. 3.

zákonným zástupcům možnosti nápravy v oblastech, ve kterých dítě neprojevilo dostatečné znalosti nebo dovednosti.

O přijetí dítěte k základnímu vzdělávání rozhoduje ředitel školy (správní orgán). O výsledku (přijetí/nepřijetí) přijímacího řízení vyrozumí zákonné zástupce také ředitel školy. Dítě, které jde k zápisu do prvního ročníku do své spádové školy, nesmí dostat negativní vyrozumění.⁴⁹

Patřičnosti rozhodnutí jsou rozděleny na tři části. V první, výrokové části, je uvedeno řešení otázky, která byla objektem řízení o přijetí, či nepřijetí dítěte do dané školy. V oddíle odůvodnění jsou uvedeny argumenty, které ovlivnily výsledky přijímacího řízení. Jsou zde také sděleny analýzy, kterými se škola řídila při vyhodnocování, a také materiály pro vydání dokumentu o výsledcích přijímacího řízení. Mohou zde být udány důvody z nedostatečné kapacity školy nebo počtu podaných žádostí. Není nutné tuto část uvádět, pokud je žádost kladně vyřízena. V poslední části, poučení, jsou informace, jak lze proti tomuto rozhodnutí podat odvolání, do jakého mezního termínu se žádost může podat a kdo o jejím vyřízení rozhoduje.⁵⁰

Ředitel školy vydává rozhodnutí o přijetí/nepřijetí neprodleně, nejpozději však od 30 dnů ode dne zápisu. Jedno originální vyhotovení o rozhodnutí si zakládá do spisu v téže základní škole. Další originál posílá zákonným zástupcům doporučeným dopisem.

Zákonní zástupci se mohou odvolat pouze na všechny části zároveň, jež jsou uvedeny v odstavci odůvodnění. Tam lze napadnout a vyvrátit veškeré výroky v něm předložené. Odvolání pouze proti jedné části je nezákonné (§ 82 správního řádu). Celý tento dokument by měl být po obsahové stránce zcela individuální, aby bylo jasné, z jakého konkrétního důvodu nemůže být dítě vzděláváno právě na škole, na které bylo u zápisu. Toto odvolání mohou zákonní zástupci podat do 15 dnů od obdržení rozhodnutí na krajský úřad příslušného kraje.

⁴⁹ *Informace k organizaci zápisů k povinné školní docházce* [online]. Praha: MŠMT, 2016, s. 9 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/39797_1_1/.

⁵⁰ Tamtéž, s. 6.

Jestliže je dítě přijato na jinou než spádovou školu, musí ředitel školy, kam je dítě přijato, oznámit tuto informaci řediteli spádové školy. Tato výměna informací musí nastat nejpozději do konce května kalendářního roku, ve kterém dítě zahájí povinnou školní docházku.

Pokud je dítě svěřeno do střídavé péče rodičů, může plnit povinnou školní docházku na dvou základních školách. Tyto školy si pak musí stanovit určitá pravidla, podle kterých bude žák vyučován, popřípadě hodnocen.⁵¹

3.2 Odklad školní docházky

Odklad školní docházky je opět zákonně vymezen § 37 odst. 1 školského zákona „*Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.*“⁵² Pro zákonné zástupce to tedy znamená, že v odkladu školní docházky nemají hlavní slovo. Jejich rozhodnutí musí potvrdit nebo vyvrátit specializovaný odborník v PPP nebo SPC a také lékař či klinický psycholog. Pokud tedy zákonný zástupce žádá o odklad školní docházky, musí doložit tři dokumenty. Jedním je lékařská zpráva odborného lékaře nebo klinického psychologa, druhým je posudek z poradenského zařízení a poslední je oficiální Žádost o odklad školní docházky o jeden školní rok. Ředitel školy rozhoduje, jaká kritéria udělení odkladu školní docházky jsou pro daný školní rok nastupu možná. Své stanovisko sdělí ředitel školy zákonným zástupcům nejpozději do začátku školního roku, v němž by dítě mělo řádně nastoupit.⁵³

Jedná se převážně o děti, které jsou nezralé nebo nepřipravené ve více než

⁵¹ *Informace k organizaci zápisů k povinné školní docházce* [online]. Praha: MŠMT, 2016, s. 5 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/39797_1_1/.

⁵² *Odklad školní docházky* [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/39797_1_1/.

⁵³ FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha : 2018, s. 177.

jedné oblasti. Existuje také možnost, že zákonní zástupci neakceptují doporučení odborníků a Žádost o odklad školní docházky nepodají. Takové rozhodnutí může mít pro dítě následně fatální psychický následek. Takové dítě bývá ve škole často neúspěšné a přes veškerou snahu učitelů už v první třídě ztrácí veškerou motivaci k učení. V případě, že dítě nezvládá školní režim, výuku apod. může ředitel školy odložit plnění školní docházky dítěte na následující školní rok. Může tak učinit během celého prvního pololetí, avšak musí mít souhlas zákonného zástupce. Pokud se tak stane, vrací se takové dítě zpět do mateřské školy, popřípadě navštěvuje přípravnou třídu.⁵⁴

Za posledních pět let, od školního roku 2011/2012 do 2016/2017, odkladů školní docházky procentuálně ubývá, ale fyzicky dětí přibývá. Od roku 2011 se jedná o rozdíl téměř 24 000 dětí v prvních ročnících. Ve školním roce 2016/2017 bylo evidováno téměř 20 000 Žádostí o odklad školní docházky o jeden školní rok. Proto stále stoupá průměrný věk nástupu do základní školy. Procentuální odhad MŠMT je, že téměř 20 % dětí nastoupí do základního vzdělávání ve věku 7 let.⁵⁵

3.3 Předčasný vstup do školy

V § 36, odst. 1 školského zákona se můžeme dočíst „*Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce.*“⁵⁶ Je zapotřebí, aby

⁵⁴ FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha : 2018, s. 178.

⁵⁵ *Zápisy do 1. ročníku základního vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zapisy-do-1-rocniku-zakladnich-skol>.

⁵⁶ *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online]. 2017 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/skolsky-zakon/cast-3-hlava-1-paragraf-36>.

dítě vykazovalo nejen zralost mezi dětmi stejně starými, ale především, aby vývojově odpovídalo dětem o rok starším. Je důležité, aby dítě bylo důkladně vyšetřeno odborníky. Skutečnost, že umí dítě v pěti letech číst nebo psát, automaticky neznamena, že je zralé pro vstup do školy. Na tomto konkrétním případě se může jednat o dítě s nerovnoměrným vývojem psychických funkcí. V PPP doporučí vstup do základní školy v běžném termínu, tedy po dovršení 6 let.⁵⁷

3.4 Oblasti sledované při zápisu a jeho průběh

Během zápisu do 1. ročníku sleduje většinou budoucí pedagog první třídy celý jeho proces a zaznamenává si úroveň zralosti a připravenosti do předem připravených archů. Je žádoucí sledovat dítě komplexně. Pedagog sleduje i přístup dítěte k jednotlivým úkolům, udržení pozornosti a pochopení zadané aktivity. Níže jsou uvedeny nejčastěji sledované oblasti školní zralosti u zápisů.

3.4.1 Hrubá motorika

Pod pojmem hrubá motorika běžně radíme ovládání těla. Ovšem spadá sem i koordinace končetin, rytmizace pohybů nebo správné držení těla (i udržení rovnováhy). Obecně můžeme říci, že je to pohyblivost a ovládání celého těla (velkých kloubů). Zdokonalení probíhá poskakováním, chůzí, během, při hrách s míčem nebo pobytem venku. Do 6 let by tedy mělo být dítě schopno: skok souň, překročit nízké překážky, přeskok čáry nakreslené na zemi střídat nohy při chůzi do schodů i ze schodů, poskakovat na jedné noze, přejít přes kladinu. Vrcholem v oblasti hrubé motoriky je kolem 6. roku přeskok snožmo nízké překážky.⁵⁸

3.4.2 Jemná motorika a laterálita

Jemná motorika je velice důležitá pro psaní, ale nejen to, úzce se také vztahuje na funkce celé ruky a řeči. Platí pravidlo, že pokud má dítě hbité, čilé a

⁵⁷ *Odklady povinné školní docházky* [online]. LEŽALOVÁ, D., Praha [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/1815581-Skolni-dochazky-nebo-predcasny-nastup-do-skoly.html>.

⁵⁸ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno : 2015, s. 11.

rozpohybované ruce a prsty, je velká pravděpodobnost, že nebude mít problémy s mluvidly. Jemná motorika znamená zdokonalování úchopu, ale i manipulaci s drobnými předměty. Dítě by mělo umět postavit komín z minimálně 10 kostek, navlékat malé i velké korálky na tkaničku, umět stříhat nůžkami, otevírat dlaň po jednom prstu a dotknout se bříškem palce každého bříška ostatních prstů na dlani. Dále by mělo dítě zvládnout rozlišit hračky, zvířata a geometrické tvary pouze pomocí hmatu. Hmatem by také mělo být schopno rozeznat od sebe různé materiály, se kterými přichází v běžném životě do styku (látka, koberec, papír apod.).⁵⁹

Společně s jemnou motorikou se sleduje i lateralita. Lateralita znamená upřednostňování jednoho z párových orgánů nebo končetin. Vyhraněnost laterality by měla být ukončena do konce předškolního vzdělávání. S nástupem do školy už by mělo být dítě vyhraněno. Je však tolerance do konce 6. roku.

U zápisu se lateralita ruky ověřuje přibližně 12 úkoly, kdy obě ruce musí mít k aktivitě stejnou příležitost (vzdálenost). Dítě musí minimálně 10 činností udělat stejnou rukou. Pak lze hovořit o vyhraněné lateralitě. Úkoly mohou být následovné: zatloukání (hřebíku), šroubování, pilování (kus dřeva umělohmotnou pilkou), navlékání korálků, navlékání nitě do oka jehly (dětské), zasouvání předmětů do otvorů (schovat knoflík do krabičky od sirek), skládání mozaiky (dřevěná stavebnice s malými dílky), hod míčem na cíl, roztáčení káči, dělání bábovek na pískovišti (v krabici od bot je nasypán kinetický písek a připravené bábovky a lopatka), odnést koš z místa na místo, vystřížení obrázku, apod.

Vyhraněná by měla být i lateralita oka. Ta se může sledovat pohledem do kaleidoskopu, klíčové dírky nebo do lahve. Pokud lateralita není vyhraněna, přiloží si například kaleidoskop na čelo nebo nos.⁶⁰

⁵⁹ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno : 2015, s. 8.

⁶⁰ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno : 2009, s. 39.

3.4.3 Kresba, grafomotorické prvky, korektní úchop psacího náčiní

Kresba je pro děti nepostradatelným vývojovým prvkem. Psaní vychází z kresby, která je rozvíjena v předškolním věku. Právě i kresba je velkým ukazatelem, do jaké míry je dítě zralé k zahájení školní docházky. Kresbou mohou děti vyjadřovat své emoce, postoje. Kresba slouží mnohým psychologům jako diagnostický nebo relaxační nástroj.⁶¹ Okolo 6 roku by měla být kresba postavy už dvoudimenzionální. Celá figura už by měla být proporcionální, dílčí části těla jsou již připojeny k trupu na správném místě. Na nakreslené osobě můžeme jasně určit hlavu a trup. Ruce většinou směřují do stran, nebo vzhůru. Na hlavě se objevují detaily v podobě vousů, náušnic, doplňků ve vlasech aj.⁶²

Grafomotorika je soubor psychomotorických činností, které jsou vykonávány při psaní a kreslení. Při psaní je potřeba provádět účelné pohyby, které jsou založeny na koordinaci oka a ruky.⁶³ Rozvoj grafomotoriky je závislý na mnoha psychomotorických funkcích. Jedná se například o mentální vyspělost, rozvoj zrakového a prostorového vnímání a spoustu dalších. Grafomotorické prvky se objevují často ve spontánní kresbě, kde je můžeme vyhodnotit (například kouř z komína).⁶⁴ Dítě nastupující další školní rok do základní školy by mělo umět nakreslit svislou i vodorovnou čáru, kruh, spirálu, vlnovku, šikmou čáru, zuby (u pily), horní a dolní smyčku a horní i dolní oblouk s vratným tahem. Dítě je nezná těmito názvy, ale umí je bezpečně napodobit podle vzoru.⁶⁵ V tomto věku by dítě mělo kreslit měkkými pastelkami, tužkami, voskovkami apod.

Předškolní dítě by mělo tužku držet pomocí tří prstů (špetky). Na prostředníčku tužka leží a ukazováček s palcem tužku přidržují shora. Celá ruka

⁶¹ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno : 2010, s. 13.

⁶² BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno : 2009, s. 33.

⁶³ *Co je to grafomotorika* [online]. Grafomotorika [cit. 2018-003-03]. Dostupné z: <http://www.grafomotorika.eu/grafomotorika>.

⁶⁴ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno : 2010, s. 13.

⁶⁵ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno : 2015, s. 12.

je uvolněna, aby manipulace byla co nejsnazší. Jiný úchop není vhodný, namáhá zbytečně například krční svaly. Prvotní pro korektní úchop je správný sed. Nohy jsou celou svojí plochou na zemi, přibližně pod kolenními klouby. Kolenní klouby a kotníky by měly být od sebe po celé délce stejně vzdáleny. Kyčelní klouby jsou o trochu výše než kolena. Pánev by měla být ve střední pozici. Vzpřímený trup, lopatky by měly směřovat do zadních kapes u kalhot. Ramena jsou roztažena do celé možné šířky. Krční páteř je vzpřímená a hlava v prodloužení páteře. Brada by měla být „přitažena ke krku“.⁶⁶ Při správném sedu by konec tužky měl směřovat zhruba do pásma mezi loket a rameno. Za chybu se považuje, pokud je tužka rovnoběžně s hranou stolu. Ruka by měla být uvolněna, bez křečí. Správné postavení ruky ulehčí naklonění papíru. Papír je nakloněn nahoru tím pravým nebo levým rohem podle toho, jakou rukou dítě píše. Při psaní se pohybuje se celá paže včetně ramenního kloubu. Také by se neměl vyskytovat přílišný tlak na tužku. Dítě ji nesmí držet pevně a zápěstí by mělo po podložce spíše klouzat.⁶⁷ Pokud učitel zpozoruje chybný úchop, neprodleně doporučí přeučit na úchop korektní a odkáže rodiče na vhodnou literaturu a cvičení.

3.4.4 Zrakové vnímání

Zrakem přijímáme většinu informací z okolí. Správné zrakové vnímání a paměť přispívají u předškolních dětí k dobrému čtenářskému výsledku ve škole. Ke čtení z oblasti zrakového vnímání je zapotřebí: rozlišení pozadí a figury, zraková analýza a syntéza, diferenciacce, paměť, vizuomotorická koordinace a rozlišování barev. Na tyto složky jsou zaměřeny následující aktivity.⁶⁸

Při zápisu se sleduje z oblasti zrakového vnímání například rozlišování barev. V 6 letech by mělo dítě zvládnout přiřadit i pojmenovat základní barvy i jejich odstíny. Ze složky rozlišování figury a pozadí vyhledávají děti například známé objekty na pozadí obrazu nebo sledují danou linii mezi ostatními. Úkol

⁶⁶ *Správný sed* [online]. FIZIODOMU [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://www.fyziodomu.cz/spravny-sed-4-dil/>.

⁶⁷ KUTÁLKOVÁ, D. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Praha : 2014, s. 120-122.

⁶⁸ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno : 2010, s. 37.

pro zrakové rozlišování by mohl vypadat následovně: dítě najde rozdílný obrázek v řadě lišící se velikostí nebo detailem či vertikální polohou. Pro zjištění úrovně vnímání části a celku se zařazují aktivity skládání některého tvaru nebo doplnění chybějícího tvaru do tabulek, obrázků, skládaček apod. Zrakovou paměť sledujeme zapamatováním si obrázků. Dítěti ukážeme 6 obrázků, poté je otočíme a dítě vyjmenuje alespoň 3. Tuto techniku můžeme také najít pod názvem Kimova hra. Pohyb očí na řádku testujeme jmenováním objektů (obrázků) zleva doprava.⁶⁹

3.4.5 Sluchové vnímání

Sluch se řadí do jednoho z prostředků komunikace. Nemalou měrou ovlivňuje vývoj řeči a s tím spojené myšlení. Je důležité před vstupem do školy vyloučit sluchové vady, které by ovlivnily úspěšnost dítěte ve škole. Pro rozvoj čtení a psaní můžeme hovořit o fonematickém uvědomování. Předškolní dítě musí být schopno: naslouchat, sluchové diferenciaci, analýzy a syntézy, sluchové paměti a vnímat rytmus.⁷⁰

Pro naslouchání jsou voleny aktivity určující lokalitu vydávaného zvuku nebo rozpoznání písničky podle melodie. Dítě musí umět vyslechnout krátký příběh. Sluchová diferenciaci je sledována při aktivitách spojených s rozlišováním změny samohlásky (bota/nota) nebo délky samohlásky (lyže/líže). Předškolák by měl zvládnout rozlišit i změnu v měkčení (dýky/díky). Tento úkol můžeme pro ulehčení doprovodit vizuálním podnětem. Sluchová paměť by měla být rozvinuta na tolik dobře, že dítě je schopno zopakovat pět nesouvisejících slov. Předškolákovy dovednosti by měly v ideálním případě vypadat tak, že dítě analyzuje počáteční a koncovou souhlásku ve slovech. Dále dítě u zápisu do 1. „roztleská“ slovo na slabiky, dokáže je spočítat a zaznamenat.⁷¹

⁶⁹ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno : 2015, s. 17-18.

⁷⁰ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno : 2010, s. 31.

⁷¹ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno : 2015, s. 40-46.

3.4.6 Předmatematické představy

Pod tímto pojmem je skryto nejen vyjmenování číselné řady, ale řadí se sem i jemná a hrubá motorika, prostorová orientace a zrakové vnímání. Tyto jednotlivé dovednosti společně rozvíjí u předškolních dětí předčíselné představy. Je to základ pro porozumění matematickým pojmům, symbolům a vztahům mezi nimi. Dále se rozvíjí číselné představy. Děti v mateřské škole určují množství předmětů a obrázků a chápou číselnou řadu. Některé předškolní děti jsou již na takové úrovni, že dokáží dělat jednoduché číselné operace.⁷² U předškolních dětí se testuje u zápisu porovnávání. Dítě je schopno ukázat více/méně, nižší/vyšší a určit množství o jedno méně i o jedno více. Dále se z matematických představ diagnostikuje třídění a tvoření skupin. Aktivita, která sleduje vývoj třídění, může být zadána jako roztrídění určitých objektů podle 3 kritérií (barva, velikost, geometrický tvar). Také dítě pozná, co do skupiny objektů nepatří. Dítě seřadí pět prvků podle některého předem zadaného kritéria (velikosti). Dítě určuje množství minimálně do 6 a pozná základní geometrické tvary (kruh, čtverec, trojúhelník a obdélník).⁷³

3.4.7 Řeč

Řeč úzce souvisí s motorikou (hrubou i jemnou), rozvojem vnímání (sluchovým i zrakovým) a sociálním prostředím. Zdokonalování řeči rozvíjí myšlení, poznávání, ale i učení. Hlavní funkcí řeči je v lidské společnosti dorozumívání se s ostatními, s tím souvisí navazování a utváření sociálních vazeb mezi lidmi. Řeč je pojímána jako komplexní schopnost v několika jazykových rovinách, a to v rovině foneticko-fonologické (výslovnost, sluchová analýza), morfologicko-syntaktické (tvarosloví a stavba věty), lexikálně-sémantické (význam slov, slovní zásoba) a pragmatické (praktické využití komunikace).⁷⁴

Předškolní dítě v České republice by mělo umět korektně správně

⁷² BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno : 2015, s. 47.

⁷³ Tamtéž, s. 52-53.

⁷⁴ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno : 2010, s. 25.

vyslovovat převážnou většinu českých hlásek a také mít správnou artikulaci. Pod tímto pojmem si můžeme představit fakt, že je dítěti rozumět, co říká. Tento jev může být u zápisu pozorován učitelem nebo průvodcem na určitém stanovišti či při dílčím úkolu. Morfologicko-syntaktická rovina by měla být sledována například reprodukcí básničky, písničky, krátkého příběhu bez obrázkového doprovodu. Kolem 6. roku by měla být rozvinuta do úrovně doplnění chybějícího slova v textu ve správném tvaru či rozpoznání nesprávně utvořených slov a gramaticky nesprávné mluvy. Dalším možným ukazatelem je používání všech slovních druhů v souvětí při slovním vyjadřování. Úkoly při zápisu by měly také ověřit úroveň vývoje lexikálně-sémantické roviny. Dítě by mělo umět vytvořit protiklady nebo slova nadřazená k zadaným slovům (obrázkům). Do pragmatické roviny patří komunikace. Dítě navazuje aktivně a spontánně řečový kontakt s jinými dětmi i dospělými. Umí vytvořit otázku a adekvátně odpovědět. Snaží se vyjadřovat své emoce, pocity a postoje. Dokáže říci své jméno i příjmení, jména svých rodičů, sourozenců, učitelů v mateřských školách a zná svoji adresu. Při zápisu by tedy měla být jedna z prvních otázek: „Jak se jmenuješ?“⁷⁵

S řečí úzce souvisí motorika artikulačních orgánů, tedy oromotorika, která se vyvíjí společně s hrubou a jemnou motorikou. Spoluprací těchto hybností prozkoumává dítě okolní svět i samo sebe. Správná oromotorika usnadňuje dítěti výslovnost a proud řeči. Řadíme sem práci se rty. Dítě by mělo zvládat našpulit ústa jako kapr, usmát se pouze jedním koutkem úst nebo se usmát celými rty. Dále sem patří cvičení na polohování a pohyblivost jazyka, například olíznutí si jazykem dolní i horní zuby, vyplazování jazyka a snaha o dotek jazyka brady, nosu a pravého nebo levého koutku rtů. To vše jsou ukazatelé míry volního ovládnutí jazyku. Předškolní dítě by mělo také ovládat obličejové, mimické svaly. To znamená zamračit se, zvednout obočí nebo nafukovat tváře. Neopomenutelným faktorem je také dýchání. Mělo by být pravidelné. Všimáme si i výdechového proudu, který je nezbytný pro výslovnost hlásek.

⁷⁵ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno : 2015, s. 29-39.

Hlas by neměl být chraptivý, ale čistý a zpěvný, proto je důležité dodržovat hlasovou hygienu.⁷⁶

3.4.8 Časoprostorová orientace

Prostorová orientace ulehčuje dítěti každodenní život. S prostorovou orientací se úzce pojí orientace na vlastním těle. Orientace v prostoru vychází z dlouhodobé zkušenosti dítěte získávané z percepčních ústrojí (smyslů), motoriky a také z řeči. Díky senzomotorickému vnímání si dítě utváří prostorové představy a pojmenovává prostorové vztahy. Později si vyčlení 3 směry orientace a od toho odvodí vždy velikosti jednotlivých celků a jejich vzájemné poměry. U zápisu je vhodné pracovat s obrázkem formátu A4. Učitel (nebo pohádková postava) určuje dítěti, co a kde má na obrázku najít. Dítě v 6 letech umí určit nahore, dole, na, do, v, vpředu, vzadu, první, poslední, uprostřed, hned před, hned za. Také pravolevá orientace by se měla pomalu zpřesňovat. Dítě by mělo bezpečně v 6 letech určit pravou a levou stranu na svém těle.⁷⁷

Vnímání času se u dětí rozvíjí pomalu. Pro předškolní dítě je hlavní přítomnost. S naprostým zaujetím prožívá situace, které jsou pro něj momentálně velice důležité, vůbec ho nenapadne, jaké má jiné další povinnosti během dne (například tentýž den večer). Vnímat čas začne nejprve u činností, které se pravidelně denně opakují. Jsou to činnosti typické pro ráno, dopoledne, odpoledne nebo večer. Delší časové úseky (roční období) dítě vnímá jen velmi obtížně. U zápisu by mohla být aktivita: vyber obrázky typické pro ráno (poledne, večer, dopoledne, odpoledne), seřaď obrázky, jak následují za sebou (semínko, poupě, květina), vyjmenuj dny v týdnu, vyprávěj, co jsi dělal včera a co budeš dělat zítra.⁷⁸

⁷⁶ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno : 2015, s. 28-30.

⁷⁷ Tamtéž, s. 21-24.

⁷⁸ Tamtéž, s. 25-27.

3.4.9 Sociální dovednosti

Pro vstup do školy je vhodné dítě předem libovolným způsobem socializovat. Může se jednat o mateřské školy nebo zájmové činnosti. Do první třídy pak přicházejí děti rozdílně socializované. Někdy trvá i několik týdnů, než se společně děti mezi sebou a s paní učitelkou v nové třídě aklimatizují. Rozvoj těchto dovedností záleží na sociokulturních a ekonomických podmínkách rodiny, rodinném stylu života a užívaných výchovných postupech. K sociálním dovednostem se zařazuje komunikace (verbální i neverbální), adekvátní reakce na nově vzniklé situace, adaptování se na nové prostředí, porozumění vlastním pocitům, sebeovládání, pochopení vlastních pocitů z chování druhých, sebehodnocení, sebezpojetí, sebedůvěra a způsobilost pracovat ve skupině.⁷⁹

U zápisu se sleduje, zda dítě vydrží s učitelem (pohádkovou postavou) samo bez rodičů. Dále do jaké míry je schopno komunikovat s učitelem a jak plní úkoly a spolupracuje s ostatními (pohádkovými postavami). Také sem zařazujeme dodržování pravidel (u her), projev empatií, snášení nezdaru a udržování pořádku ve svých věcech. Tyto dovednosti se u zápisu testují velice těžko.⁸⁰

⁷⁹ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno : 2010, s. 51.

⁸⁰ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno : 2015, s. 57-58.

4 Terénní výzkum

Součástí diplomové práce bylo porovnání organizovaných zápisu do 1. ročníku základní školy ve městech a na vesnicích.⁸¹ Šetření bylo prováděno ve školním roce 2016/2017 na 10 základních školách, které se nacházely v Praze, ve Středočeském a v Západočeském kraji. Veškeré školy byly z veřejného sektoru školství a jednalo se o školy spádové. K získání závěrů z tohoto šetření byl využit kvantitativní výzkum. *„Kvantitativnímu výzkumu je vlastní nomotetický přístup (podle Windelbandovy klasifikace věd na nomotetické a idiografické), tj. takový, ve kterém se zkoumají jevy řídicí se objektivními zákonitostmi (nomos = zákon) a v přírodě i společnosti se opakující. Jinak řečeno nomotetický přístup se snaží vysvětlit sociální realitu a lidské chování prostřednictvím obecně platných zákonitostí. Za určitých předpokladů tak lze dospět k identifikaci poznatků, aplikovatelných na širokou škálu jevů.“*⁸²

Byla použita metoda pozorování, proto bylo nutné se každého zápisu do 1. ročníku základní školy osobně zúčastnit. Organizace práce byla tedy v následujícím pořadí: stanovení cíle, formulace hypotéz, testování (ověřování), zpracování výsledků a jejich interpretace.⁸³

4.1 Výzkumné šetření

Hlavní cíl tohoto výzkumného šetření je porovnat organizace zápisů do 1. ročníku základní školy na městských a vesnických školách. Pro splnění hlavního cíle byly stanoveny následující 3 hypotézy:

1. hypotéza: Zápisy do prvního ročníku základní školy se netradičně organizují více na vesnici, a to z důvodů nenaplněné kapacity vesnických škol. Školy se proto snaží zaujmout rodiče budoucích žáků prvních ročníků již atraktivní organizací zápisu.

⁸¹ Slovo vesnice je běžně užívaný název pro obec, které mají méně než 3000 obyvatel.

⁸² *Kvantitativní výzkum* [online]. METODOLOGIE VĚDECKO - VÝZKUMNÉ ČINNOST [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/cs-CZ/Download?DocumentId=20732>.

⁸³ *Úvod do metodiky výzkumu* [online]. Výzkumné metody [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.vspj.cz/ISBN/Skripta%20%20V%C5%A0PJ/%C3%9A%20do%20metodiky%20v%C3%BDzkumu%20-%20Linderov%C3%A1,%20Scholz,%20Munduch.pdf>.

2. hypotéza: Oblasti školní zralosti se u dětí sledují podrobněji v městských školách. Nachází se zde více činností, které prokazují úroveň vývoje dítěte. Do městských škol přichází více dětí z míst, která nejsou pro školu spádová. Proto se zde sleduje úroveň školní zralosti při více úkolech, aby mohlo být případné nepřijetí dítěte podrobněji zdůvodněno.

3. hypotéza: Oblasti sluchového vnímání je věnováno u zápisů nejméně prostoru, a to jak v městských školách, tak i ve vesnických. Prostorové možnosti základních škol nedovolují, aby každé dítě bylo ve třídě sledováno samostatně. Při sledování úrovně sluchového vnímání dochází ke zvýšenému hluku, který vyrušuje účastníky zápisu. Dalším důvodem je také časová náročnost nebo pedagogická neznalost činností sledujících sluchové vnímání pro zápis do 1. ročníku základní školy.

Ke sledování byla použita metoda pozorování. V každé škole bylo provedeno pozorování po dobu minimálně 1 hodiny, během níž se sledování zúčastnily 3-4 děti. Sledované oblasti byly inspirovány publikací J. Bednářové a V. Šmardové *Školní zralost: Co by dítě mělo umět před vstupem do školy*. Jsou to následující oblasti:

1. hrubá motorika,
2. jemná motorika, vizuomotorika (lateralita ruky a oka)
3. kresba (domu nebo postavy), grafomotorika (zuby a kličky), úchop (držení tužky, postavení ruky, uvolnění ruky a plynulost tahu)
4. zrakové vnímání (figura a pozadí, diferenciacce, analýza/syntéza, barvy, paměť a oční pohyby),
5. sluchové vnímání (naslouchání, rozlišování, analýza/syntéza, paměť, vnímání rytmu),
6. předmatematické představy (porovnávání, množství, třídění, tvary, řazení),
7. řeč (artikulace, oromotorická cvičení, lexikálně-sémantická rovina, morfológicko-syntaktická rovina a pragmatická rovina).

8. časoprostorová orientace (dříve/později, dny v týdnu, nahoře/dole, a pravolevá orientace),
9. sociální dovednosti.⁸⁴

Při zápisech byly pozorovány děti při plnění úkolů, učitelé i rodiče. Výsledky sledovaných oblastí jsou zaznamenány v tabulce s posuzovací škálou: nebylo sledováno/ bylo sledováno primárně/ bylo sledováno sekundárně. Celý výzkum proběhl pouze v jedné etapě, a to u zápisů dětí do 1. ročníku základní školy v dubnu 2017 pro školní rok 2017/2018, kdy byly pozorovány výše uvedené oblasti při jednotlivých úkolech. V případě, že úkol nebyl zaměřen na žádnou oblast školní zralosti, byla oblast posuzována jako: nebyla sledována (dále jen NS). Za situace, že byl úkol zadán tak, že sledoval přímo danou oblast školní zralosti, byla tato oblast vyhodnocena jako: byla sledována primárně (dále jen BSP). Pokud byl úkol primárně zadán ke sledování jiné oblasti školní zralosti, a současně s ní sekundárně sledoval i danou oblast školní zralosti, byla tato oblast hodnocena jako: byla sledována sekundárně (dále jen BSS).

Školy, ve kterých bylo prováděno pozorování, si přály zůstat v anonymitě. Z tohoto důvodu je uváděn název Městská škola 1, 2, 3, 4, 5 a Vesnická škola 1, 2, 3, 4, 5. Zpracování výsledků je tabulární a grafické. Jednotlivé části tabulky jsou postupně analyzovány a graficky znázorněny.

4.1.1 Výklad výzkumného šetření

Pro vyhodnocení výzkumného šetření sledovaných oblastí školní zralosti bylo využito 1 typu tabulky a 2 typů grafů. Výstupní data byla nejprve zpracována do tabulky a následně převedena do grafů. Grafické výstupy spolu se slovním komentářem slouží k vyhodnocení sledování školní zralosti u jednotlivých zápisů do 1. ročníku základní školy. Následně jsou grafy porovnány a potvrzují nebo vyvracejí stanovené hypotézy.

V tabulkách jsou uvedeny oblasti školní zralosti, které byly hodnoceny: NS, BSP a BSS. Pro lepší orientaci jsou nesledované oblasti zvýrazněny

⁸⁴ BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno : 2015, s. 58-63.

červenou barvou. Následuje výčet aktivit, které sledovaly v jednotlivých oblastech školní zralost. Pro sledování oblasti hrubé motoriky byly zařazeny úkoly: skákání na jedné noze, překážková dráha nebo chůze po lavičce. Do oblasti jemné motoriky, kam byla zařazeny v tomto případě i vizuomotorika (lateralita ruky a oka), byly zahrnuty úkoly: navlékání korálek, stavba z kostek, pohled do krasohledu a ostatní podobné činnosti. Pro sledování kresby byly voleny aktivity: malování postavy nebo domu, kreslení zubů pily, dokreslování obrázku nebo korektní úchop psacího náčiní. Do úkolů pro zrakové vnímání je zařazeno: hledání rozdílů, pojmenování barev a přiřazení jejich odstínů, skládání puzzlů, hledání známých objektů na pozadí, výběr odlišných obrázků v řadě, doplnění chybějících částí v obrázku nebo pojmenování daných objektů zleva doprava. Úkoly sledující sluchové vnímání měly následující podobu: rozlišování slov, zopakování věty, lokalizace zvuku, „roztleskání“ slov na slabiky, určování první a poslední hlásky ve slově nebo napodobení rytmu. Do činností sledujících předmatematické představy byly zařazeny úkoly: určování malý/velký, méně/více, o jeden více/o jeden méně, řazení a třídění podle kritérií, určování množství do 6 a pojmenování geometrických tvarů (kruhu, čtverce, trojúhelníku, obdélníku). Oblast řeči byla u zápisu sledována úkoly typu: pojmenování běžných věcí, tvoření protikladů, reprodukce jednoduchých říkanek, vyprávění podle obrázků, reakce na gramaticky nesprávně utvořené věty, doplnění slov do příběhů, představení sebe a svých rodičů jménem i příjmením. Časoprostorová orientace byla sledována následujícími činnostmi: na obrázku určením nahore/dole, vpředu/vzadu, hned před/hned za, určením umístění předmětu podle dvou kritérií, přibližnou orientací ve dnech v týdnu a v ročních obdobích, pojmenováním činností obvyklých pro ráno, dopoledne a večer nebo seřazením obrázků podle posloupnosti děje a určením, co se stalo nejdříve, později a naposled. Do oblasti sociálních dovedností byly začleněny: samostatnost při plnění úkolů, projev zdvořilého chování (pozdrav, přivítání, rozloučení) nebo trpělivost při překonávání překážek.

Grafický výstup 1 sledující školní zralost vychází z předchozího tabulárního záznamu. V grafu se pracuje s hodnotící škálou 0-100 %. Pokud nebyla žádná z uvedených oblastí školní zralosti u zápisu sledována (v tabulce označena NS), znamená to 100% nesledovanost školní zralosti. Tento jev je v grafu vyjádřen červeným sloupcem. Tmavě modrým sloupcem je označeno procentuální zastoupení definovaných oblastí školní zralosti, které byly sledovány (v tabulce označeny BSP nebo BSS). Zde 100 % znamená, že všechny z uvedených oblastí školní zralosti byly u zápisu sledovány. Zbývými dvěma světle modrými sloupci je znázorněno procentuální zastoupení definovaných oblastí školní zralosti, které byly sledovány pouze primárně (BSP) nebo pouze sekundárně (BSS).

V grafickém výstupu 2 je znázorněna každá sledovaná oblast školní zralosti čtyřmi sloupci s hodnotící škálou 0-100 %. Prvním sloupcem červené barvy je vyjádřeno, z kolika procent daná oblast v úkolech nebyla sledována. 100 % znamená, že všechny úkoly byly zadány tak, že se při nich nedala sledovat daná oblast školní zralosti. Druhým sloupcem tmavě modré barvy je vyjádřeno, z kolika procent byla daná oblast v úkolech sledována. 100 % ukazuje, že všechny úkoly byly zadány tak, aby daná oblast při jejich plnění mohla být sledována. Třetím světle modrým sloupcem je znázorněno, z kolika procent byla daná oblast v úkolech sledována primárně. 100 % znamená, že všechny úkoly byly cíleny přímo pro sledování dané oblasti. Čtvrtým sloupcem světle modré barvy je ukázáno, z kolika procent daná oblast v úkolech byla sledována sekundárně. 100 % znamená, všechny úkoly byly primárně zaměřeny na jinou sledovanou oblast školní zralosti, ale daná oblast se u nich dala také sledovat.

Následně je každá oblast školní zralosti zpracována v samostatných grafech a to pro všechny městské a vesnické školy. Na těchto grafech jsou pak uplatněna pravidla hodnocení jako u grafického výstupu 1.

4.2 Zápisy na městských školách

Následuje podrobný popis průběhu zápisů do 1. ročníku základní školy na pěti městských školách ve čtyřech okresech ve dvou krajích.

4.2.1 Městská škola 1

Městská škola se nachází ve Středočeském kraji okresu Beroun. Byla založena roku 1915 a v současné době je navštěvována přibližně 500 žáky. Ročně jsou otevírány 3 třídy prvního ročníku.

Průběh zápisu do prvního ročníku byl organizován tradičně. U vstupu do budovy školy byly rodičům poskytnuty informační letáky o korektním držení psacího náčiní (příloha 1) a Desatero pro prvňáčky (příloha 2). V každé budoucí první třídě seděli vždy tři pedagogové. Jeden vyřizoval administrativní záležitosti se zákonnými zástupci budoucích žáků školy, zbylí dva pedagogové se věnovali dětem. Každé dítě si s pedagogem sedlo do lavice a ten mu zadával postupně připravené úkoly. Nejprve se dítě mělo představit jménem i příjmením. Poté vedli společný rozhovor o mateřské škole, zájmových aktivitách, oblíbené hračce a budoucích spolužácích. Dítě mělo dále zarecitovat libovolnou básničku, kterou se naučilo v mateřské škole. Do svých poznámek si pedagog značil, zda má dítě nějakou řečovou vadu, jak mu dítě naslouchá nebo zda má problém s udržením pozornosti. Následně dítě vyplňovalo pracovní list (příloha 3). Prvním úkolem bylo opsat velkým tiskacím písmem OTA MÍLA. Druhou úlohou bylo nakreslit postavu a vytvořený obrázek podepsat. Při tom pedagog pozoroval, zda má dítě korektní úchop tužky a správné postavení ruky při kresbě. Také si poznamenal, jestli je dítě pravák nebo levák. Dítě v pracovním listě pokračovalo tím, že zaznamenalo pravidelně se za sebou opakující tvary. Poslední 2 úlohy v pracovním listě byly inspirovány Jiráskovým orientačním testem školní zralosti. V první úloze mělo opsat psacím písmem „*Yso in vy*“ a ve druhé překreslit tečky podle vzoru. Poté pedagog připravil na lavici geometrické tvary. Dítě tvary nejprve pojmenovalo a určilo jejich barvu. Dále je spočítalo a seřadilo je od nejmenšího po největší. Následně ukázalo, který je nejmenší a největší z nich.

Po skončení činností předal pedagog dítě rodičům a nepodal jim žádné

informace o průběhu zápisu. Pouze jim sdělil, že rozhodnutí o přijetí bude pod přiděleným číslem na webových stránkách školy a na školní nástěnce nejpozději do jednoho týdne. Při odchodu dítě dostalo na památku knihu Anička a flétnička.

Tabulka 1: Městská škola 1 – přehled sledovaných oblastí

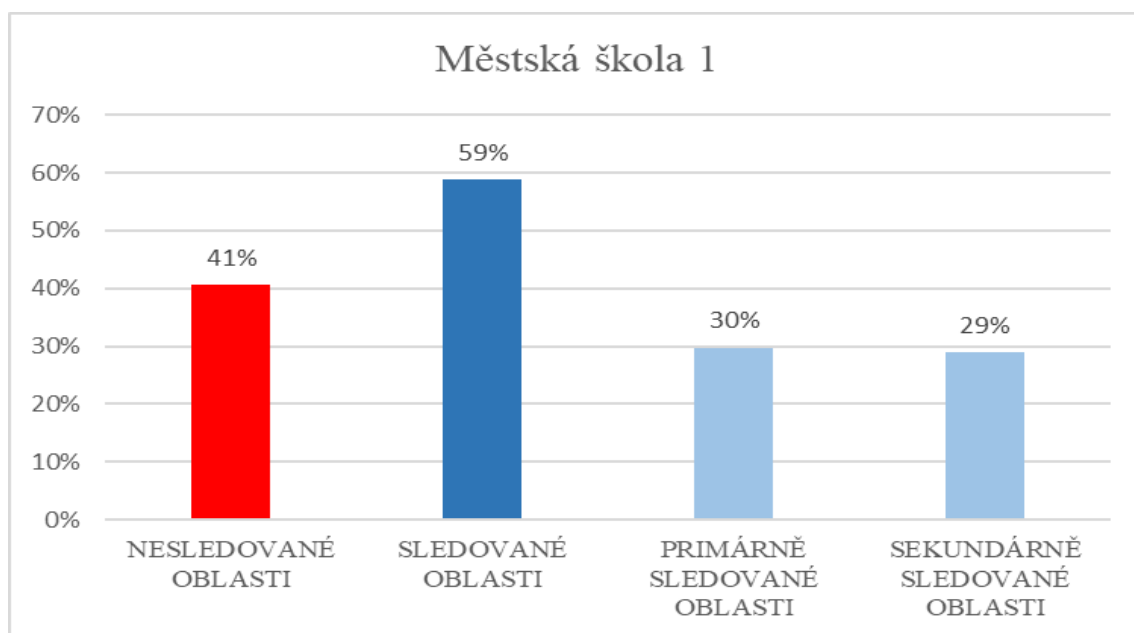
Městská škola 1	
HRUBÁ MOTORIKA	NS
JEMNÁ MOTORIKA - jemné pohyby ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita oka	NS
KRESBA: dům, postava	BSP
KRESBA - grafomotorika-zuby	NS
KRESBA - grafomotorika-kličky	BSP
KRESBA - úchop - držení tužky	BSS
KRESBA - úchop - postavení ruky	BSS
KRESBA - úchop - uvolnění ruky	BSS
KRESBA - úchop-plynulost tahu	BSS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - figura a pozadí	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - zraková diferenciacce	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - barva	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - paměť	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - oční pohyby	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - naslouchání	BSS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová diferenciacce	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová paměť	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - vnímání rytmu	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - porovnávání	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - množství	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - třídění	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - tvary	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - řazení	BSP
ŘEČ - artikulace	BSS
ŘEČ - oromotorická cvičení	BSS
ŘEČ - lexikálně-sémantická rovina	BSS
ŘEČ - morfologicko-syntaktická rovina	BSS
ŘEČ - pragmatická rovina	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dříve/později	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dny v týdnu	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - nahoře/dole	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - pravolevá orientace	NS
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	BSS

NS – oblast nebyla sledována

BSP – oblast byla sledována primárně

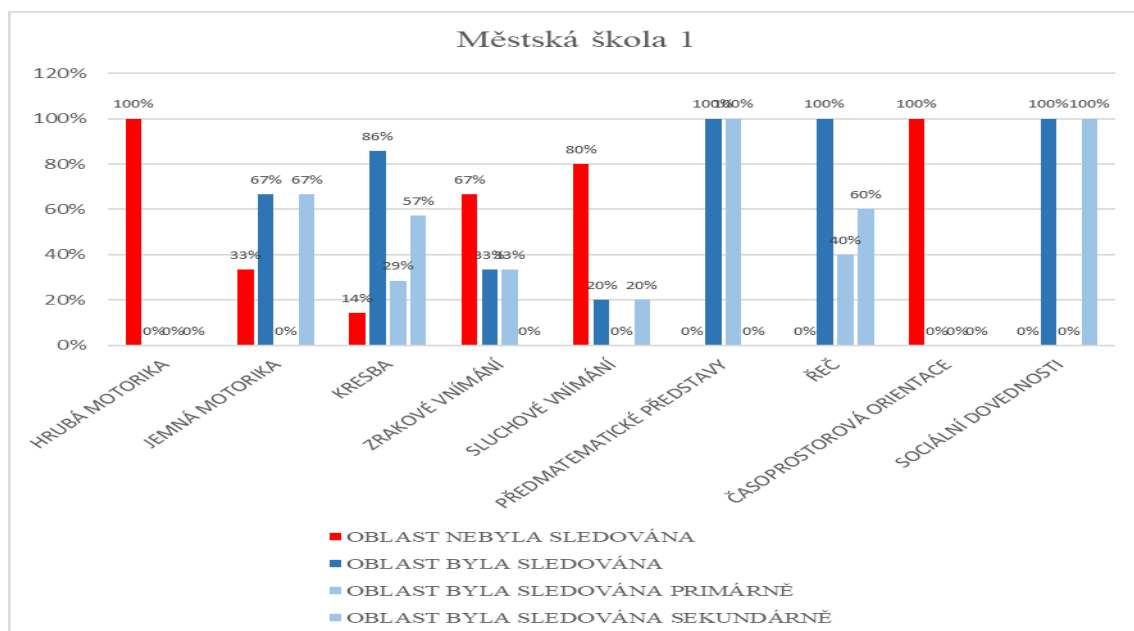
BSS – oblast byla sledováno sekundárně

Graf 1: Městská škola 1 – sledování školní zralosti

Z grafu 1 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku v Městské škole 1. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 59 %, a to 30 % primárně a 29 % sekundárně.

Graf 2: Městská škola 1 – sledované oblasti školní zralosti

Graf 2 ukazuje, že u zápisu do Městské školy 1 se vůbec nesledovala oblast hrubé motoriky a časoprostorové orientace. Největší pozornost byla věnována oblastem předmatematických představ, řeči a kresby.

4.2.2 Městská škola 2

Škola se nachází v berounském okrese ve Středočeském kraji a byla založena v roce 1958. V současné době ji navštěvuje 452 žáků prvního i druhého stupně. Každý rok jsou na škole otvírány tři první třídy.

Zápis probíhal tradičně. U vstupu do budovy byly barevné stopy. Každá barva vedla do jiné třídy. Budoucí žák si vybral barvu stopy, která se mu nejvíce líbila a vydal se i s rodiči po stopách této barvy. Ty ho zavedly do třídy, ve které na něho čekali pedagogové. Jeden z pedagogů řešil s rodiči administrativní záležitosti. Mezitím dítě společně s dalším pedagogem vyplňovalo pracovní list (příloha 4). Pedagog zároveň vyplňoval hodnotící formulář s hodnotící škálou 1–5, kdy 5 je nejlepší hodnocení (příloha 5).

Prvním úkolem bylo překreslit tvar lomené čáry podle vzoru. Obraz byl předkreslen do tečkové tabulky s rozmístěním 3 x 3 tečky. Hned u této aktivity se pedagog zaměřil na úchop tužky a ostatní s tím související. Další úkol byl zaměřen na zřetelnou diferenciaci. V první části tabulky bylo napsáno písmeno M s písmenem A (slabika MA). V druhé části bylo napsáno pět dvojic s písmenem M (MM, MA, MV, AM, MY), z nichž jedna dvojice byla totožná s dvojicí písmem v první části (MA). Dítě mělo za úkol tuto dvojici objevit. Třetí úkol byl zaměřen na první hlásku ve slově. V řadě byly obrázky hokejisty (sportovce), hranolek (jídla), hrachu (zeleniny), hříběte (koně). Úlohu pak dítě řešilo tak, že nahlas určilo, co vidí na obrázcích. Následně pak zakroužkovalo obrázky, které začínaly stejnou hláskou. Čtvrtá aktivita byla zaměřena na předmatematické představy. Na pracovním listě byla tabulka s pěti okénky. V každém okénku byl určitý počet teček. Před tabulkou bylo napsáno číslo 5. Pedagog dával instrukce například: „Ukaž okénko s nejvíce tečkami.“ nebo „Jak zařídíš, aby i v tomto okénku bylo 5 teček?“ V pátém úkolu vybíralo dítě obrázek, který do řady nepatří (jablko, jablko, hruška, jablko, jablko). Poté vysvětlilo, proč ho vybralo. Dále mělo vybarvit všechna jablka zeleně a do posledního řádku na pracovním listě se podepsat.

Nakonec dal pedagog dítěti pamětní list, pero a rozvrh hodin. Společně se vrátili zpět k rodičům (zákonným zástupcům). Pedagog před rodiči hodnotil

všechny sledované oblasti zápisu a doporučil, které z oblastí školní zralosti je třeba podpořit.

Tabulka 2: Městská škola 2 – přehled sledovaných oblastí

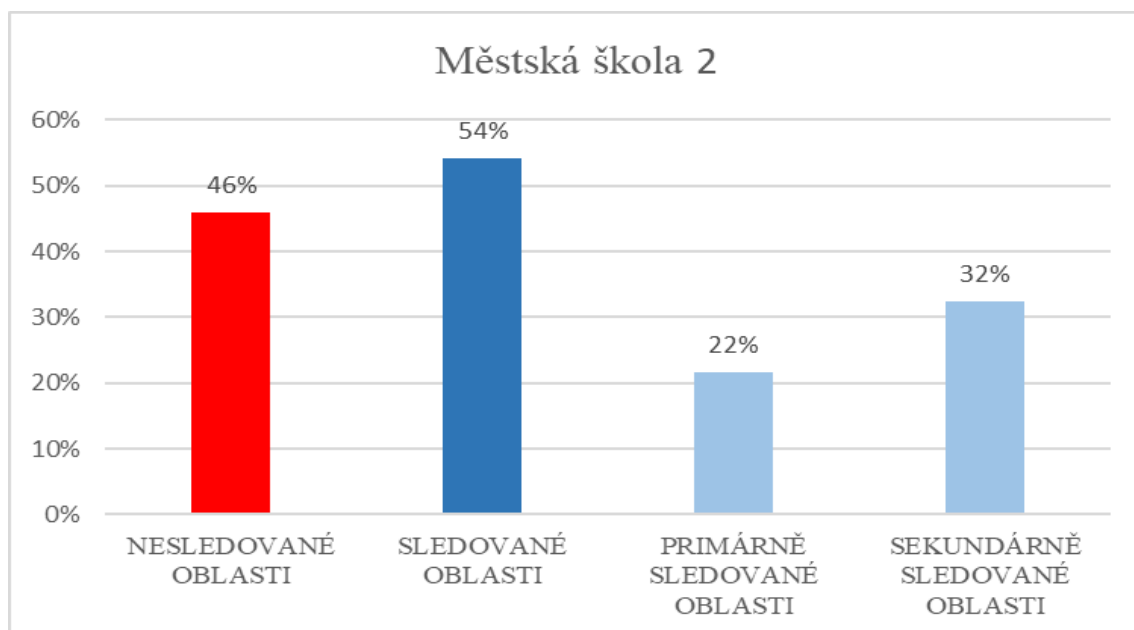
Městská škola 2	
HRUBÁ MOTORIKA	NS
JEMNÁ MOTORIKA - jemné pohyby ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita oka	NS
KRESBA: dům, postava	NS
KRESBA - grafomotorika-zuby	NS
KRESBA - grafomotorika-kličky	NS
KRESBA - úchop - držení tužky	BSS
KRESBA - úchop - postavení ruky	BSS
KRESBA - úchop - uvolnění ruky	BSS
KRESBA - úchop-plynulost tahu	BSS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - figura a pozadí	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - zraková diferenciacie	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - barva	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - paměť	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - oční pohyby	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - naslouchání	BSS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová diferenciacie	BSP
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová paměť	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - vnímání rytmu	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - porovnávání	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - množství	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - třídění	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - tvary	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - řazení	NS
ŘEČ - artikulace	BSS
ŘEČ - oromotorická cvičení	BSS
ŘEČ - lexikálně-sémantická rovina	NS
ŘEČ - morfologicko-syntaktická rovina	BSS
ŘEČ - pragmatická rovina	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dříve/později	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dny v týdnu	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - nahoře/dole	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - pravolevá orientace	BSS
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	BSS

NS – oblast nebyla sledována

BSP – oblast byla sledována primárně

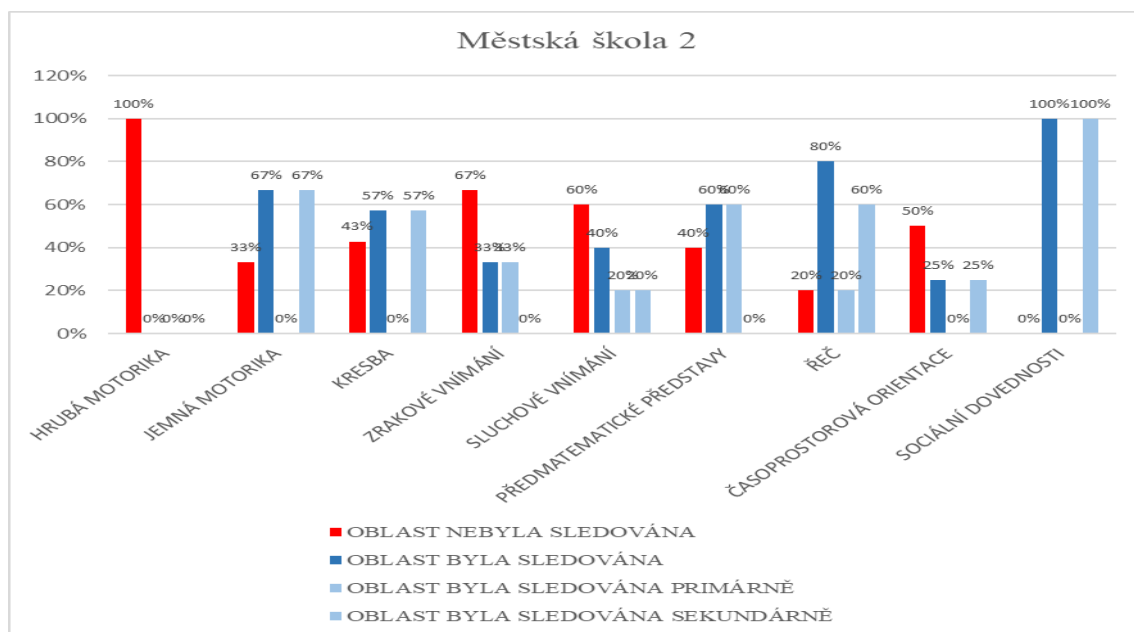
BSS – oblast byla sledováno sekundárně

Graf 3: Městská škola 2 – sledování školní zralosti

Z grafu 3 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku v Městské škole 2. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 54 %, a to 22 % primárně a 32 % sekundárně.

Graf 4: Městská škola 2 – sledované oblasti školní zralost

Graf 4 ukazuje, že u zápisu do Městské školy 2 se vůbec nesledovala oblast hrubé motoriky. Největší pozornost byla věnována oblastem předmatematických představ, jemné motoriky a řeči.

4.2.3 Městská škola 3

Škola se nachází v městské části Praha 6 a funguje od roku 1987. Škola je jazykově zaměřena a navštěvuje ji kolem 900 žáků. Ročně se otevírají 3 první třídy.

Zápis probíhal tradičně. Pedagog se vždy dítěti představil a společně si sedli do jedné z lavic. V lavici se dítě také představilo a sdělilo pedagogovi svoji adresu. Dále se pedagog dotázal na jména rodičů a sourozenců. Poté mu dítě zarecitovalo básničku nebo zazpívalo písničku. Pedagog ho často chválil. První připravená aktivita sledovala, zda dítě správně pojmenuje barvy a jejich odstíny. Pedagog měl přichystáno sedm různobarevných dvojic obdélníků, z nichž každá dvojice byla vytvořena ze stejné barvy, ale různého odstínu. Následně na jeden z obdélníků ukázal. Dítě barvu na obdélníku pojmenovalo a našlo k němu druhý do dvojice. Další aktivita sledovala úroveň poznávání geometrických tvarů. Žák měl za úkol pojmenovat všechny tvary, které byly na lavici položeny, a seřadit je podle velikosti od nejmenšího do největšího. Od každého geometrického tvaru byly tři druhy. Dítě mělo pojmenovat jejich pozici v řadě: první, prostřední a poslední. Pedagog pak přidal na lavici ještě několik dalších geometrických tvarů. Úkolem bylo určit počet jednotlivých tvarů. Další činností byl popis obrázku, na kterém byl nakreslen dům s devíti okny (příloha 6). V každém okně byl obrázek buď postavy, věci nebo zvíře. Dítě pojmenovalo podle dvou kritérií určených pedagogem, jaký obrázek je v daném okně. Například: „*Co je v okně vpravo nahore?*“ nebo „*Co je v okně dole uprostřed?*“ Na dalším obrázku byly zobrazeny tři řady předmětů. Úkolem bylo najít v každé řadě předmět, který se lišil vertikální polohou (příloha 7). Poslední aktivitou byla kresba postavy. Pokud dítě mělo nekorektní úchop tužky, pomohl pedagog dítěti úchop napravit.

Po tomto pozorování poděkoval pedagog dítěti za spolupráci a pozval rodiče (zákonné zástupce), aby si k nim přisedli a pak zhodnotil všechny sledované oblasti. Rodičům sdělil, do jaké míry se dílčí úkoly podařilo splnit a případně jim doporučil pomůcky pro rozvoj korektního úchopu psacího náčiní. Také jim doporučil různé zájmové činnosti určené předškolním dětem. Dále byli

rodiče seznámeni s publikacemi rozvíjející dítě ve všech oblastech školní zralosti. Na závěr dítě dostalo pamětní list.

Tabulka 3: Městská škola 3 – přehled sledovaných oblastí

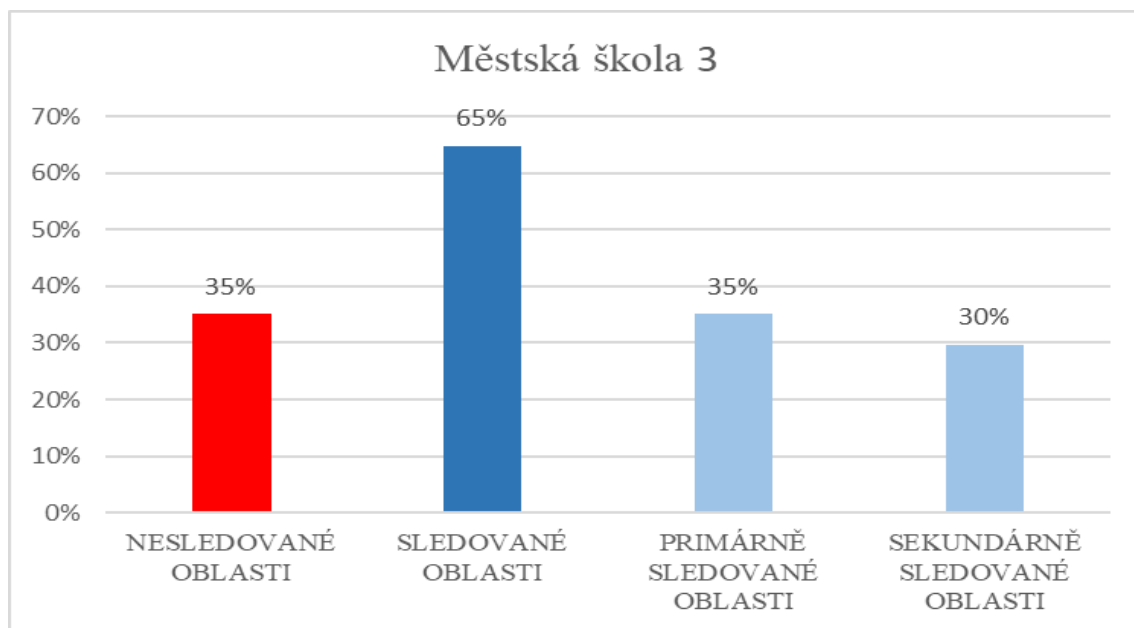
Městská škola 3	
HRUBÁ MOTORIKA	NS
JEMNÁ MOTORIKA - jemné pohyby ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita oka	NS
KRESBA: dům, postava	BSP
KRESBA - grafomotorika-zuby	NS
KRESBA - grafomotorika-kličky	NS
KRESBA - úchop - držení tužky	BSS
KRESBA - úchop - postavení ruky	BSS
KRESBA - úchop - uvolnění ruky	BSS
KRESBA - úchop-plynulost tahu	BSS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - figura a pozadí	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - zrková diferenciacie	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - barva	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - paměť	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - oční pohyby	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - naslouchání	BSS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová diferenciacie	BSP
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová paměť	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - vnímání rytmu	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - porovnávání	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - množství	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - třídění	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - tvary	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - řazení	BSP
ŘEČ - artikulace	BSS
ŘEČ - oromotorická cvičení	BSS
ŘEČ - lexikálně-sémantická rovina	BSP
ŘEČ - morfologicko-syntaktická rovina	BSS
ŘEČ - pragmatická rovina	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dříve/později	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dny v týdnu	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - nahoře/dole	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - pravolevá orientace	BSP
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	BSS

NS – oblast nebyla sledována

BSP – oblast byla sledována primárně

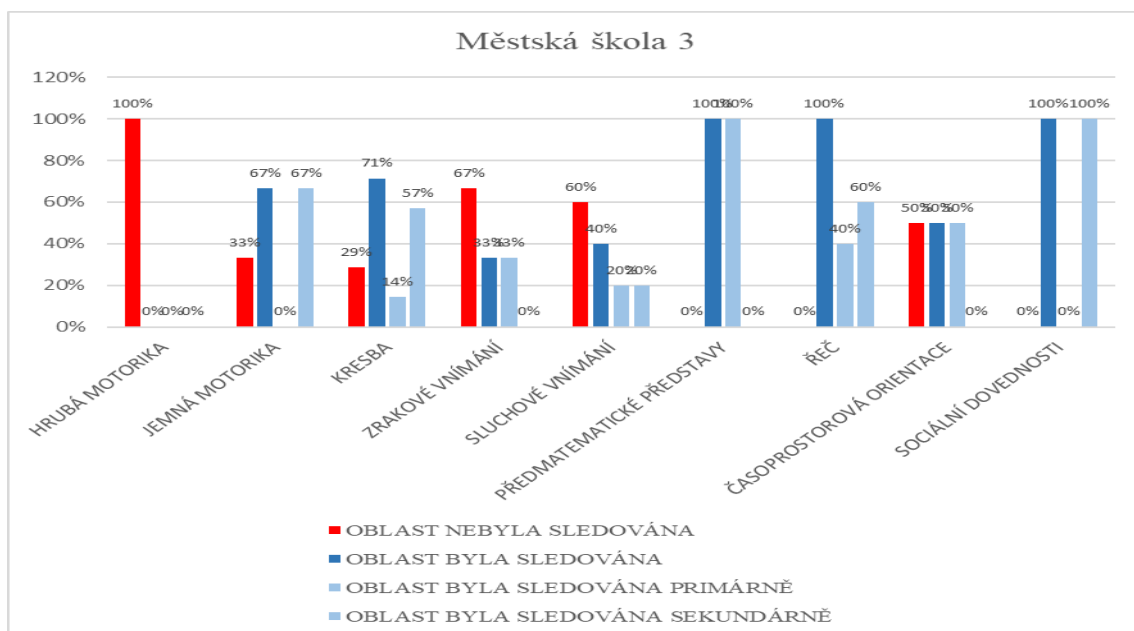
BSS – oblast byla sledováno sekundárně

Graf 5: Městská škola 3 – sledování školní zralosti

Z grafu 5 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku v Městské škole 3. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 65 %, a to 35 % primárně a 30 % sekundárně.

Graf 6: Městská škola 3 – sledované oblasti školní zralosti

Graf 6 ukazuje, že u zápisu do Městské školy 3 se vůbec nesledovala oblast hrubé motoriky. Největší pozornost byla věnována oblastem předmatematických představ, sociálních dovedností a řeči.

4.2.4 Městská škola 4

Škola se nachází v okrese Kladno ve Středočeském kraji. Byla založena v roce 1963 a navštěvuje ji přibližně 650 žáků. Ročně jsou otevírány zpravidla 2 třídy prvního ročníku.

Zápis do prvního ročníku byl organizován tradičně. Rodiče (zákonní zástupci) přivedli své dítě ke třídě, kde na ně čekali pedagogové. Rodiče dítěte zůstali na chodbě s pedagogem, který měl na starost administrativu. Další pedagog se s budoucím žákem přivítal a pozval ho do třídy. Tam si společně sedli do lavice a navzájem se představili. Pedagog měl připravený pracovní list (příloha 8), který společně vyplňovali. Prvním úkolem bylo určit počet předmětů v řadě a k nim zapsat příslušnou číslici. V další úloze mělo dítě najít v řadě dvojice shodných obrázků. Celkem se v řadě nacházely 4 dvojice shodných obrázků. Pod tímto cvičením byly tři obrázky zvířat: krávy, psa a kachny. Dítě mělo za úkol zvířata pojmenovat a říci, jak se nazývá samec, samice a mládě (např. pes, fena, štěně). Pod zvířaty se nacházely dvě řady geometrických tvarů. Dítě nejprve určilo druhy tvarů a poté postupně tvary jmenovalo zleva doprava. Následně přinesl pedagog malířskou paletu, na které dítě pojmenovalo barvy. Poslední aktivita na pracovním listě, a zároveň celého procesu zápisu, byla přiřazení čísla k určitému počtu teček.

Když dítě dokončilo poslední úkol, předal pedagog dítěti pamětní list. Na chodbě dohlédl, aby si rodiče dítě převzali a společně se rozloučili. Osobní rozhovor mezi pedagogem a rodiči neproběhl.

Tabulka 4: Městská škola 4 – přehled sledovaných oblastí

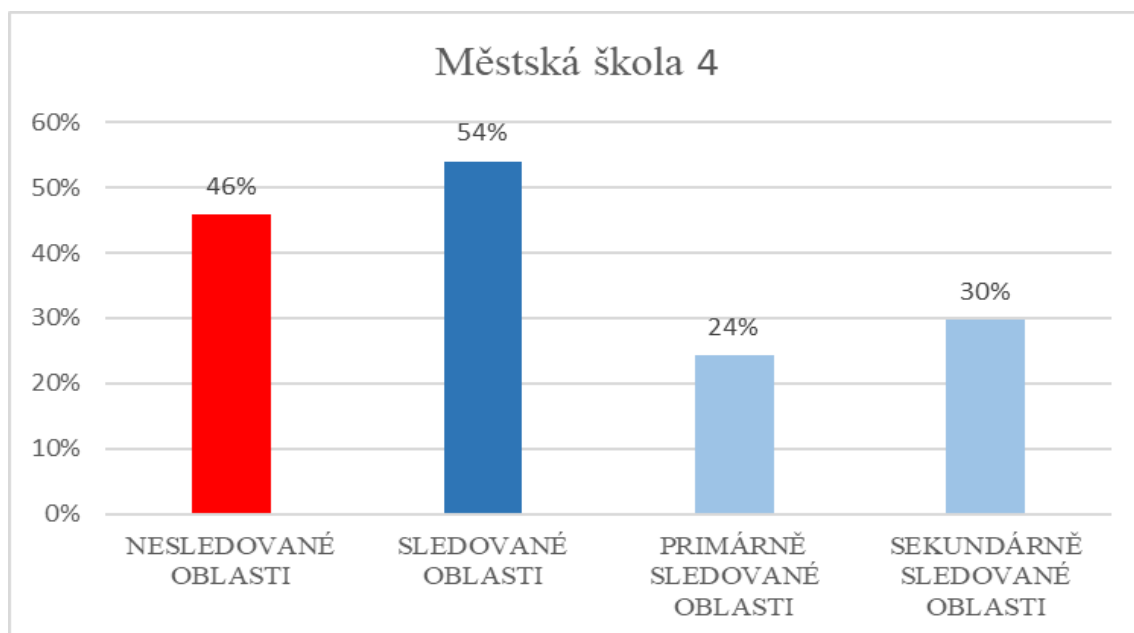
Městská škola 4	
HRUBÁ MOTORIKA	NS
JEMNÁ MOTORIKA - jemné pohyby ruky	NS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita oka	NS
KRESBA: dům, postava	NS
KRESBA - grafomotorika-zuby	NS
KRESBA - grafomotorika-kličky	NS
KRESBA - úchop - držení tužky	BSS
KRESBA - úchop - postavení ruky	BSS
KRESBA - úchop - uvolnění ruky	BSS
KRESBA - úchop-plynulost tahu	BSS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - figura a pozadí	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - zraková diferenciacie	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - barva	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - paměť	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - oční pohyby	BZ
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - naslouchání	BSS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová diferenciacie	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová paměť	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - vnímání rytmu	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - porovnávání	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - množství	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - třídění	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - tvary	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - řazení	BSP
ŘEČ - artikulace	BSS
ŘEČ - oromotorická cvičení	BSS
ŘEČ - lexikálně-sémantická rovina	BSP
ŘEČ - morfologicko-syntaktická rovina	BSS
ŘEČ - pragmatická rovina	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dříve/později	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dny v týdnu	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - nahoře/dole	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - pravolevá orientace	BSS
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	BSS

NS – oblast nebyla sledována

BSP – oblast byla sledována primárně

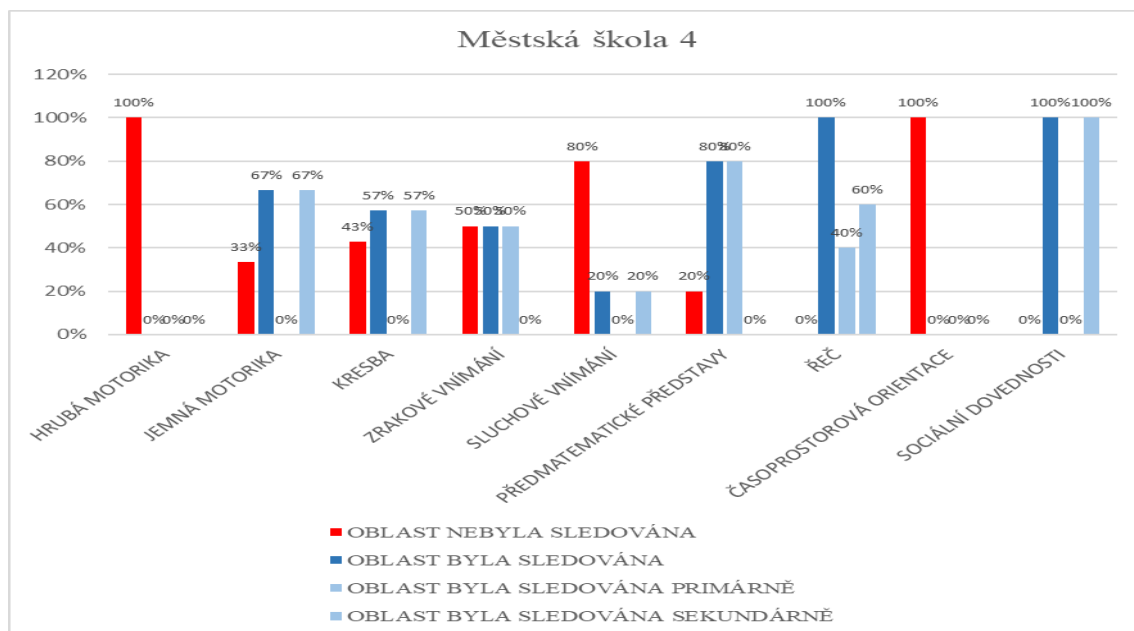
BSS – oblast byla sledováno sekundárně

Graf 7: Městská škola 4 – sledování školní zralosti

Z grafu 7 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku v Městské škole 4. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 54 %, a to 24 % primárně a 30 % sekundárně.

Graf 8: Městská škola 4 – sledované oblasti školní zralosti

Graf 8 ukazuje, že u zápisu do Městské školy 4 se vůbec nesledovala oblast hrubé motoriky a časoprostorové orientace. Největší pozornost byla věnována oblastem řeči, sociálních dovedností a předmatematických představ.

4.2.5 Městská škola 5

Škola se nachází ve Středočeském kraji v okrese Příbram a byla založena v roce 1969. Ročně ji navštěvuje přibližně 700 dětí. Pravidelně jsou ve škole otevřeny 2 první třídy.

Zápis probíhal tradičně. Budoucí žák prvního ročníku vstoupil do třídy, kde na něj čekal pedagog. Nejprve se navzájem představili a podali si ruce. Rodiče odešli řešit administrativní záležitosti do jiné místnosti. V okamžiku, kdy už nebyli rodiče na dohled dítěte, posadil si pedagog dítě naproti sobě do lavice a začal se zadáváním úkolů. Na lavici již byly připraveny obrázky domácích a exotických zvířat (lva, tygra, opice, pumy, chameleona, štiky, úhoře, prasete, jelena, krávy a koně). Úkolem bylo pojmenovat minimálně 6 z nich a o každém říci 2–3 věty (kde žije, čím se živí, jak se jmenuje samec, samice, mládě apod.). Po splnění aktivity sklidil pedagog obrázky a dal dítěti pracovní list (příloha 9), na kterém byly geometrické tvary. Prvním úkolem dítěte bylo se na pracovní list podepsat. Následně dítě mělo vybrat připravených pastelky zelenou a vybarvit s ní veškeré trojúhelníky. Poté vybarvit modrou pastelkou všechny obdélníky, žlutou pastelkou všechny kruhy a nakonec červenou pastelkou všechny čtverce. Následně dítě spočítalo, kolika znaky je každý z geometrických tvarů zastoupen a jejich počet zapsalo číslicí vedle příslušného tvaru v dolní části pracovního listu. Poté na čistý list papíru nakreslilo dítě postavu nebo dům (podle svého uvážení). Po dokončení kresby zarecitovalo básničku. Další úkol byl zaměřen na jednu z předmatematických dovedností - řazení. Dítě dostalo kartičky s určitým počtem teček a úkolem bylo je seřadit od nejmenšího počtu teček na kartičce po největší. Následně pedagog vyndal na stůl dva podobné obrázky a dítě mělo na obrázcích najít rozdíly. Následující aktivita byla zaměřena na sledování sluchového vnímání a řečových dovedností. Pedagog šeptal dvojice slov a dítě je nahlas opakovalo (lavička/hruštička, řeřicha/rak, křídlo/brambora). Pak vedl pedagog s dítětem krátký rozhovor o mateřské škole, budoucích spolužácích a oblíbených činnostech dítěte.

Po skončení aktivit se pedagog s dítětem rozloučil podáním ruky. Dítě se následně ujal žák pátého ročníku, který ho dovedl k zadním lavicím, kde na něj

čekaly odměny. Odměnami byly výrobky dětí školní družiny - větrníky a keramické vázičky se jménem školy a rokem konání zápisu. Mezitím, co si dítě vybíralo odměny, pedagog informoval rodiče (zákonného zástupce) dítěte o průběhu zápisu.

Tabulka 5: Městská škola 5 – přehled sledovaných oblastí

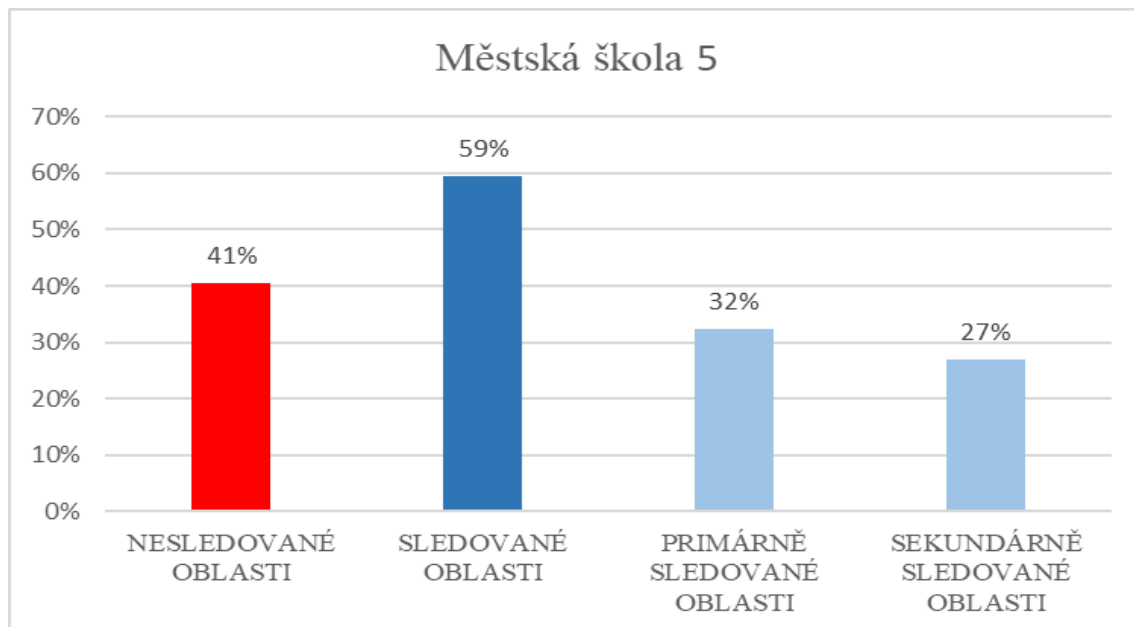
Městská škola 5	
HRUBÁ MOTORIKA	NS
JEMNÁ MOTORIKA - jemné pohyby ruky	NS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita oka	NS
KRESBA: dům, postava	BSP
KRESBA - grafomotorika-zuby	NS
KRESBA - grafomotorika-kličky	NS
KRESBA - úchop - držení tužky	BSS
KRESBA - úchop - postavení ruky	BSS
KRESBA - úchop - uvolnění ruky	BSS
KRESBA - úchop-plynulost tahu	BSS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - figura a pozadí	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - zrková diferenciacie	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - barva	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - paměť	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - oční pohyby	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - naslouchání	BSS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová diferenciacie	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová paměť	BSP
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - vnímání rytmu	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - porovnávání	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - množství	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - třídění	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - tvary	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - řazení	BSP
ŘEČ - artikulace	BSP
ŘEČ - oromotorická cvičení	BSS
ŘEČ - lexikálně-sémantická rovina	BSP
ŘEČ - morfologicko-syntaktická rovina	BSS
ŘEČ - pragmatická rovina	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dříve/později	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dny v týdnu	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - nahoře/dole	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - pravolevá orientace	NS
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	BSS

NS – oblast nebyla sledována

BSP – oblast byla sledována primárně

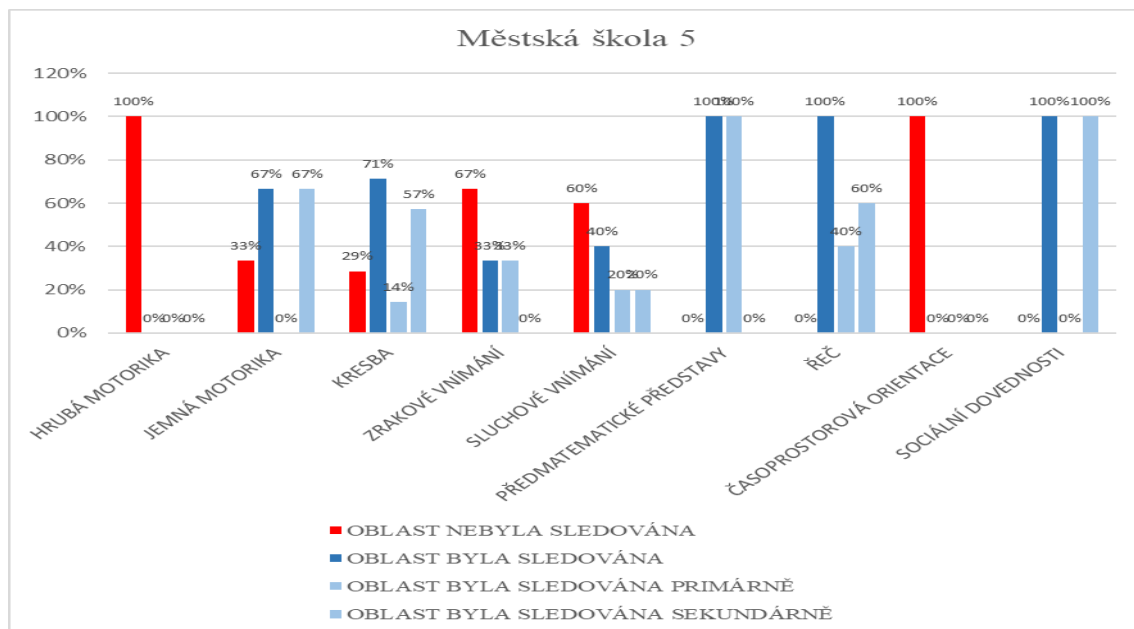
BSS – oblast byla sledováno sekundárně

Graf 9: Městská škola 5 – sledování školní zralosti

Z grafu 9 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku v Městské škole 5. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 59 %, a to 32 % primárně a 27 % sekundárně.

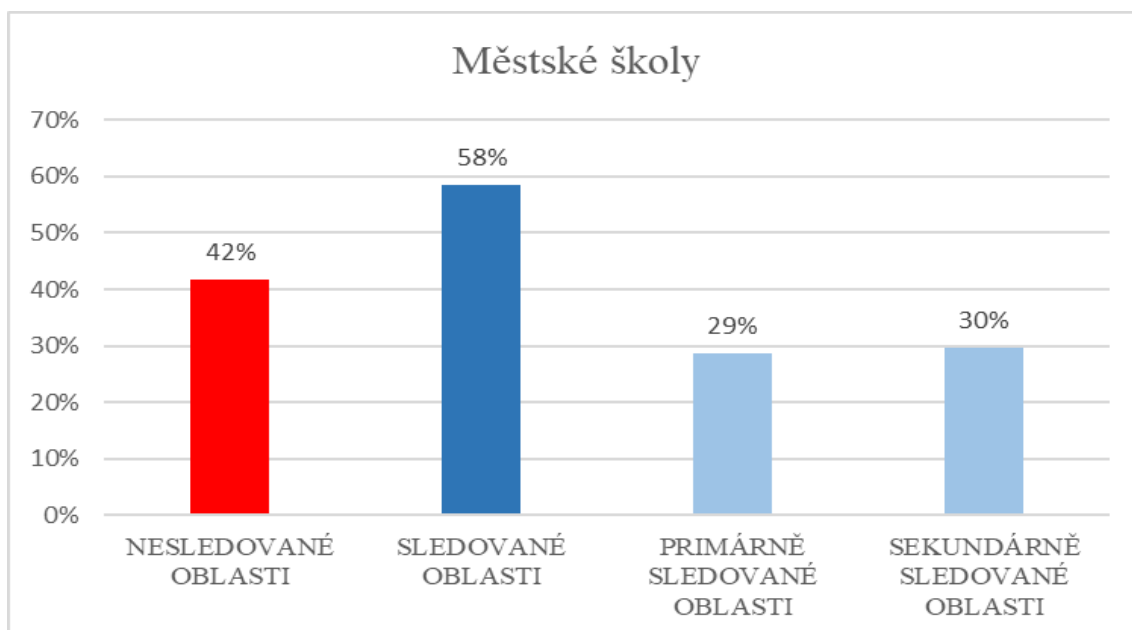
Graf 10: Městská škola 5 – sledované oblasti školní zralosti

Graf 10 ukazuje, že u zápisu do Městské školy 5 se vůbec nesledovala oblast hrubé motoriky a časoprostorové orientace. Největší pozornost byla věnována oblastem řeči, předmatematických představ, sociálních dovedností.

Následující graf hodnotí sledované oblasti školní zralosti na všech výše uvedených Městských školách.

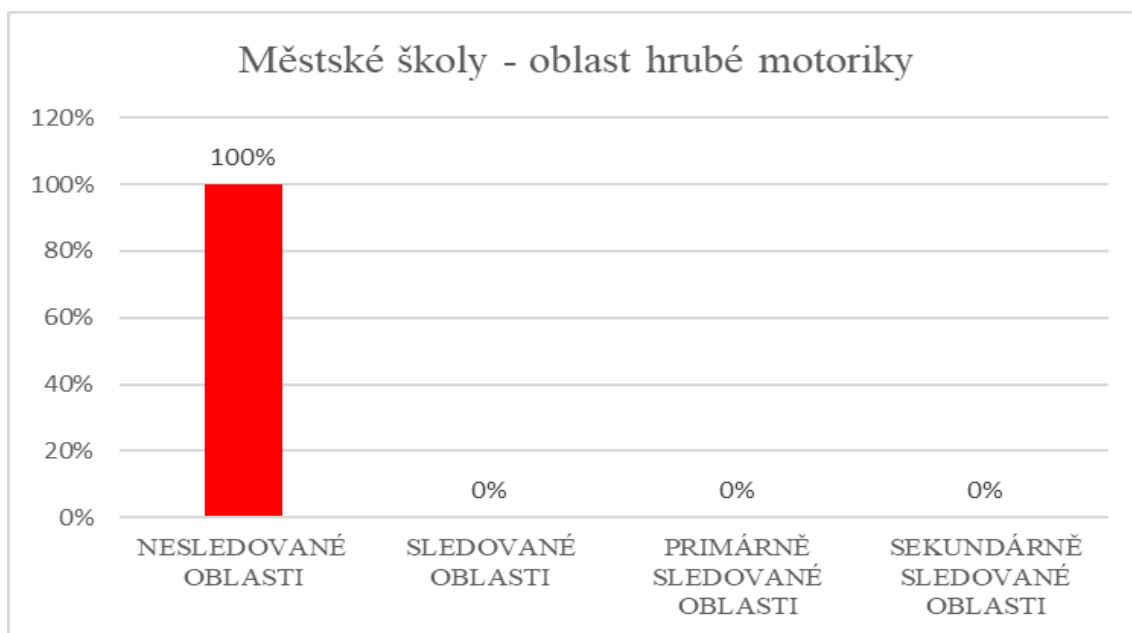
Graf 11: Městské školy - sledování školní zralosti

Z grafu 11 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku ve všech uvedených městských školách. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 58 %, a to 29 % primárně a 30 % sekundárně.

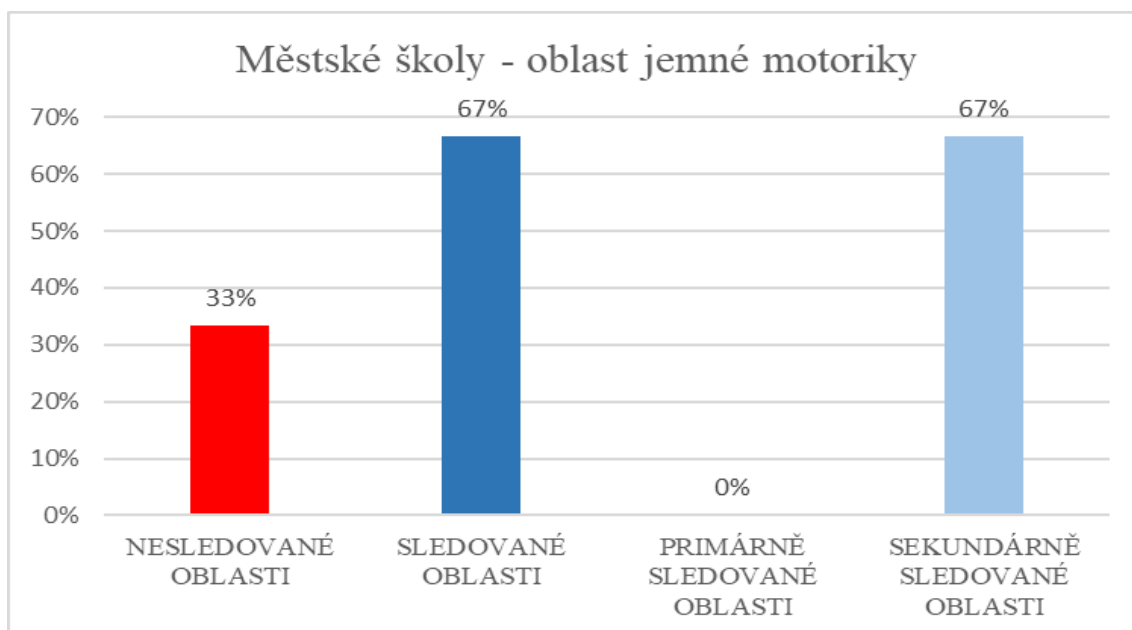
Níže jsou uvedeny grafy jednotlivých sledovaných oblastí školní zralosti u zápisu do 1. ročníku základní školy na výše uvedených městských školách.

Graf 12: Městské školy - oblast hrubé motoriky

Graf 12 ukazuje, že v žádné městské škole nebyla sledována úroveň vývoje hrubé motoriky.

Graf 13: Městské školy – oblast jemné motoriky

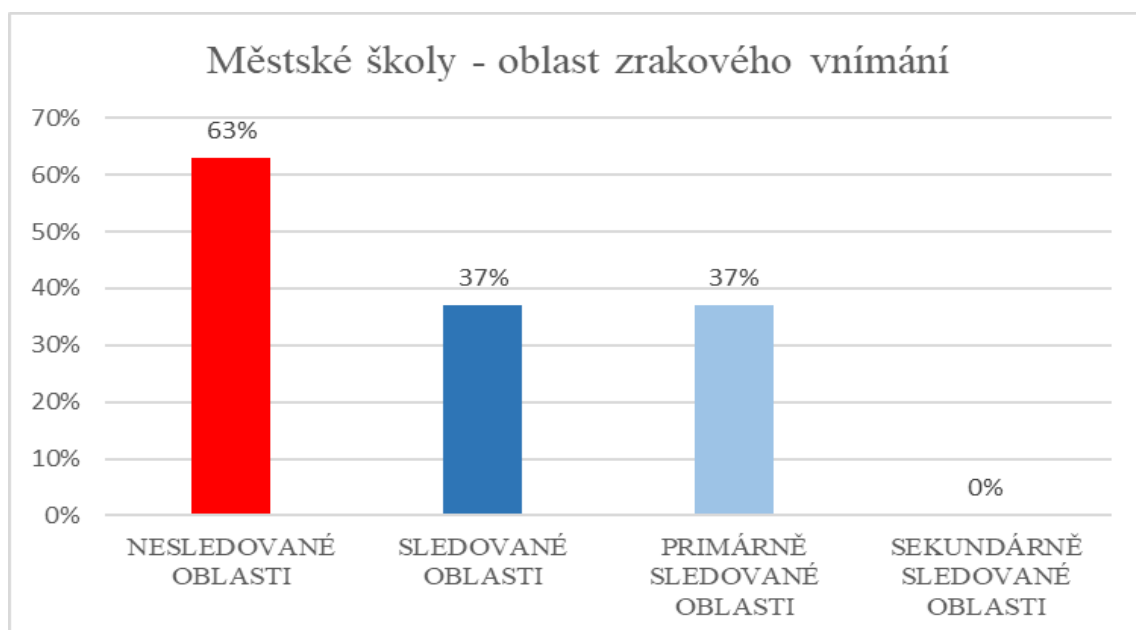
Graf 13 ukazuje, že oblast jemné motoriky byla sledována na uvedených městských školách z 67 %.

Graf 14: Městské školy – oblast kresby

Graf 14 ukazuje, že oblast kresby byla sledována na uvedených městských školách z 69 %.

Graf 15: Městské školy – oblast zrakového vnímání

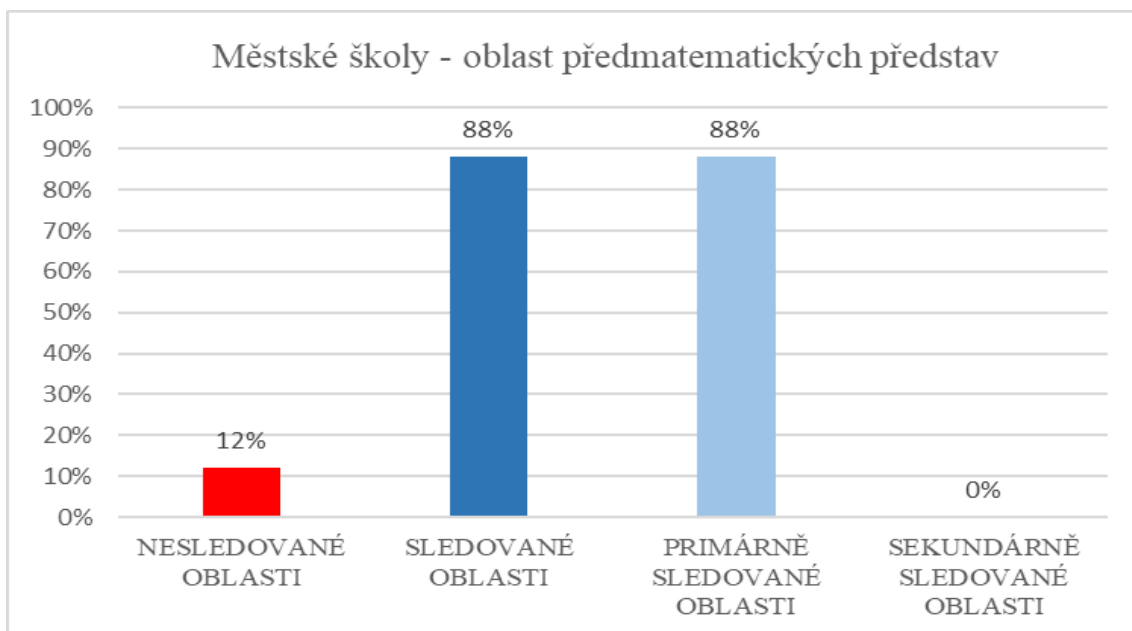
Graf 15 ukazuje, že oblast zrakového vnímání byla sledována na uvedených městských školách z 37 %.

Graf 16: Městské školy – oblast sluchového vnímání

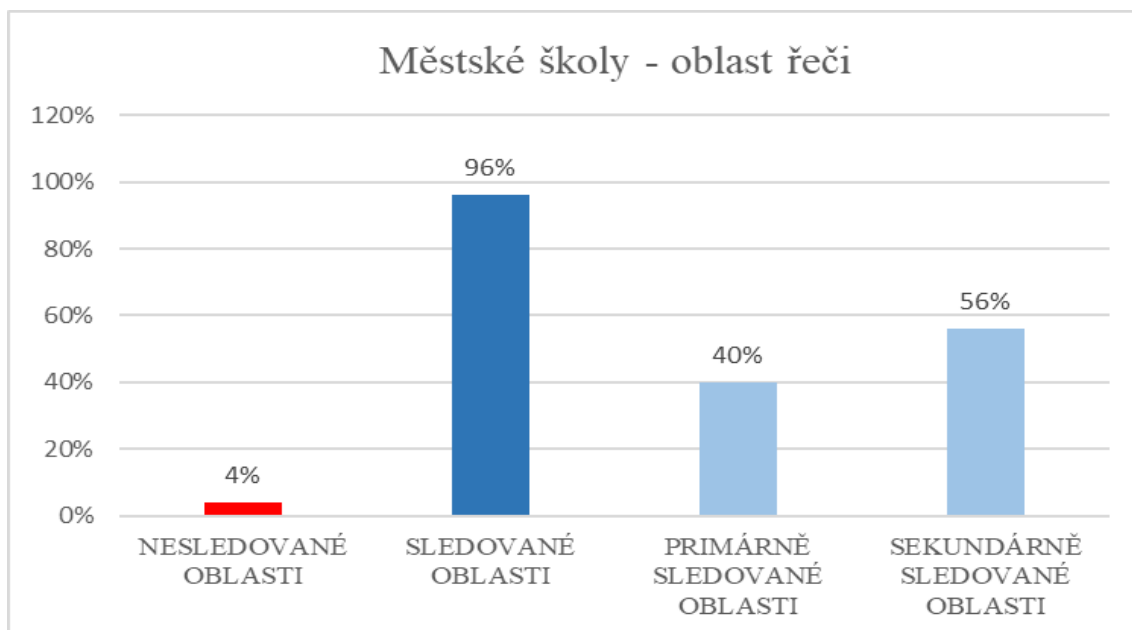
Graf 16 ukazuje, že oblast sluchového vnímání byla sledována na uvedených městských školách z 32 %.

Graf 17: Městské školy – oblast předmatematických představ

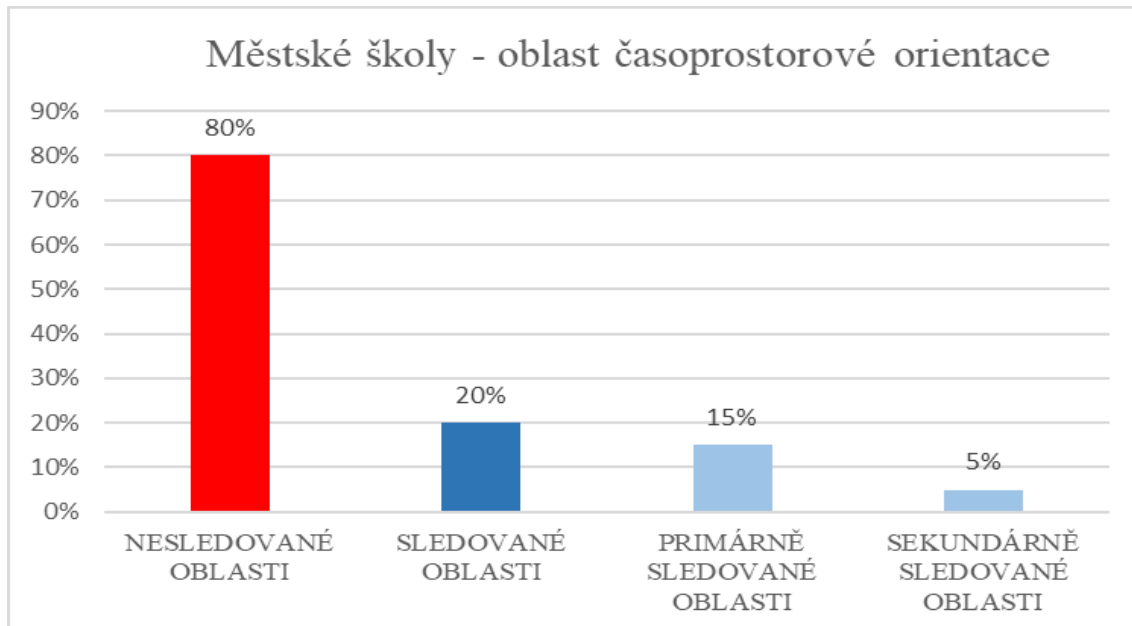
Graf 17 ukazuje, že oblast předmatematických představ byla sledována na uvedených městských školách z 88 %.

Graf 18: Městské školy – oblast řeči

Graf 18 ukazuje, že oblast řeči byla sledována na uvedených městských školách z 96 %.

Graf 19: Městské školy – oblast časoprostorové orientace

Graf 19 ukazuje, že oblast časoprostorové orientace byla sledována na uvedených městských školách z 20 %.

Graf 20: Městské školy – oblast sociálních dovedností

Graf 20 ukazuje, že oblast sociálních dovedností byla sledována na uvedených městských školách ze 100 %.

4.3 Zápisy na vesnických školách

Následuje podrobný popis průběhu zápisů do 1. ročníku základní školy na pěti vesnických školách ve třech okresech ve dvou krajích.

4.3.1 Vesnická škola 1

Škola se nachází ve Středočeském kraji v okrese Beroun a byla založena v roce 1926. Jedná se o malotřídní prvostupňovou školu s 45 žáky. Každý rok je otevírána jedna první třída.

Zápis do prvního ročníku základní školy byl organizován tradičně. Vzhledem k tomu, že se konal před Velikonocemi, ovlivnilo to ráz jeho průběhu. Rodiče přicházeli s nastávajícími školáky do třídy, kde seděl pedagog, který vybíral od rodičů (zákonných zástupců) Žádost o přijetí k základnímu vzdělávání a rozdával listy s Desaterem pro rodiče. Třída představovala „čekárnu“ na zápis. Každé dítě si ve třídě vyrobilo hnědou obálku ve tvaru velikonočního zajíce, se kterou pak vstupovalo do jiné, „zkušební“ třídy, ve které probíhalo sledování dítěte při plnění úkolů.

Ve třídě bylo několik lavic a na každé z nich byl připraven jeden úkol. Rodiče vstoupili do třídy společně s dítětem. U vchodu do třídy se s nimi přivítal pedagog a poté s dítětem odešel ke klasické školní tabuli, zatímco rodiče zůstali stát opodál. Cestou k tabuli pedagog s dítětem vedl dialog, v němž mu dítě sdělilo své jméno, adresu a jména rodičů. Když došli k tabuli, mělo dítě na ní najít své jméno v obrysu motýla, který byl na tabuli nakreslen (jména dětí poskytla pedagogům mateřská škola). Vedle klasické tabule byla tabule interaktivní. Na ní bylo jedno velikonoční vajíčko ozdobeno barevnými geometrickými tvary a jedno stejné vajíčko, ale prázdné. Okolo prázdného vajíčka byly také geometrické tvary. Ty dítě muselo nejprve pojmenovat a určit jejich barvu. Poté je přesunout do prázdného vajíčka tak, aby po splnění úkolu bylo původně prázdné vajíčko shodné s ozdobeným vajíčkem. Další úkol byl zaměřen na vědomosti dítěte o zvířatech. Na lavici byla malá gumová zvířata, která dítě pojmenovalo a následně je roztřídilo na ta, která může vidět v zoologické zahradě, na statku nebo v lese. Následující lavice byla rozdělena na

dvě části. V první části lavice byly listy s čísly a na druhé části berušky s rozdílnými počty teček na krovkách. Dítě mělo přilepit berušku s daným počtem teček k listu s číslem odpovídajícím počtu teček. Následně seřadilo listy s beruškou od největšího čísla po nejmenší. Dále vybral pedagog dva listy a dítě určilo, která beruška na vybraných listech má více teček. Na další lavici byly připraveny různé druhy barevných dřevěných těles (krychle, kvádry, jehlany a kužele) a nákres stavby, kterou dítě mělo z těles postavit. Postavená stavba musela odpovídat tvarově i barevně. Pak dítě dostalo za úkol určit polohu červeného kvádra (nahore, dole, napravo, nalevo atd.). Na další lavici leželo 7 promíchaných dvojic papírových kraslic. Úkolem dítěte bylo najít shodné dvojice (pexeso). Na předposlední lavici ležel černobílý obrázek rybníčku. Dítě mělo do něho domalovat živočichy dle svého uvážení a svoji úvahu zdůvodnit. Posledním úkolem byla překážková dráha. Na jejím konci na dítě čekalo čokoládové velikonoční vejíčko.

Pokud byla sledovaná oblast školní zralosti při některém z úkolů oslabena, pedagog to sdělil přihlížejícím rodičům přímo při plnění úkolu a doporučil podporu této oblasti. Za každý splněný úkol dostalo dítě jeden díl obrázku, který si schovalo do velikonoční obálky. Z jednotlivých dílů si mohlo doma složit výsledný obrázek. Kromě toho bylo dítě odměněno velikonočním pexesem, lízátkem, zaječí záložkou do knihy a pamětním listem.

Tabulka 6: Vesnická škola 1 – přehled sledovaných oblastí

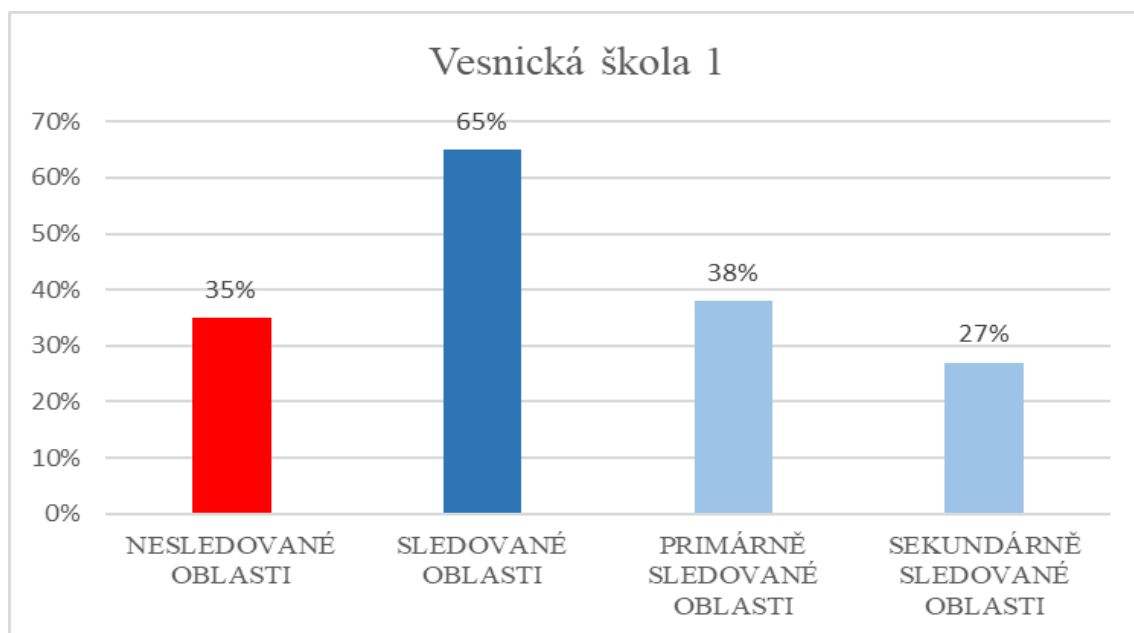
Vesnická škola 1	
HRUBÁ MOTORIKA	BSP
JEMNÁ MOTORIKA - jemné pohyby ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita oka	NS
KRESBA: dům, postava	NS
KRESBA - grafomotorika-zuby	NS
KRESBA - grafomotorika-kličky	NS
KRESBA - úchop - držení tužky	BSS
KRESBA - úchop - postavení ruky	BSS
KRESBA - úchop - uvolnění ruky	BSS
KRESBA - úchop-plynulost tahu	BSS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - figura a pozadí	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - zraková diferenciacie	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - barva	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - paměť	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - oční pohyby	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - naslouchání	BSS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová diferenciacie	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová paměť	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - vnímání rytmu	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - porovnávání	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - množství	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - třídění	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - tvary	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - řazení	BSP
ŘEČ - artikulace	BSP
ŘEČ - oromotorická cvičení	BSS
ŘEČ - lexikálně-sémantická rovina	BSP
ŘEČ - morfologicko-syntaktická rovina	BSS
ŘEČ - pragmatická rovina	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dříve/později	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dny v týdnu	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - nahoře/dole	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - pravolevá orientace	BSP
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	BSS

NS – oblast nebyla sledována

BSP – oblast byla sledována primárně

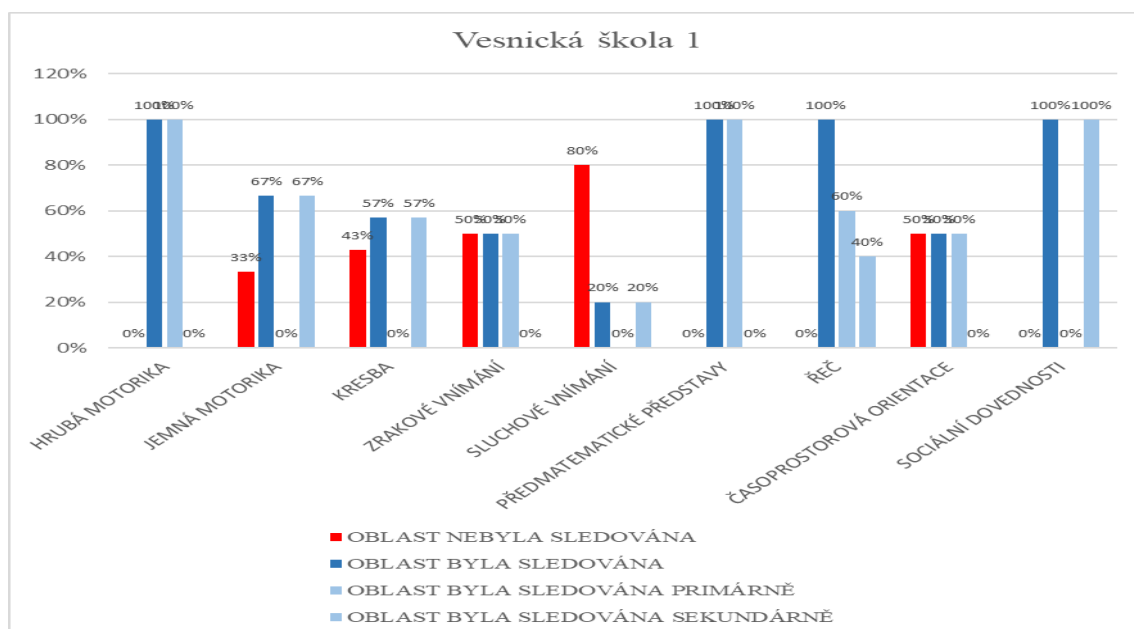
BSS – oblast byla sledováno sekundárně

Graf 21: Vesnická škola 1 – sledování školní zralosti

Z grafu 21 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku ve Vesnické škole 1. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 65 %, a to 38 % primárně a 27 % sekundárně.

Graf 22: Vesnická škola 1 – sledované oblasti školní zralosti

Graf 22 ukazuje, že u zápisu do Vesnické školy 1 se ve větší míře nesledovala oblast sluchového vnímání. Největší pozornost byla věnována oblastem hrubé motoriky, předmatematických představ, řeči a sociálních dovedností.

4.3.2 Vesnická škola 2

Škola se nachází ve Středočeském kraji v okrese Beroun. Byla založena roku 1936 a je prvostupňová. Celkový počet dětí, které navštěvují tuto školu, je 41. Ročně se otvírá zpravidla jedna první třída.

Zápis je zde organizován netradičně. Ve třídě jsou uspořádány lavice do písmene L. V každé lavici seděli žáci pátého ročníku převlečení za pohádkové postavy. Děti u každé pohádkové postavy plnily jeden úkol. U první lavice čekala Sněhurka, které se mělo dítě představit a podepsat se ji na prázdný list papíru. Na dalším stanovišti dítě malovalo pro čarodějnici obrázek postavy. U další lavice na něj čekali Mach a Šebestová s barevnými dřívky. Dítě nejprve muselo dřívka spočítat, pak určit jejich barvu a nakonec seřadit dřívka podle velikosti od nejmenšího po největší. Na následujícím stanovišti byl duch, který měl před sebou bílá kolečka s číslicemi. Duch vyslovoval různá čísla a dítě ukazovalo na kolečka s číslicí odpovídající vyslovenému číslu. Na posledním stanovišti byla princezna, která spala. Dítě ji muselo probudit písničkou nebo básničkou. Po probuzení princezna poděkovala a zavedla dítě k tabuli, kde na něj čekal pedagog. Na tabuli byly magnety v podobě geometrických tvarů a různých dalších předmětů (housek, koláčů, mrkve apod.). Dítě tvary nebo předměty pojmenovalo a následně roztřídilo dle druhu.

Na památku dostalo dítě pamětní list a medaili. Rodiče byli po celou dobu přítomni. Poté vedli s pedagogem dialog o průběhu zápisu a dostali od pedagoga doporučení na různé publikace pro předškolní děti.

Tabulka 7: Vesnická škola 2 – přehled sledovaných oblastí

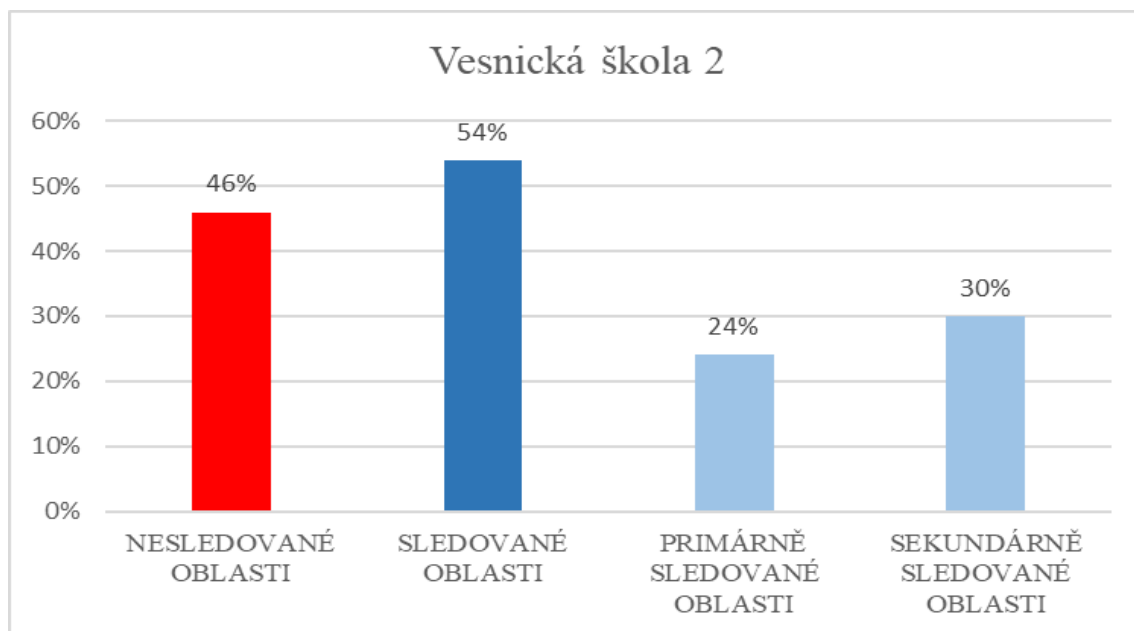
Vesnická škola 2	
HRUBÁ MOTORIKA	NS
JEMNÁ MOTORIKA - jemné pohyby ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita oka	NS
KRESBA: dům, postava	BSP
KRESBA - grafomotorika-zuby	NS
KRESBA - grafomotorika-kličky	NS
KRESBA - úchop - držení tužky	BSS
KRESBA - úchop - postavení ruky	BSS
KRESBA - úchop - uvolnění ruky	BSS
KRESBA - úchop-plynulost tahu	BSS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - figura a pozadí	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - zraková diference	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - barva	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - paměť	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - oční pohyby	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - naslouchání	BSS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová diference	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová paměť	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - vnímání rytmu	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - porovnávání	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - množství	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - třídění	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - tvary	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - řazení	BSP
ŘEČ - artikulace	BSS
ŘEČ - oromotorická cvičení	BSS
ŘEČ - lexikálně-sémantická rovina	BSP
ŘEČ - morfologicko-syntaktická rovina	BSS
ŘEČ - pragmatická rovina	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dříve/později	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dny v týdnu	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - nahoře/dole	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - pravolevá orientace	NS
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	BSS

NS – oblast nebyla sledována

BSP – oblast byla sledována primárně

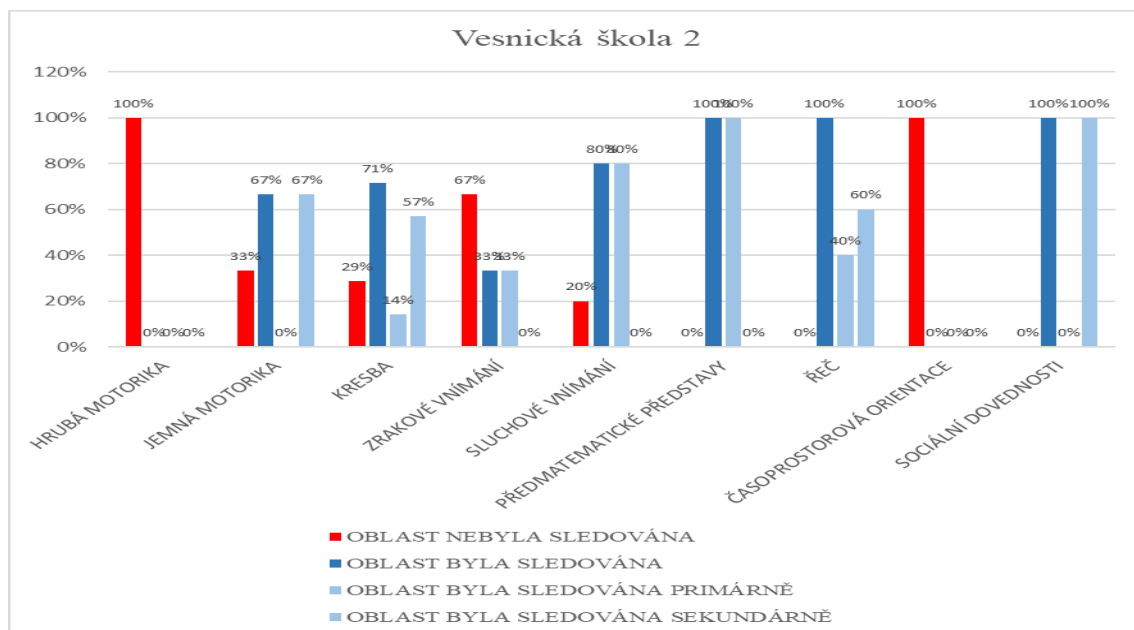
BSS – oblast byla sledováno sekundárně

Graf 23: Vesnická škola 2 – sledování školní zralosti

Z grafu 23 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku ve Vesnické škole 2. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 54 %, a to 24 % primárně a 30 % sekundárně.

Graf 24: Vesnická škola 2 – sledované oblasti školní zralosti

Graf 24 ukazuje, že u zápisu do Vesnické školy 2 se nesledovala oblast hrubé motoriky a časoprostorové orientace. Největší pozornost byla věnována oblastem předmatematických představ, řeči a sociálních dovedností.

4.3.3 Vesnická škola 3

Tato škola se nachází v Západočeském kraji v okrese Rokycany a byla založena v roce 1953. Školu navštěvuje okolo 300 žáků a ročně jsou otvírány 2 první třídy.

Škola organizovala zápis netradičně. Nechala se inspirovat novým animovaným filmem Čtyřlístek ve službách krále. Od vchodu do budovy školy až do třídy vedla cesta označena čtyřlístky. V této třídě děti s rodiči čekali na příchod pedagoga, se kterým se později vydali na cestu za Fifinkou, Myšpulínem, Bobíkem a Pind'ou. Čekání jim krátil film promítaný na interaktivní tabuli. Rodiče během čekání byli pozváni do kanceláře, kde řešili administrativní záležitosti a dostali dopis pro rodiče budoucích prvňáčků (příloha 10).

Když přišel pedagog do třídy, přivolal k sobě jedno z dětí. Společně se pozdravili a představili. Na rozhodnutí rodičů pak bylo, zda se budou dále dívat na film, nebo raději půjdou na cestu za Fifinkou, Myšpulínem, Bobíkem a Pind'ou s dítětem a pedagogem. První zastávka na cestě byla u kovboje, který měl před sebou truhlu. Dítě se mu mělo představit a zazpívat písničku nebo zarecitovat básničku. Když úkol splnilo, kovboj otevřel truhlu a dítě si z ní vybralo bonbon. Čtyřlístková cesta pokračovala přes dlouhou chodbu, na jejímž konci spala Fifinka. Dítě ji probudilo libovolným zaklínadlem. Po probuzení Fifinka ukázala na velkou molitanovou kostku a poprosila dítě, aby kostkou hodilo. Potom dítě mělo Fifince oznámit počet teček, které byly na vrchu kostky. Dále se společně přesunuli k velkému stolu, na kterém byly karty. Na kartách byly buď s číslicemi, nebo s určitým počtem teček. Úkolem dítěte bylo přiřadit kartu s číslem ke kartě se stejným počtem teček a karty seřadit od nejmenšího čísla po největší. Cesta dále pokračovala ze schodů dolů. Tam čekal Myšpulín a Bobík. Před nimi byly tři obruče plné barevných geometrických tvarů (trojúhelníků, čtverců a kruhů). Myšpulín s Bobíkem poprosili dítě, aby jim pomohlo roztřídit geometrické tvary a to tak, aby v každé obruči byl pouze jeden druh geometrického tvaru. Potom dítěti položili otázku: „*Znáš ještě nějaký jiný geometrický tvar, který nám v obručích chybí?*“ a čekali na reakci dítěte. Pak se

dítě s Myšpulínem a Bobíkem rozloučilo. Nedaleko už na něj čekala čarodějnice. Ta měla u sebe papírový domeček, ve kterém bylo ukryto morče. Do domečku nebylo vidět, ale měl vyříznuté dva otvory. Dítě do otvorů strčilo ruce a hmatem poznalo, jaké zvíře domeček skrývá. Následně si s čarodějnici povídalo o zvířatech (např. jaká se mu líbí). Od čarodějnice se přesunuli ke kočkám Hallo Kitty. Kočky vysvětlily dítěti, že každý správný prvňák musí být hbitý jako ony, a proto musí v co nejrychlejší čas překonat překážkovou dráhu, tj. přejít lavičku, proběhnout slalom, překonat nízké překážky a trefit se florbalovým míčkem do branky. Po překonání překážkové dráhy vedla cesta dále k Hejkalovi. Hejkal měl otevřený slabikář s písmem A a naříkal, že neví jaké je to písmeno. Prosil dítě, aby mu pomohlo písmeno poznat. Poslední, kdo na dítě čekal, byl Pind'a. Tomu dítě mělo namalovat některou z pohádkových postav, které cestou potkalo.

Všechny pohádkové postavy ztvárnili žáci 9. ročníku. Převážná většina rodičů šla na cestu s dítětem a pedagogem. Pokud bylo třeba, dával pedagog rodičům cestou mezi stanovišti rady, jak právě sledovanou oblast školní zralosti dále podpořit. Na konci cesty dítě dostalo od pedagoga figurku jedné z postav Čtyřlístku jako památku na zápis.

Tabulka 8: Vesnická škola 3 – přehled sledovaných oblastí

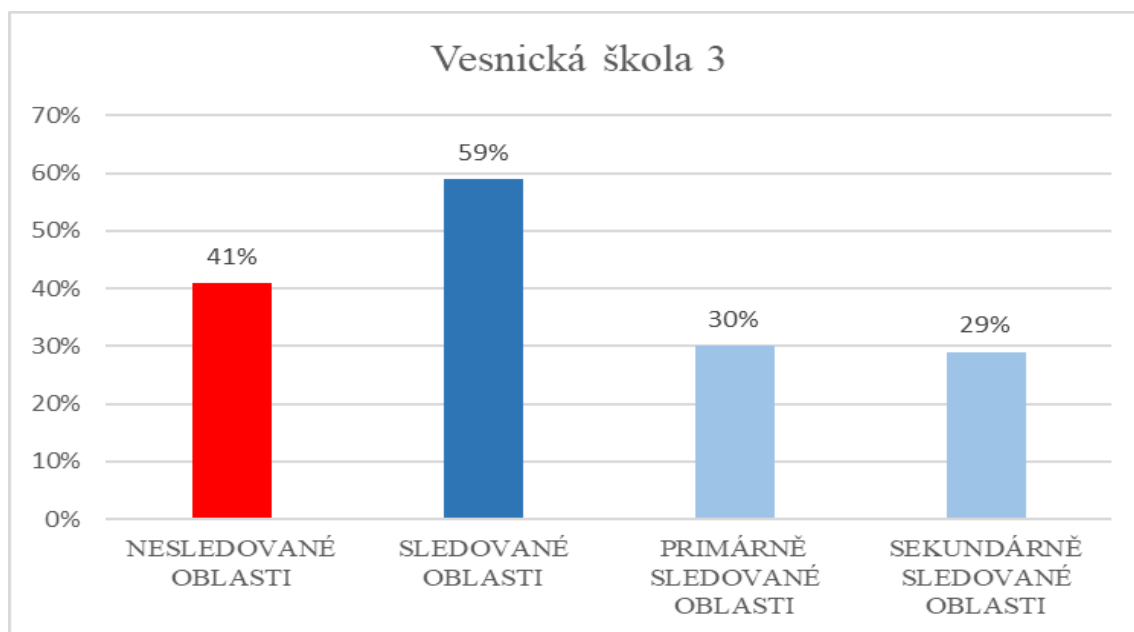
Vesnická škola 3	
HRUBÁ MOTORIKA	BSP
JEMNÁ MOTORIKA - jemné pohyby ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita oka	NS
KRESBA: dům, postava	BSP
KRESBA - grafomotorika-zuby	NS
KRESBA - grafomotorika-kličky	NS
KRESBA - úchop - držení tužky	BSS
KRESBA - úchop - postavení ruky	BSS
KRESBA - úchop - uvolnění ruky	BSS
KRESBA - úchop-plynulost tahu	BSS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - figura a pozadí	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - zraková diferenciacie	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - barva	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - paměť	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - oční pohyby	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - naslouchání	BSS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová diferenciacie	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová paměť	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - vnímání rytmu	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - porovnávání	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - množství	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - třídění	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - tvary	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - řazení	BSP
ŘEČ - artikulace	BSS
ŘEČ - oromotorická cvičení	BSS
ŘEČ - lexikálně-sémantická rovina	BSP
ŘEČ - morfologicko-syntaktická rovina	BSS
ŘEČ - pragmatická rovina	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dříve/později	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dny v týdnu	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - nahoře/dole	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - pravolevá orientace	NS
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	BSS

NS – oblast nebyla sledována

BSP – oblast byla sledována primárně

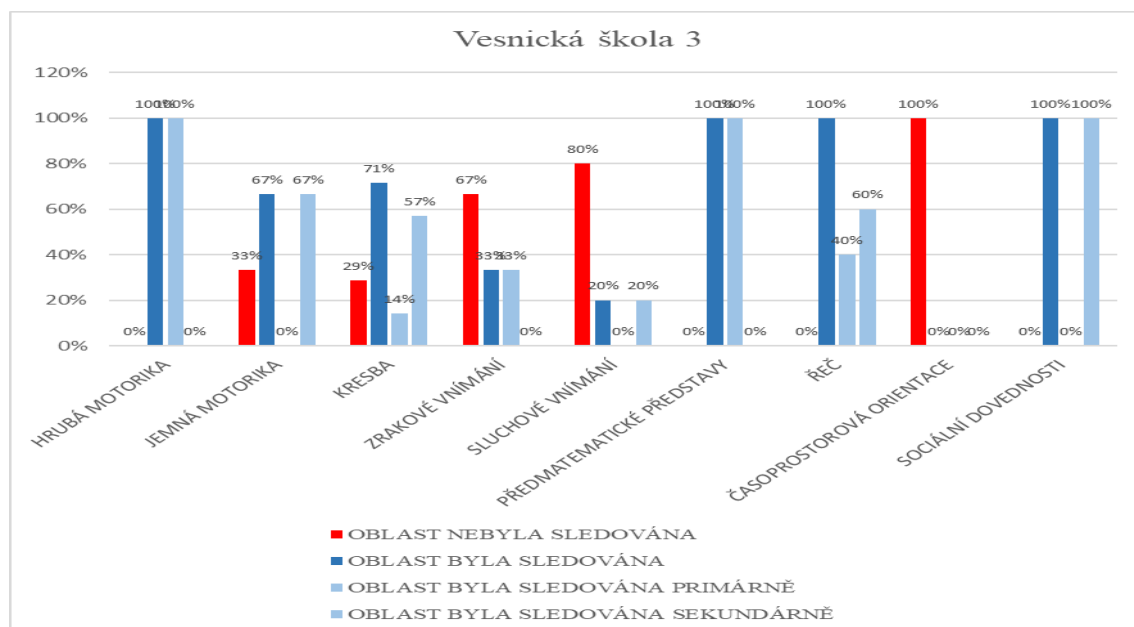
BSS – oblast byla sledováno sekundárně

Graf 25: Vesnická škola 3 – sledování školní zralosti

Z grafu 25 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku ve Vesnické škole 3. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 59 %, a to 30 % primárně a 29 % sekundárně.

Graf 26: Vesnická škola 3 - sledované oblasti školní zralosti

Graf 26 ukazuje, že u zápisu do Vesnické školy 3 se ve větší míře nesledovala oblast sluchového vnímání. Největší pozornost byla věnována oblastem hrubé motoriky, předmatematických představ, řeči a sociálních dovedností.

4.3.4 Vesnická škola 4

Škola se nachází ve Středočeském kraji v okrese Rakovník. Jedná se o malotřídní základní školu, kterou ročně navštěvuje okolo 35 žáků. Každý rok se na škole otevírá jedna třída 1. ročníku.

Zápis probíhal v době od 9:00 do 15:00 a byl organizován tradičně. Rodiče s dětmi byli k zápisu pozváni na určitý čas. Každý zápis trval zpravidla 30 minut a organizoval ho jeden pedagog. Po celé třídě byly úkoly, které sledovaly vývoj školní zralosti. Když vešlo dítě s rodiči do třídy, pozdravilo pedagoga, který se následně zeptal na jeho jméno.

Prvním úkolem dítěte bylo nakreslit jakoukoli postavu. Mělo k dispozici plný penál pastelek a list papíru. Během kreslení vyřizovali rodiče s pedagogem administrativní záležitosti. Když dítě mělo kresbu hotovou, přešlo společně s pedagogem k tabuli, na které visel obraz. Dítě pojmenovalo předměty, které byly na obraze namalovány a popsalo jejich polohu (nahore/dole, vpředu/vzadu). Dále se přemístili k lavici, na které byly obrázky věcí. Dítě si vybralo alespoň 3 z nich, pojmenovalo je a jejich názvy „roztleskalo“ na slabiky (ži-ra-fa, ba-nán, slun-ce). Na další lavici byly barevné zátky z PET lahví. Každá barva byla zastoupena dvěma zátkami. Dítě si vybralo zátku se svoji oblíbenou barvou, barvu pojmenovalo a našlo druhou zátku stejné barvy. Pedagog dítě pochválil a poprosil ho, aby spároval veškeré barevné zátky na lavici. Dále byl připraven list papíru, na kterém byly obrázky překresleny vlnami (příloha 11). Obrázky mělo dítě rozpoznat a pojmenovat. O lavici dál byla připravena malá gumová zvířata a úkolem dítěte bylo jednotlivá zvířata rozpoznat. Další činnost byla zaměřena na předmatematické představy. Pedagog podal dítěti karty s tečkami. Na každé kartě různý počet teček. Dítě mělo říci pedagogovi počet teček na jednotlivých kartách a seřadit je od nejmenšího po největší. U tohoto úkolu se pedagog také dítěte dotazoval, do kolika umí napočítat. Dále se na lavici nacházely 2 velké molitanové kostky. Jednu si vzal pedagog a druhou dítě. Na znamení „*ted*“ vrhli kostky před sebe. Úkolem dítěte bylo porovnat vržená čísla (vyšší/nížší). Poté se dítě postavilo na značku na koberci a provádělo instrukce zadané pedagogem. Například: „*Udělej tři kroky doprava.*“, „*Udělej dva kroky rovně.*“ nebo „*Udělej*

jeden krok zpět.“ U posledního stolu byly připraveny geometrické tvary, které dítě pojmenovalo a roztrídilo dle druhů. Poslední aktivita byla recitování libovolné básničky.

Po celou dobu zápisu byli přítomni rodiče. Po ukončení aktivit si společně s pedagogem sedli ke stolu a pedagog sdělil rodičům, jaké oblasti je třeba podpořit a odkázal je na odbornou literaturu. Na závěr dítě dostalo knihu *Dášeňka čili život štěněte*.

Tabulka 9: Vesnická škola 4 – přehled sledovaných oblastí

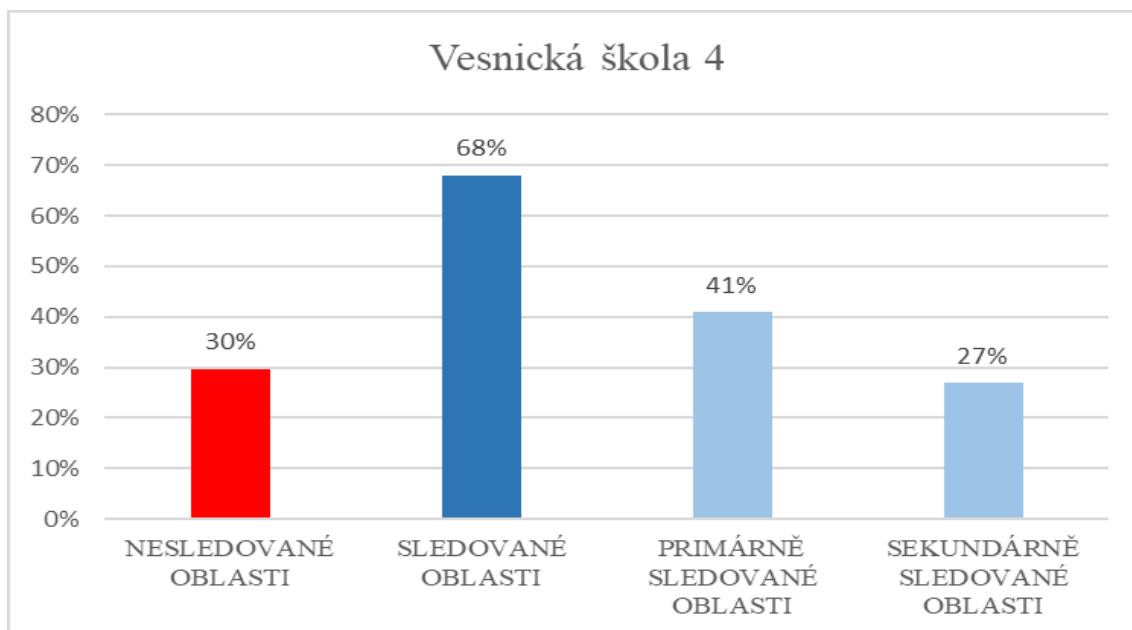
Vesnická škola 4	
HRUBÁ MOTORIKA	BSP
JEMNÁ MOTORIKA - jemné pohyby ruky	BSP
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita oka	NS
KRESBA: dům, postava	BSP
KRESBA - grafomotorika-zuby	NS
KRESBA - grafomotorika-kličky	NS
KRESBA - úchop - držení tužky	BSS
KRESBA - úchop - postavení ruky	BSS
KRESBA - úchop - uvolnění ruky	BSS
KRESBA - úchop-plynulost tahu	BSS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - figura a pozadí	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - zraková diferenciacie	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - barva	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - paměť	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - oční pohyby	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - naslouchání	BSS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová diferenciacie	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová paměť	BSP
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - vnímání rytmu	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - porovnávání	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - množství	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - třídění	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - tvary	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - řazení	BSP
ŘEČ - artikulace	BSS
ŘEČ - oromotorická cvičení	BSS
ŘEČ - lexikálně-sémantická rovina	BSP
ŘEČ - morfologicko-syntaktická rovina	BSS
ŘEČ - pragmatická rovina	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dříve/později	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dny v týdnu	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - nahoře/dole	BZP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - pravolevá orientace	BZP
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	BSS

NS – oblast nebyla sledována

BSP – oblast byla sledována primárně

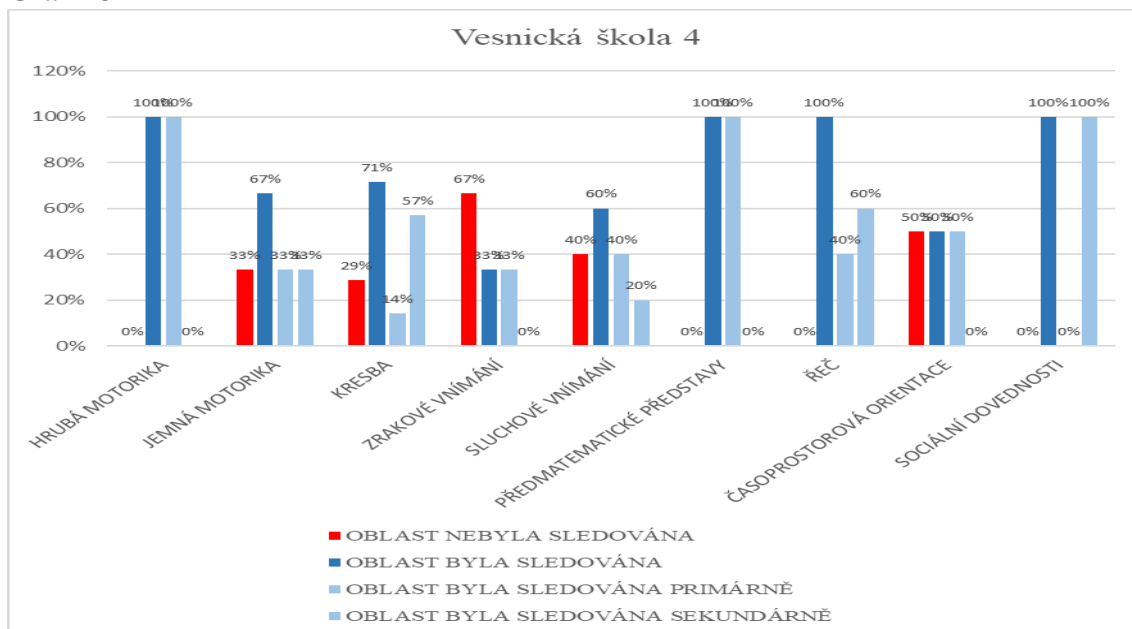
BSS – oblast byla sledováno sekundárně

Graf 27: Vesnická škola 4 – sledování školní zralosti

Z grafu 27 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku ve Vesnické škole 4. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 68 %, a to 41 % primárně a 27 % sekundárně.

Graf 28: Vesnická škola 4 - sledované oblasti školní zralosti

Graf 28 ukazuje, že u zápisu do Vesnické školy 4 se nesledovala oblast zrakového vnímání. Největší pozornost byla věnována oblastem hrubé motoriky, předmatematických představ, řeči a sociálních dovedností.

4.3.5 Vesnická škola 5

Škola se nachází ve Středočeském kraji v okrese Benešov a byla založena v roce 1929. Školu navštěvuje přibližně 300 žáků a ročně jsou otvírány 2 třídy prvního ročníku.

Zápis do 1. ročníku byl organizován netradičně. Na vstupních dveřích školy byl nápis Pohádková země. Po otevření dveří čekaly na dítě víly Dobrodilky, které mu předaly malou vázanou knihu *Moje nová škola*. Do této knihy sbíralo razítka od ostatních pohádkových postav za každý správně splněný úkol. Ve vestibulu školy stáli dva vodníci. Aby se dítě dostalo dál do Pohádkové země, muselo kolem vodníků přeskákat po říčních kamenech⁸⁵ a přejít most (lavičku). Vedle mostu byla 3 hejna ryb. Dítě spočítalo ryby v každém hejnu a ukázalo na hejno, ve kterém bylo nejvíce ryb. Dítě dítě pokračovalo k Ferdovi Mravencovi, který měl pro dítě připravené geometrické tvary. Dítě tvary pojmenovalo a roztrídilo na jednotlivé druhy. Na dalším stanovišti byla kmotra liška. Ta měla před sebou obrázky domácích zvířat a úkol dítěte byl zvířata pojmenovat. Na pátém stanovišti čekala čarodějnice a měla přichystané šestidílné puzzle, které mělo dítě složit. Na dalším stanovišti čekal čert. Ten měl tabulku s čísly. Na jedno číslo ukázal a pojmenoval ho, když se ale spletl, dítě ho muselo opravit. Opravilo-li dítě čerta třikrát, dostalo za odměnu razítko do knihy od Dobrodilek a uhlík pro štěstí. Na sedmém stanovišti čekala princezna, která měla ráda pohádky. Podle princeznina vyprávění mělo dítě poznat, o jakou pohádku se jedná. Po uhodnutí pohádky zarecitovalo dítě princezně básničku. Pohádková země končila ve třídě, kde seděli 2 pedagogové. Když přišlo dítě do třídy, pedagogům se představilo a sdělilo jim, kde bydlí. Poté si s jedním pedagogem sedlo do lavice a vyplňovalo pracovní list (příloha 12). Nejprve list podepsalo pastelkou, která se mu nejvíce líbila, a pedagogovi sdělilo, jakou má pastelka barvu. První úkol v pracovním listě byl spočítat nakreslené tečky a shodně je vedle překreslit. Pak počet teček ukázalo na prstech. Pod úkolem s tečkami byla napsána číslice, kterou mělo dítě pojmenovat a přepsat na volné místo. Dále mělo

⁸⁵ Různobarevné stupinky různých velikostí, vyrobené z barevného plastu imitující říční kameny.

také přepsat psací písmena *p* a *l* podle vzoru. Pak vyndal pedagog list papíru, kde byla namalována pila bez zubů. Úkolem dítěte bylo pile zuby domalovat. Poslední činnost byla zaměřena na zrakovou diferenciaci (příloha 13). K tomu sloužil list s nakreslenými sedmi řadami předmětů. V každé řadě bylo šest předmětů, z toho pět totožných a jeden odlišný. Dítě určilo, který předmět do řady nepatří a svoji volbu zdůvodnilo. Na konci pedagog odměnil dítě jedničkou do knihy od Dobrodilek.

Po udělení známky si pedagog k lavici přizval ještě rodiče dítěte a celý průběh hodnotil. Rodičům dal doporučení, jaké oblasti školní zralosti ještě podporovat. Nakonec dostalo dítě od pedagoga DVD s pohádkou.

Tabulka 10: Vesnická škola 5 – přehled sledovaných oblastí

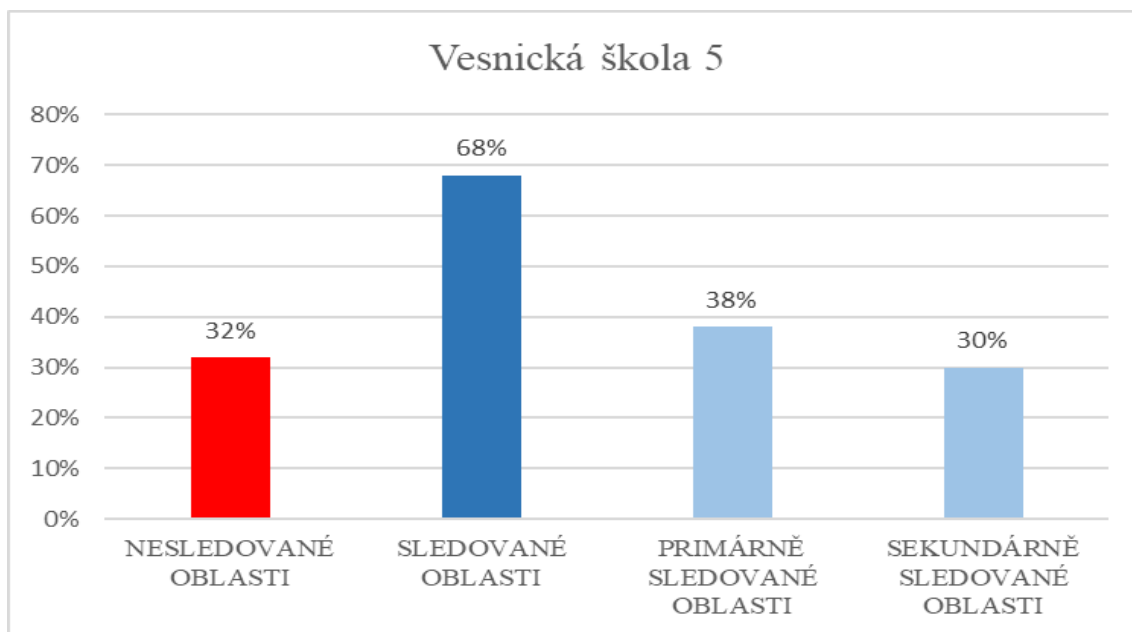
Vesnická škola 5	
HRUBÁ MOTORIKA	BSP
JEMNÁ MOTORIKA - jemné pohyby ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita ruky	BSS
JEMNÁ MOTORIKA - lateralita oka	NS
KRESBA: dům, postava	NS
KRESBA - grafomotorika-zuby	BSP
KRESBA - grafomotorika-kličky	BSP
KRESBA - úchop - držení tužky	BSS
KRESBA - úchop - postavení ruky	BSS
KRESBA - úchop - uvolnění ruky	BSS
KRESBA - úchop-plynulost tahu	BSS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - figura a pozadí	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - zraková diferenciacie	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - barva	BSP
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - paměť	NS
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ - oční pohyby	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - naslouchání	BSS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová diferenciacie	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - analýza/syntéza	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - sluchová paměť	NS
SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ - vnímání rytmu	NS
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - porovnávání	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - množství	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - třídění	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - tvary	BSP
PŘEDMATEMATICKÉ PŘEDSTAVY - řazení	BSP
ŘEČ - artikulace	BSS
ŘEČ - oromotorická cvičení	BSS
ŘEČ - lexikálně-sémantická rovina	BSP
ŘEČ - morfologicko-syntaktická rovina	BSS
ŘEČ - pragmatická rovina	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dříve/později	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - dny v týdnu	NS
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - nahoře/dole	BSP
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE - pravolevá orientace	NS
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	BSS

NS – oblast nebyla sledována

BSP – oblast byla sledována primárně

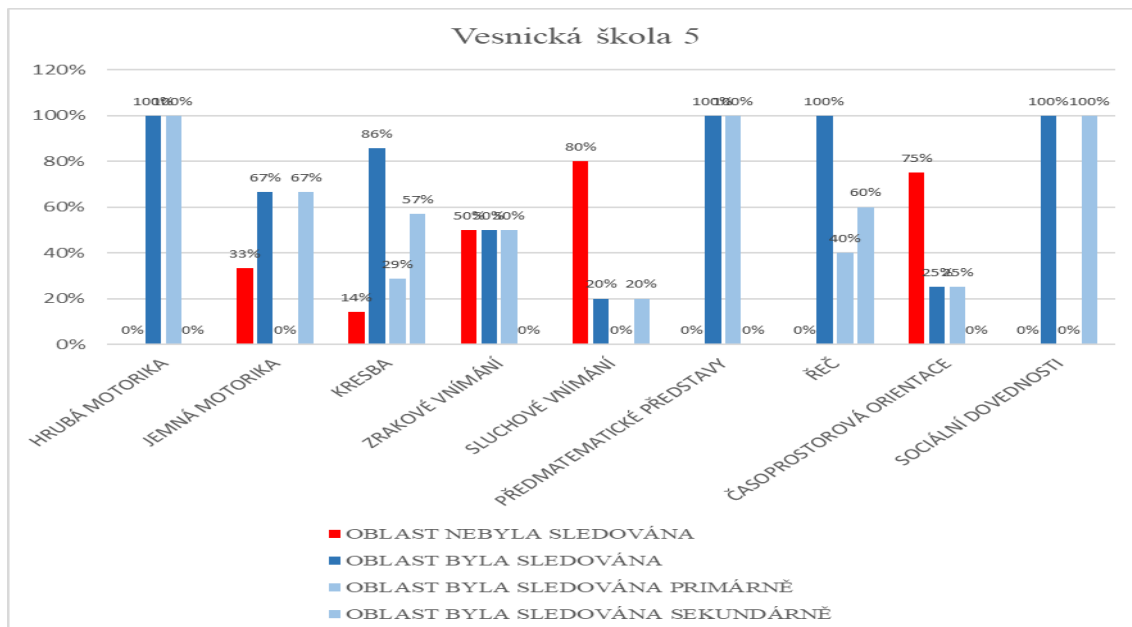
BSS – oblast byla sledováno sekundárně

Graf 29: Vesnická škola 5 – sledování školní zralosti

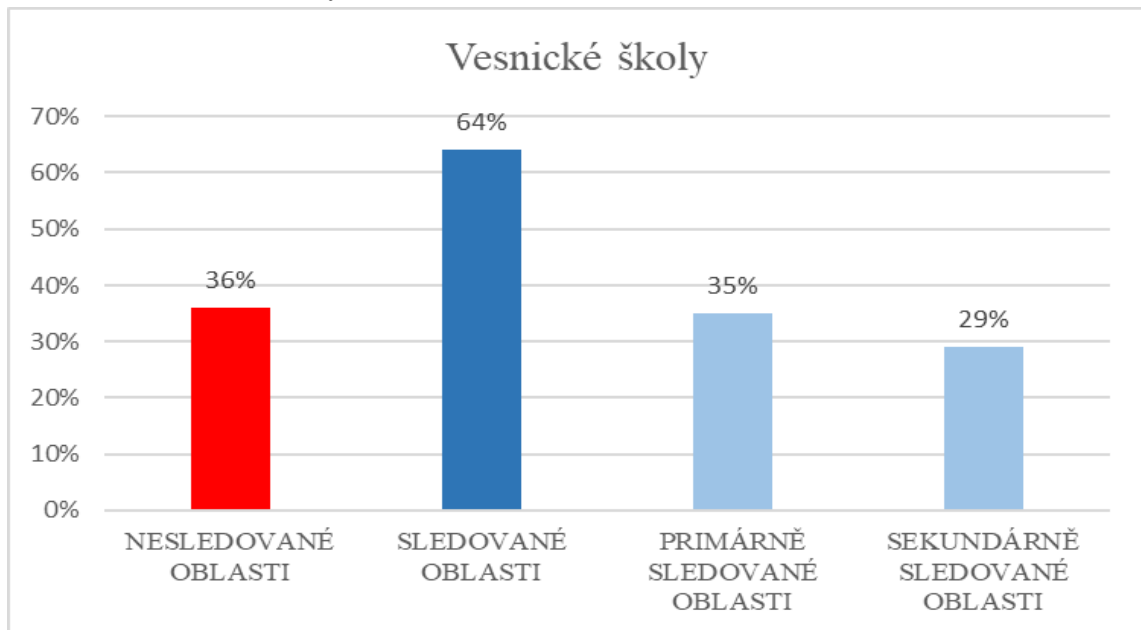
Z grafu 28 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku ve Vesnické škole 5. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 68 %, a to 38 % primárně a 30 % sekundárně.

Graf 30: Vesnická škola 5 - sledované oblasti školní zralosti

Graf 30 ukazuje, že u zápisu do Vesnické školy 5 se ve větší míře nesledovala oblast sluchového vnímání a časoprostorové orientace. Největší pozornost byla věnována sledování oblastí hrubé motoriky, předmatematických představ a řeči.

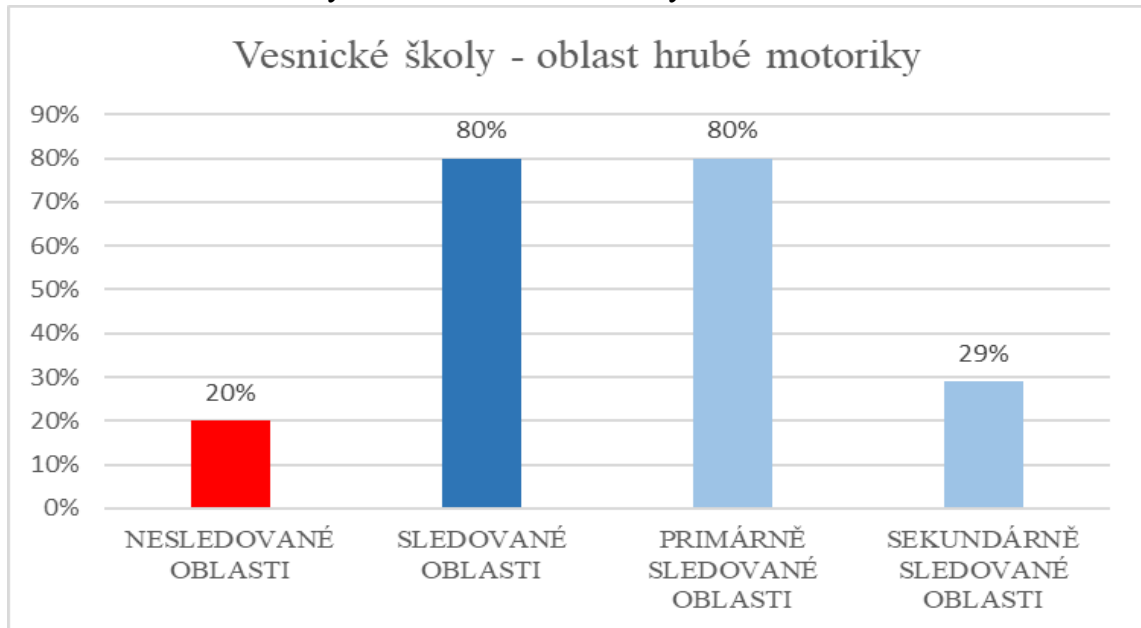
Graf 31: Vesnické školy – sledování školní zralosti

Z grafu 31 můžeme vyčíst míru sledovanosti školní zralosti u zápisu do 1. ročníku ve všech uvedených vesnických školách. Definované oblasti školní zralosti byly sledovány z 64 %, a to 35 % primárně a 29 % sekundárně.

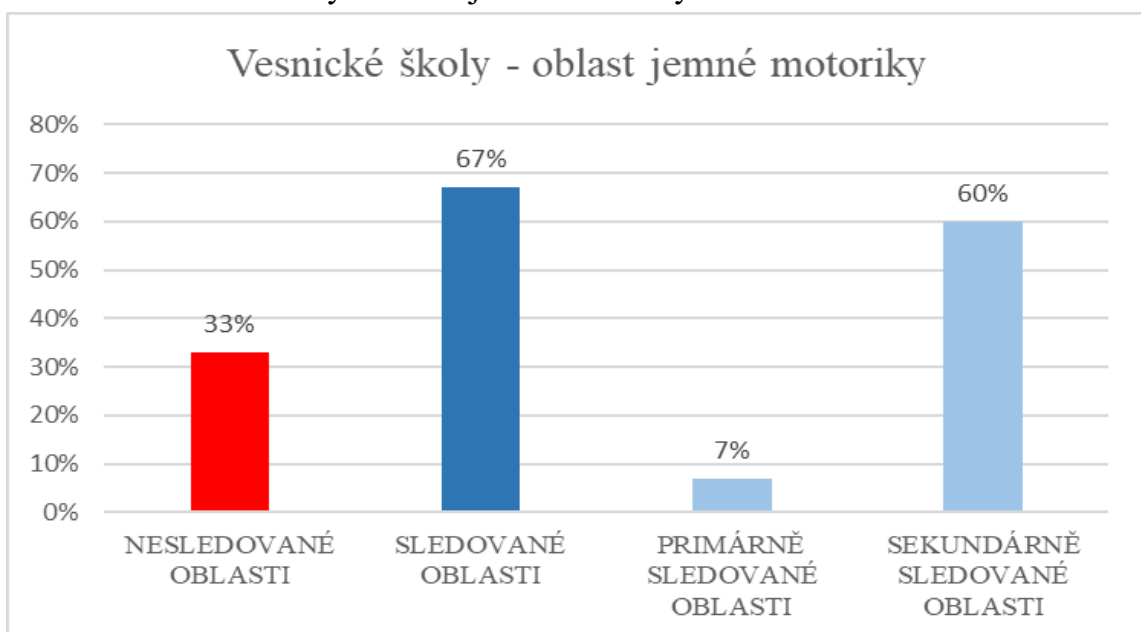
Níže jsou uvedeny grafy jednotlivých sledovaných oblastí školní zralosti u zápisu do 1. ročníku základní školy na výše uvedených vesnických školách

Graf 32: Vesnické školy – oblast hrubé motoriky

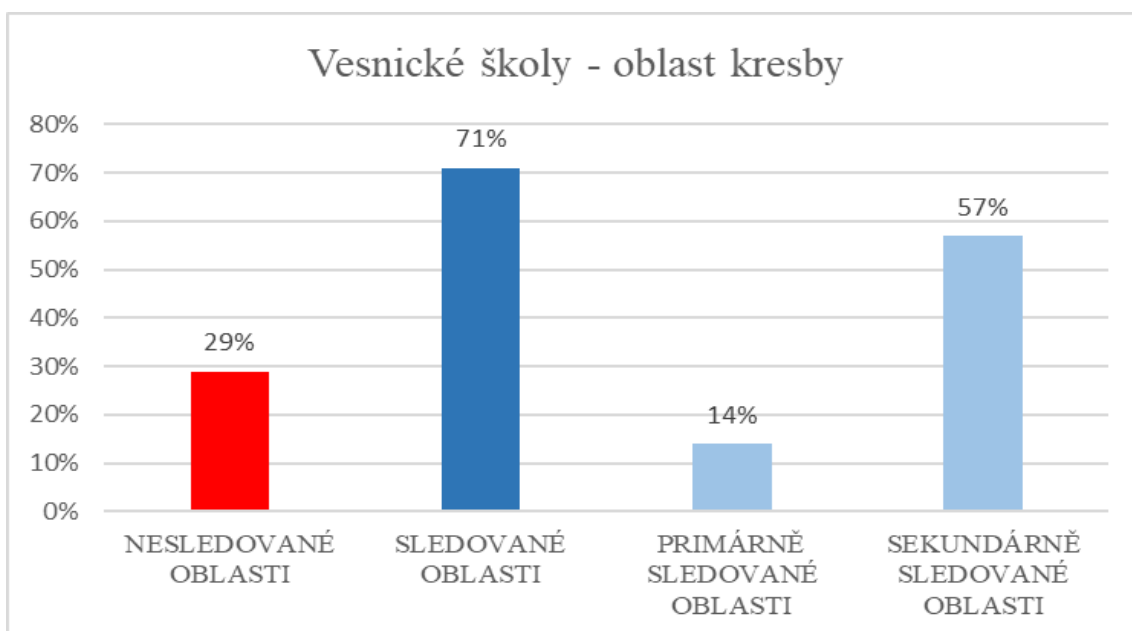
Graf 32 ukazuje, že oblast hrubé motoriky byla sledována na uvedených vesnických školách z 80 %.

Graf 33: Vesnické školy – oblast jemné motoriky

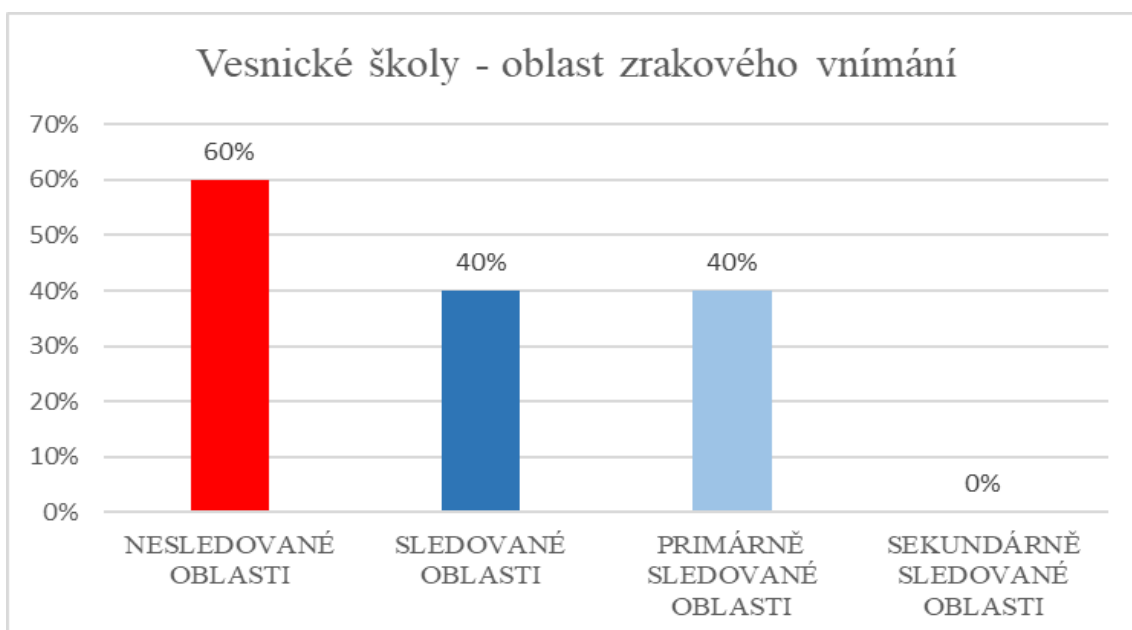
Graf 33 ukazuje, že oblast jemné motoriky byla sledována na uvedených vesnických školách z 67 %.

Graf 34: Vesnické školy – oblast kresby

Graf 34 ukazuje, že oblast kresby byla sledována na uvedených vesnických školách ze 71 %.

Graf 35: Vesnické školy – oblast zrakového vnímání

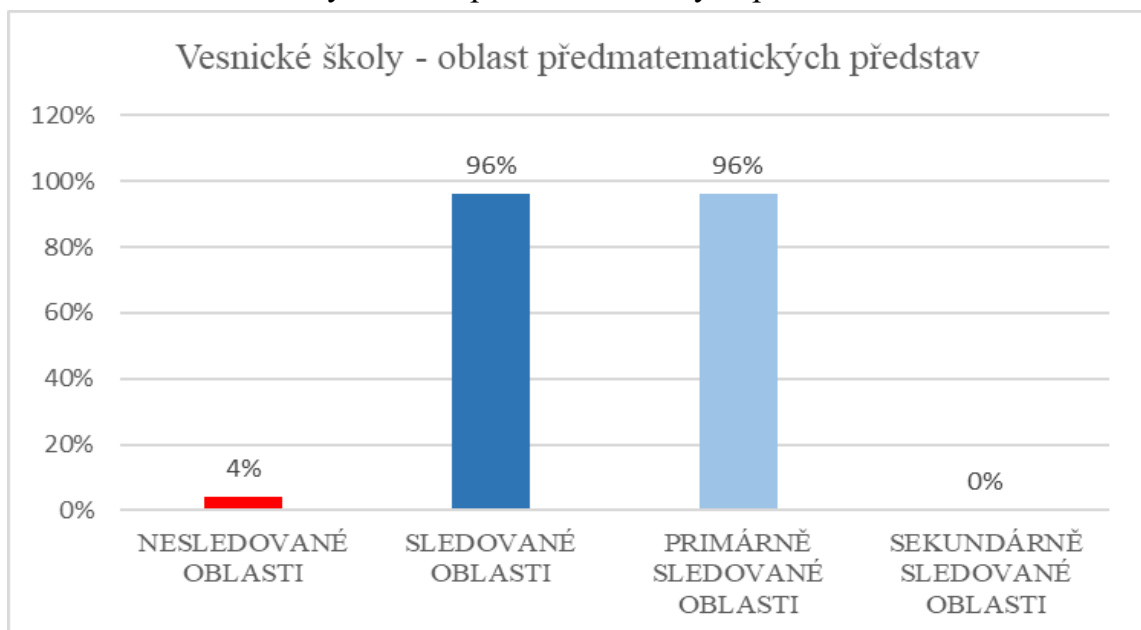
Graf 35 ukazuje, že oblast zrakového vnímání byla sledována na uvedených vesnických školách ze 40 %.

Graf 36: Vesnické školy – oblast sluchového vnímání

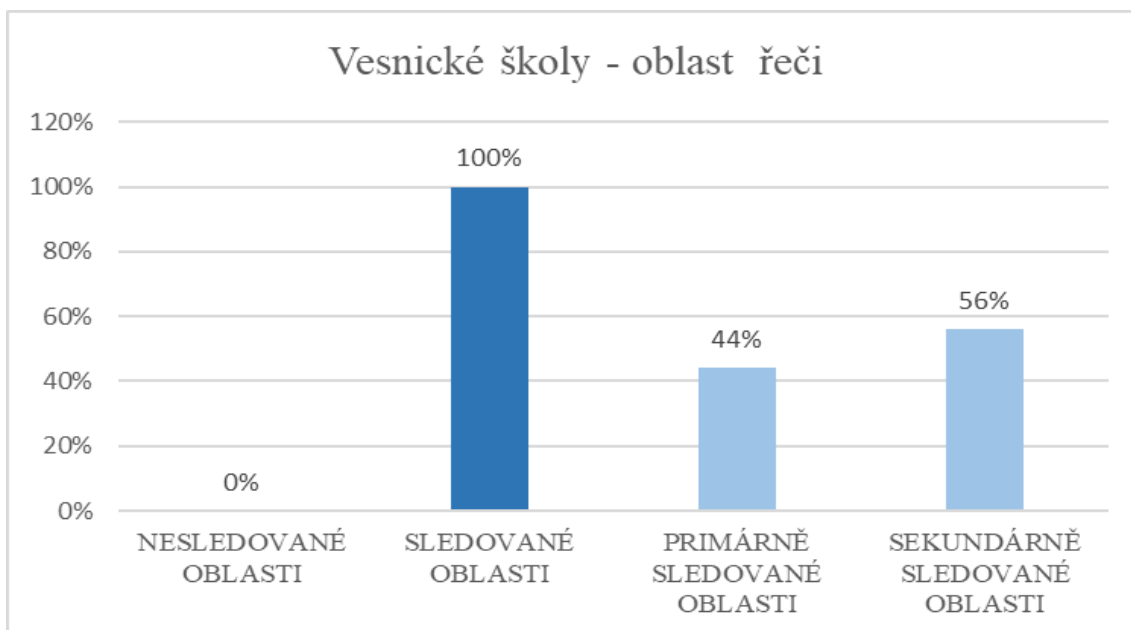
Graf 36 ukazuje, že oblast sluchového vnímání byla sledována na uvedených vesnických školách z 28 %.

Graf 37: Vesnické školy – oblast předmatematických představ

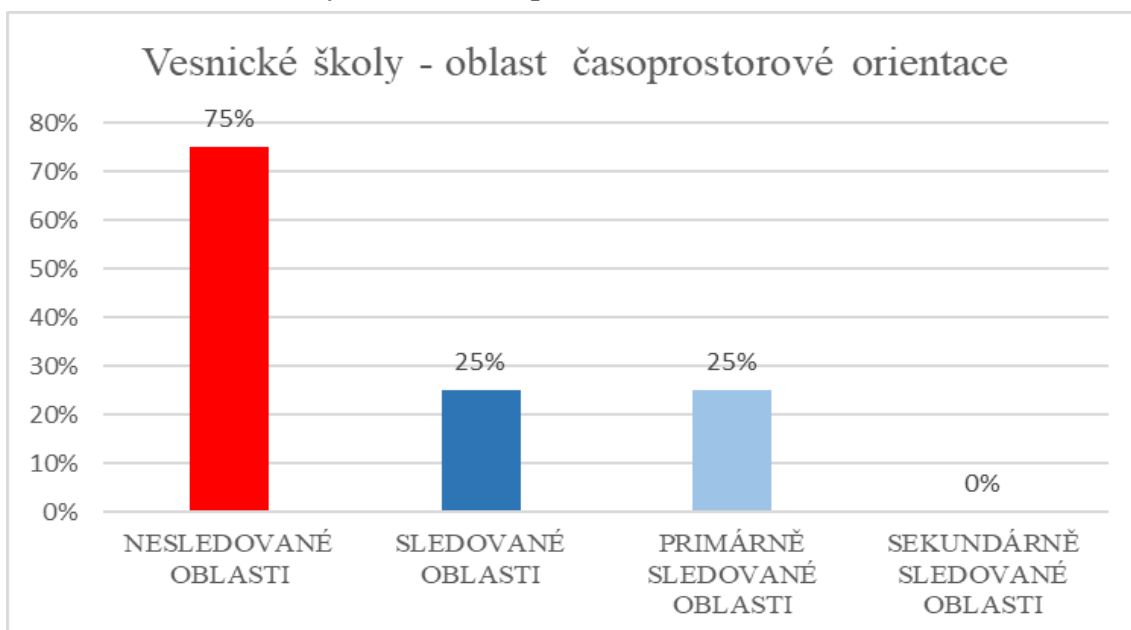
Graf 37 ukazuje, že oblast předmatematických představ byla sledována na uvedených vesnických školách z 96 %.

Graf 38: Vesnické školy – oblast řeči

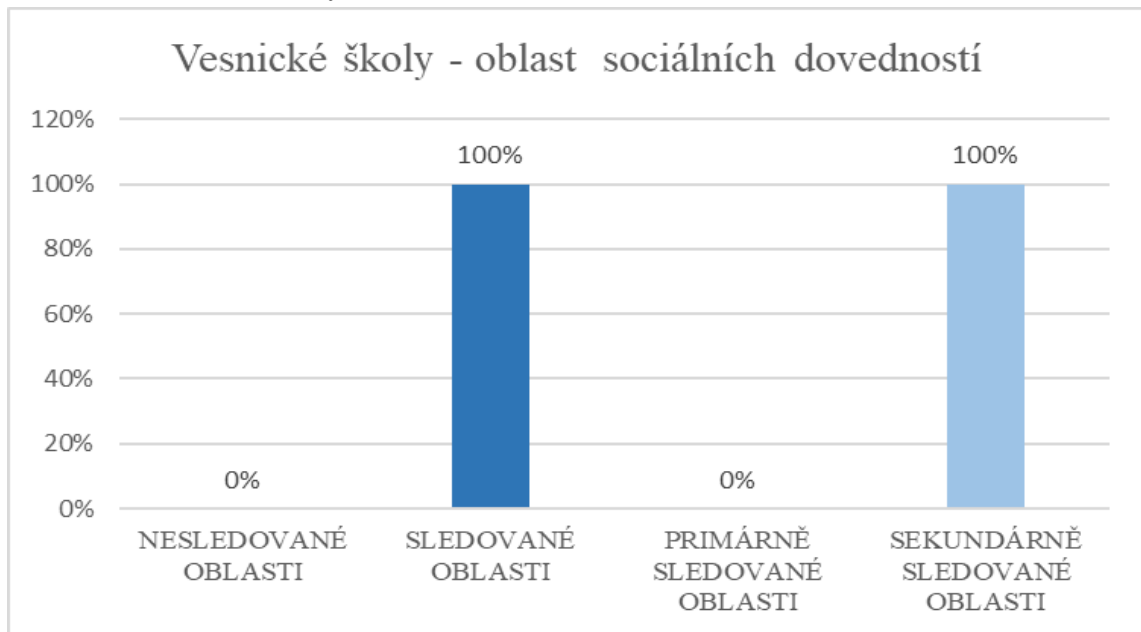
Graf 38 ukazuje, že oblast řeči byla sledována na uvedených vesnických školách ze 100 %.

Graf 39: Vesnické školy – oblast časoprostorové orientace

Graf 39 ukazuje, že oblast časoprostorové orientace byla sledována na uvedených vesnických školách z 25 %.

Graf 40: Vesnické školy – oblast sociálních dovedností

Graf 40 ukazuje, že oblast sociálních dovedností byla sledována na uvedených vesnických školách ze 100 %.

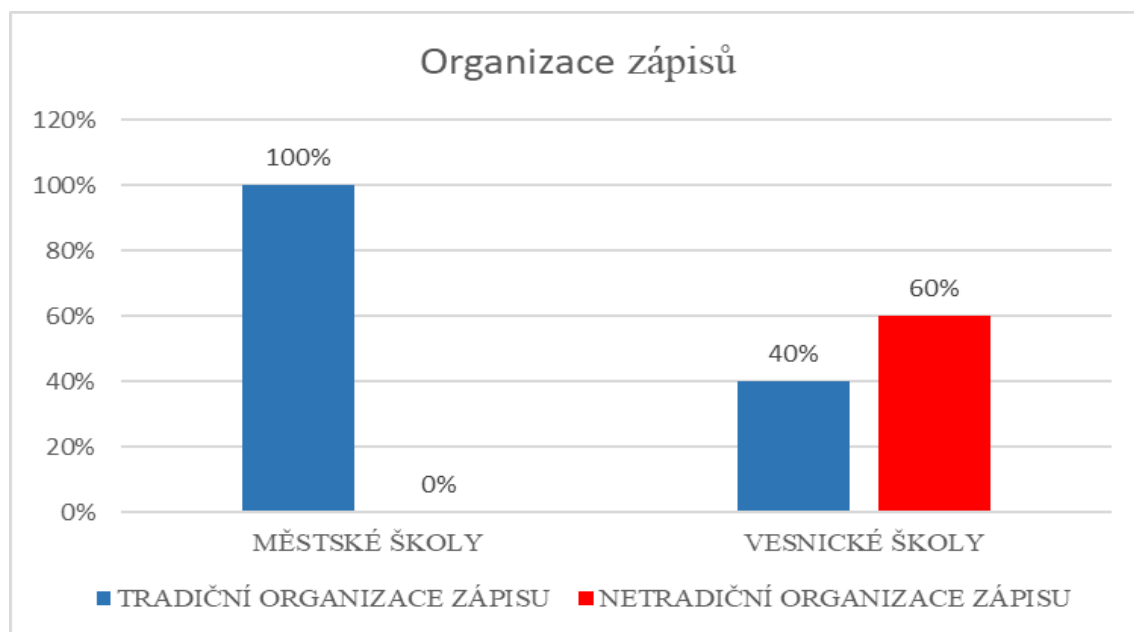
4.3 Závěry výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo porovnat organizace zápisů do 1. ročníku základní školy na městských a vesnických školách. Ke splnění tohoto cíle byly stanoveny 3 hypotézy.

1. hypotéza: Zápisy do prvního ročníku základní školy se netradičně organizují více na vesnici, a to z důvodů nenaplněné kapacity vesnických škol. Školy se proto snaží zaujmout rodiče budoucích žáků prvních ročníků již atraktivní organizací zápisu.

Tato hypotéza se potvrdila. Po analýze výsledků se dospělo k závěru, že ve všech pěti sledovaných městských školách byl zápis organizován tradičně, zatímco ve většině vesnických škol (ve třech z pěti) byl zápis organizován netradičně. Důkazem potvrzení této hypotézy je graf 41.

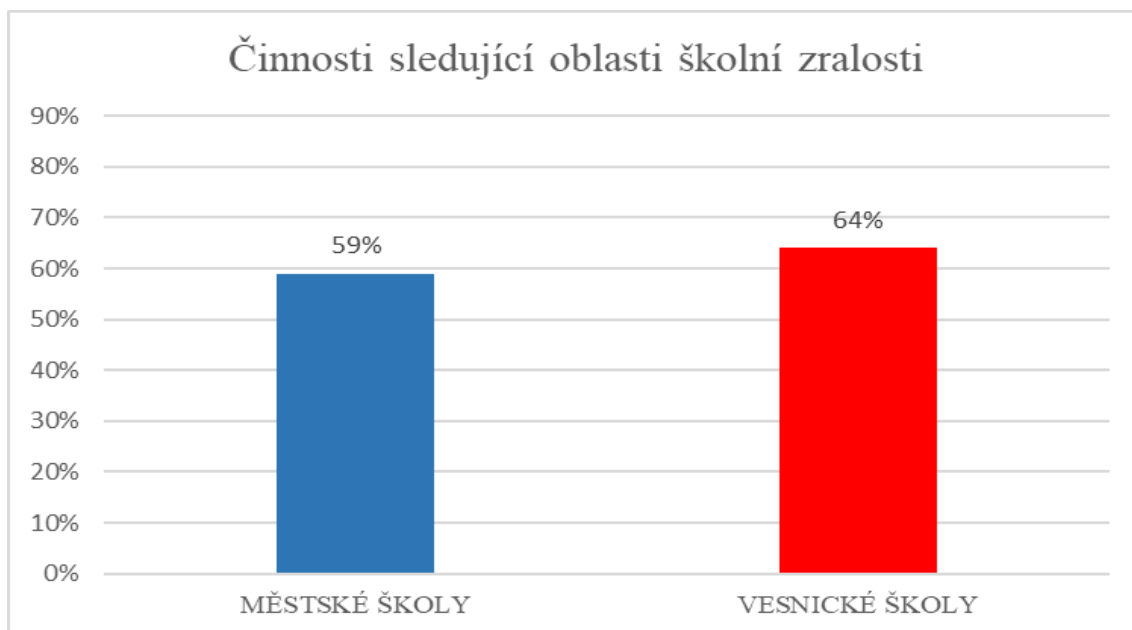
Graf 41: Způsob organizace zápisu

2. hypotéza: Oblasti školní zralosti se u dětí sledují podrobněji v městských školách. Nachází se zde více činností, které prokazují úroveň vývoje dítěte. Do městských škol přichází více dětí z míst, která nejsou pro školu spádová. Proto se zde sleduje úroveň školní zralosti při více úkolech, aby mohlo být případné nepřijetí dítěte podrobněji zdůvodněno.

Tato hypotéza byla vyvrácena. Na uvedených městských školách byly činnosti zadávány tak, že sledovaly definované oblasti školní zralosti z 59 %. Na uvedených vesnických školách byly činnosti zadávány tak, že sledovali definované oblasti školní zralosti z 64 %. Důkazem vyvrácení této hypotézy je graf 42.

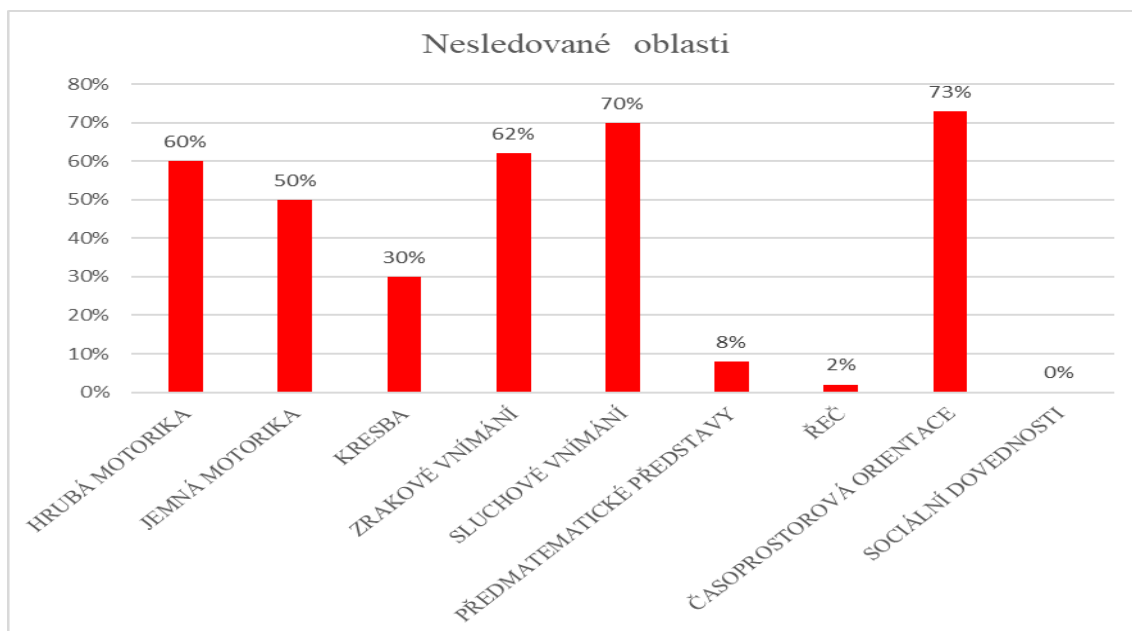
Graf 42: Činnosti sledující oblasti školní zralosti

3. hypotéza: Oblasti sluchového vnímání je věnováno u zápisů nejméně prostoru, a to jak v městských školách, tak i ve vesnických. Prostorové možnosti základních škol nedovolují, aby každé dítě bylo ve třídě sledováno samostatně. Při sledování úrovně sluchového vnímání dochází ke zvýšenému hluku, který vyrušuje účastníky zápisu. Dalším důvodem je také časová náročnost nebo pedagogická neznalost činností sledujících sluchové vnímání pro zápis do 1. ročníku základní školy.

Tato hypotéza se potvrdila. U zápisů do 1. ročníku základních městských i vesnických škol není oblast sluchového vnímání sledována ze 70 %. Důkazem potvrzení této hypotézy je graf 43. Z grafu současně vyplývá, že další málo sledovanou oblastí školní zralosti je časoprostorová orientace (oblast nesledována ze 73 %) a oblast zrakového vnímání (oblast nesledována z 62 %).

Graf 43: Nesledované oblasti školní zralosti u zápisů na městských i vesnických základních školách

Závěr

Vstup do školy je pro dítě nevratnou životní změnou. Zápis do 1. ročníku základní školy se stává předstupněm tohoto životního zlomu. Je žádoucí udělat ho dětem něčím jedinečným a nezapomenutelným. Zápisem do 1. ročníku se má ověřit, zda je dítě pro školní docházku již zralé nebo nikoli. Odborná diagnostika je prováděna experty v pedagogicko-psychologických poradnách nebo speciálně pedagogických centrech. U zápisu je úroveň školní zralosti sledována pedagogem, jenž si může všimnout, která z oblastí školní zralosti je třeba u dítěte podpořit.

Aby zápis do 1. ročníku základní školy sloužil ke sledování všech složek školní zralosti, musí být pečlivě připraven. Neméně důležitá je vzdělanost pedagoga, kterým je sledování prováděno. Předkládanou prací jsou nabízeny činnosti sledující oblasti školní zralosti a zároveň vhodné k zápisům do 1. ročníku základních škol.

Výsledky výzkumného šetření ze zápisů do 1. ročníků uvedených městských základních škol je dokázáno, že u zápisů nebyly oblasti školní zralosti sledovány rovnoměrně. Ve velké míře nebyla sledována oblast jemné motoriky, zrakového vnímání, sluchového vnímání a časoprostorové orientace. Oblast hrubé motoriky nebyla sledována vůbec. Městské školy se vyznačují převahou tradiční organizace zápisu.

Výsledky výzkumného šetření ze zápisů do 1. ročníků uvedených vesnických základních škol je prokázáno, že v porovnání s uváděnými městskými školami je při zápisech ve vesnických školách více činností sledujících školní zralost. Přesto jsou některé oblasti upřednostňovány před ostatními. Na rozdíl od městských byla ve většině vesnických škol sledována hrubá motorika. Na vesnických školách patří k nejméně sledovaným oblastem školní zralosti zrakové vnímání, sluchové vnímání a časoprostorová orientace. Zápisy jsou organizovány ve větší míře netradičně.

Resumé

The thesis is concerned with enrolments in the 1st year of elementary school, comparing their arrangement in towns and villages. Firstly, it specifies the compulsory pre-school education, its legal requirements and respective documents. Next, the thesis defines children's readiness for school, school maturity and immaturity. It also analyses in detail all components of school maturity observed during the enrolment process in primary education. The field research included in the thesis compares the observed components of school maturity during enrolments in town and village schools.

Seznam literatury

BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0658-1.

BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-2569-4.

BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno : Computer Press, 2006. ISBN 80-251-0977-1.

EDELSBERGER, L.; KÁBELE, F. *Speciální pedagogika pro učitele prvního stupně základní školy*. Praha: SPN, 1988. ISBN14-664-88.

FASNEROVÁ, Martina. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0289-1.

FULGHUM, R. *All I Really Need to Know I Learned in Kindergarten: Uncommon Thoughts*. London: Grafton, 1990. ISBN 0-586-20892-5.

HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-262-0873-0.

CHRÁSTKA, M. *Metody pedagogické diagnostiky*. Olomouc: UPOL, 1988. ISBN 978-80-247-1369-4.

JACOVIČOVÁ, D.; ŽÁČKOVÁ H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-247-4750-7.

KENDÍKOVÁ, J.; VOSMIK, M. *Jak zvládnout problémy dětí se školou?*. Praha: Pasparta, 2013. ISBN 978-80-905576-0-4.

KLENKOVÁ, J.; KOLBÁBKOVÁ, H. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. ISBN 80-239-0082-X.

KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.

KOMENSKÝ, J., A. *Informatorium školy mateřské*. Praha: SPN, 1952. 978-80-200-1862-5.

KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.

KROPÁČKOVÁ, J. *Budeme mít prvňáčka*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-359-8.

KROPÁČKOVÁ, J. Kdy je dítě připravené jít do školy? *Informatorium: Časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*. 2004, roč. XI, č. 2. Praha: Portál, 2004. ISSN 1210-7506.

KUCHARSKÁ, A.; ŠVANCAROVÁ, D. *Bezstarostné roky?: kroky a krůčky předškolním věkem: poradenství pro rodiče*. Brno: Edika, 2017. ISBN 978-80-266-1105-9 2017.

KUTÁLKOVÁ, D. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4856-6.

KUTÁLKOVÁ, D. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3080-6.

LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují: eseje z dětské psychologie*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-006-5.

OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5107-8.

OTEVŘELOVÁ, H. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4.

- PIAGET, J. *Psychologie inteligence*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-309-9.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-7367-416-8.
- SYSLOVÁ, Z.; KRATOCHVÍLOVÁ, J.; FIKAROVÁ, T. *Pedagogická diagnostika v MŠ: práce s portfoliem dítěte*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1324-6.
- SVOBODA, M.; KREJČÍŘOVÁ, D.; VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-566-0.
- TĚTHALOVÁ, M. Od předškolní výchovy. *Informatorium: časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD*. 2018, roč. XXV, č. 2. Praha: Portál, 2018. ISSN 1210-7506.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*, Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-262-0044-4.

Elektronické zdroje

Desatero pro rodiče dětí předškolního věku [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku>.

Informace k organizaci zápisů k povinné školní docházce [online]. Praha: MŠMT [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/39797_1_1.

Informace o povinném předškolním vzdělávání určení pro školy [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/informace-o-povinnem-predskolnim-vzdelavani>.

Jak probíhá vyšetření školní zralosti v PPP [online]. BENÍŠKOVÁ, T. Pedagogicko-psychologická poradna Kadaň [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: http://www.pppuk.cz/soubory/ppp_kadan/kadan_clanek_3.pdf .

Klasifikace vzdělávacích programů [online]. Praha: ČSÚ, 2003 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/39931210_Klasifikace_vzdelavacich_programu_uzivatelska_prirucka_pro_zavadeni_ISCED-97_v_ze_mich_OECD_vydani_1999.

Kvantitativní výzkum [online]. METODOLOGIE VĚDECKO - VÝZKUMNÉ ČINNOST [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/cs/CZ/Download?DocumentId=20732>.

Odklad školní docházky [online]. Praha: MŠMT [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/39797_1_1/.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf.

Relating Effortful Control, Executive Function, and False Belief Understanding to Emerging Math and Literacy Ability in Kindergarten [online]. BLAIR, C.; RAZZA, P. R., March/April, 2007 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.14678624.2007.01019.x/epdf?r3_referer=wol&tracking_action=preview_click&show_checkout=1&purchase_referer=www.google.cz&purchase_site_license=LICENSE_DENIED_NO_CUSTOM ER.

Správný sed [online]. FIZIODOMU [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://www.fyziodomu.cz/spravny-sed-4-dil/>.

Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations [online]. SERIES, T., New York: United Nations, 1986, [cit. 2018-02-26]. ISSN 1095-9203. Dostupné z: <http://science.sciencemag.org/content/334/6054/311.4>.

Úvod do metodiky výzkumu [online]. Výzkumné metody [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.vspj.cz/ISBN/Skripta%20%20V%C5%A0PJ/%C3%9Avod%20do%20metodiky%20v%C3%BDzkumu%20%20Linderov%C3%A1,%20Scholz,%20Munduch.pdf>.

Změny v předškolním vzdělávání – povinný rok předškolního vzdělávání i vzdělávání dvouletých dětí [online]. 2016 [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <https://cosiv.cz/cs/2016/08/11/zmeny-v-predskolnim-vzdelavani-povinny-rok-predskolniho-vzdelavani-i-vzdelavani-dvouletych-deti/>.

Přílohy

Příloha I	Korektní držení tužky Městská škola 1
Příloha II	Desatero pro prvňáky Městská škola 1
Příloha III	Pracovní list u zápisu v Městské škole 1
Příloha IV	Pracovní list u zápisu v Městské škole 2
Příloha V	Hodnotící formulář Městská škola 2
Příloha VI	Prostorová orientace Městská škola 3
Příloha VII	Zraková diferenciacie Městská škola 3
Příloha VIII	Pracovní list u zápisu v Městské škole 4
Příloha IX	Pracovní list u zápisu v Městské škole 5
Příloha X	Dopis rodičům budoucích prvňáčků
Příloha XI	Testovací karta na Vesnické škole 4
Příloha XII	Pracovní list u zápisu na Vesnické škole 5
Příloha XIII	Zraková diferenciacie Vesnická škola 5

Správné držení tužky (pera) ▶▶

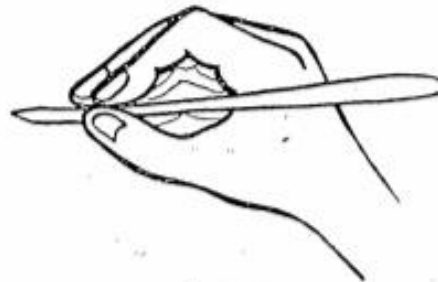

Správné držení tužky (pera) špetkovým úchopem

Typy vadného držení:

Klíčovitě držení tužky

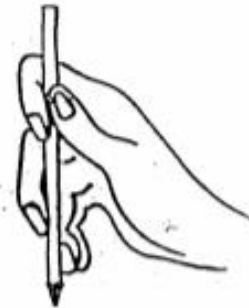
Protažená hrotička

Smučkový úchop

Pěstičkový úchop

Vaňečkový úchop

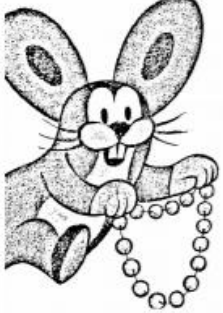

Příloha 2: Desatero pro prvňáky Městská škola 1

DESATERO PRO PRVŇÁČKY

1. Znáám svoje jméno a příjmení, vím, jak se jmenují rodiče.
2. Umím se obléknout i převléknout do cvičebního úboru, a to tak rychle, aby z mých kamarádů na mě nemusel čekat.
3. Dovedu kreslit tužkou a pastelkami i malovat barvami.
4. Umím uklidit knížky, pastelky a hračky tam, kam patří.
5. Poznám barvu červenou, modrou, zelenou, žlutou, hnědou a černou.
6. Umím vystřílnout obrázek nůžkami s kulatou špičkou.
7. Dovedu si připravit svačinku na ubrousek a po jídle si umýt ruce.
8. Dovedu poslouchat maminčino vyprávění se zájmem a v klidu.
9. Televizní pohádky, filmy a písničky pozorně sleduji a povídám si o nich s rodiči.
10. Školní věci koupit až po informativní schůzce.

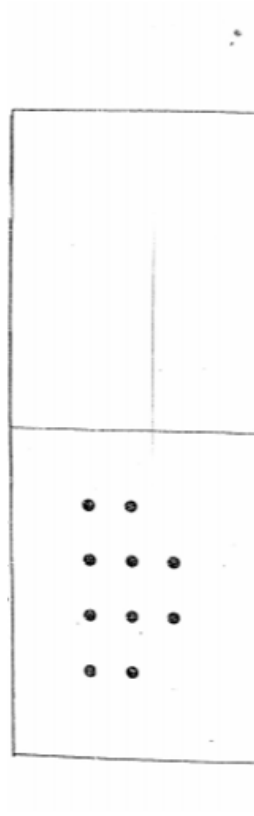
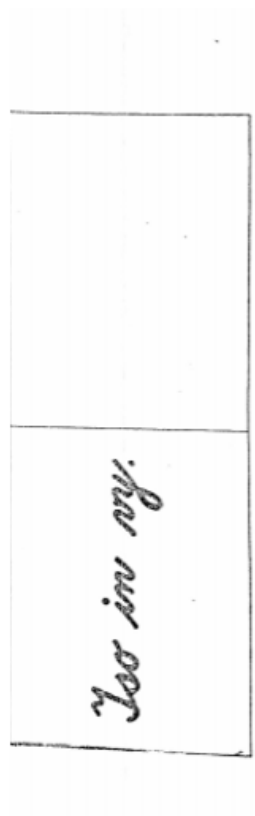
Příloha 3: Pracovní list u zápisu v Městské škole 1

OTA

MÍLA

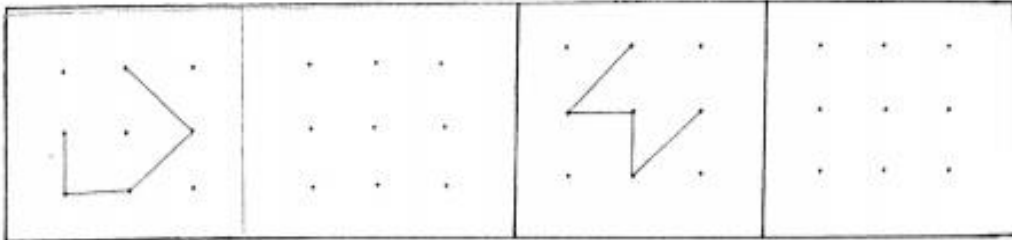
Kresba postavy

Podpis

Příloha 4: Pracovní list u zápisu v Městské škole 2

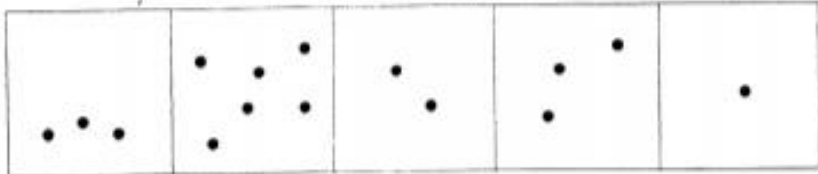
JMÉNO: _____

MA MM MA MV AM MY

5

Příloha 5: Hodnotící formulář Městská škola 2

Zápis do 1. ročníku JMÉNO: _____

Úkoly k pracovnímu listu:

1. Obkresli tvar podle vzoru.	1	2	3	4	5
2. Dej do kroužku stejná písmena podle předlohy vlevo.	1	2	3	4	5
3. Vyber slova, která začínají na stejné písmeno.	1	2	3	4	5
4. Doplni počet do 5-ti. Pozor, někde budeš muset škrtnat.	1	2	3	4	5
5. Vybarvi zeleně všechna jablíčka	1	2	3	4	5
6. Podepiš se. (V případě, že se dítě neumí podepsat, pedagog mu jméno předepíše.)	1	2	3	4	5

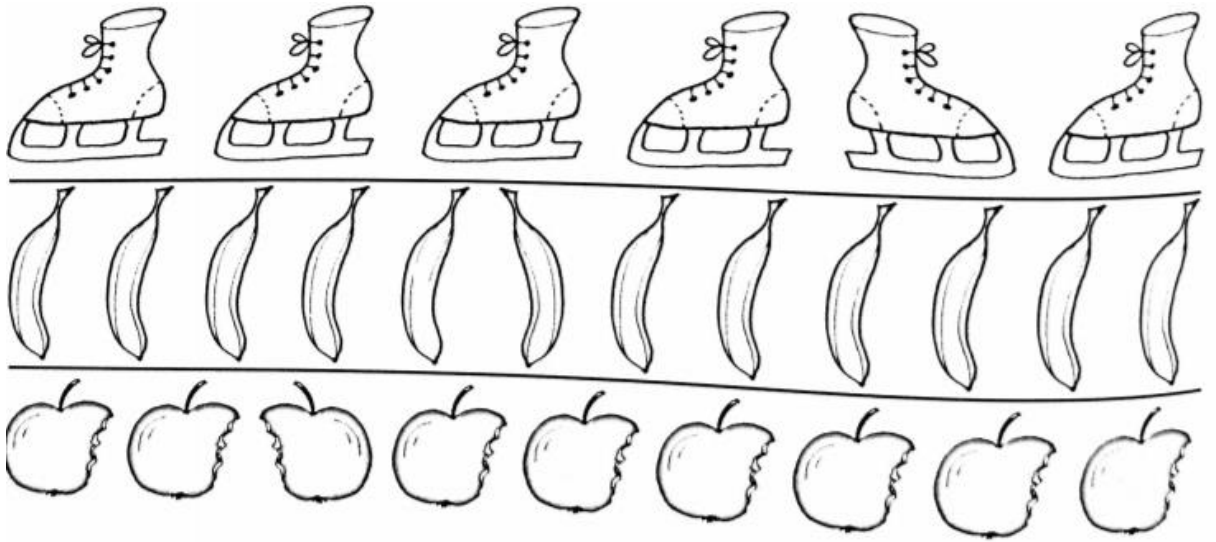
Jak se dítě jeví:

smělé, komunikativní	1	2	3	4	5
klidné, soustředěné	1	2	3	4	5
rozumově vyspělé, bohatá slovní zásoba	1	2	3	4	5
zvládá pravidla společenské komunikace	1	2	3	4	5
rozezná barvy	1	2	3	4	5

Příloha 6: Prostorová orientace Městská škola 3

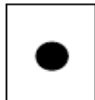
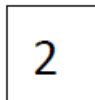
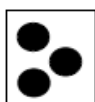
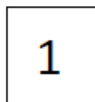
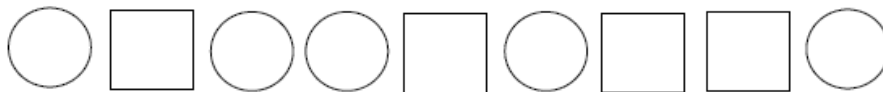

Příloha 7: Zraková diference Městská škola 3

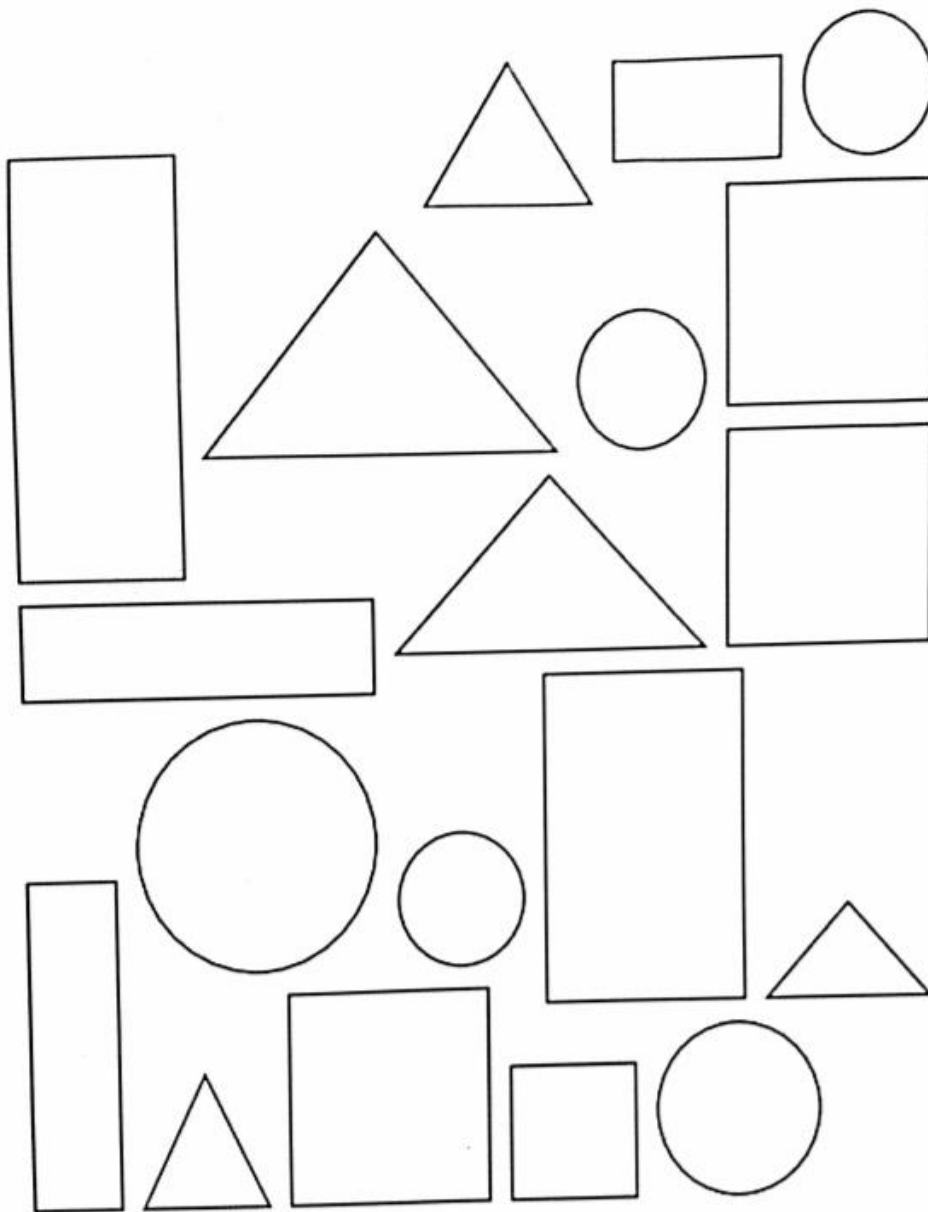

Příloha 8: Pracovní list u zápisu v Městské škola 4

Jméno: _____

Příloha 9: Pracovní list u zápisu v Městské škola 5

Příloha 10: Dopis rodičům budoucích prvňáčků

Vážený rodiče,

potěšilo nás, že jste se rozhodli zapsat své dítě do prvního ročníku na naší školu. Máme zájem o dobrou spolupráci rodiny a školy, a proto Vám chceme poskytnout informace, které byste měli znát ještě před nástupem dítěte do základní školy. Prioritou naší školy je vzdělávání s menším počtem žáků ve třídě s důrazem na respektování vztahů mezi žáky, na vytváření přátelského prostředí a vzájemnou komunikaci. Vaše dítě se bude vyučovat podle školního vzdělávacího programu – Cesta za poznáním.

Učební plán 1.ročníku:

Český jazyk	9 hodin
Anglický jazyk	1 hodina
Matematika	4 hodiny
Člověk a svět	2 hodiny
Hudební výchova	1 hodina
Výtvarná výchova	1 hodina
Praktické činnosti	1 hodin
Tělesná výchova	2 hodiny

Jako základní škola chceme žákům poskytnout základní vzdělání, tj. naučit je dobře českému jazyku a matematice, poskytnout jim všeobecný přehled o ostatních oborech, v souladu se současnými trendy jim dát dobré základy minimálně jednoho cizího jazyka, naučit je pracovat s informačními a digitálními technologiemi.

Záleží nám jak žácích, tak na vstřícné komunikaci, s Vámi, rodiči.

Ve škole pracuje, z toho 16 pedagogů včetně 3 asistentů pedagoga, výchovné poradkyně, školního metodika prevence, koordinátorů ICT, EVO a ŠVP.

Školu navštěvuje v letošním školním roce 170 žáků, kteří chodí do 9 tříd. Vyučujeme

od 1. ročníku anglický jazyk, od 8. ročníku druhý cizí jazyk – jazyk německý.

Školní družina má 3 oddělení, kterou navštěvuje 70 žáků. Zápis do školní družiny proběhne při zahájení školního roku. Provoz školní družiny je denně od 6,00 do 16,00 hodin.

Vážený rodiče, přáli bychom si, aby Vaše dítě bylo u nás spokojené. Pokusme se společně vytvořit mu co nejlepší podmínky pro vstup do školy. Zde je několik praktických rad:

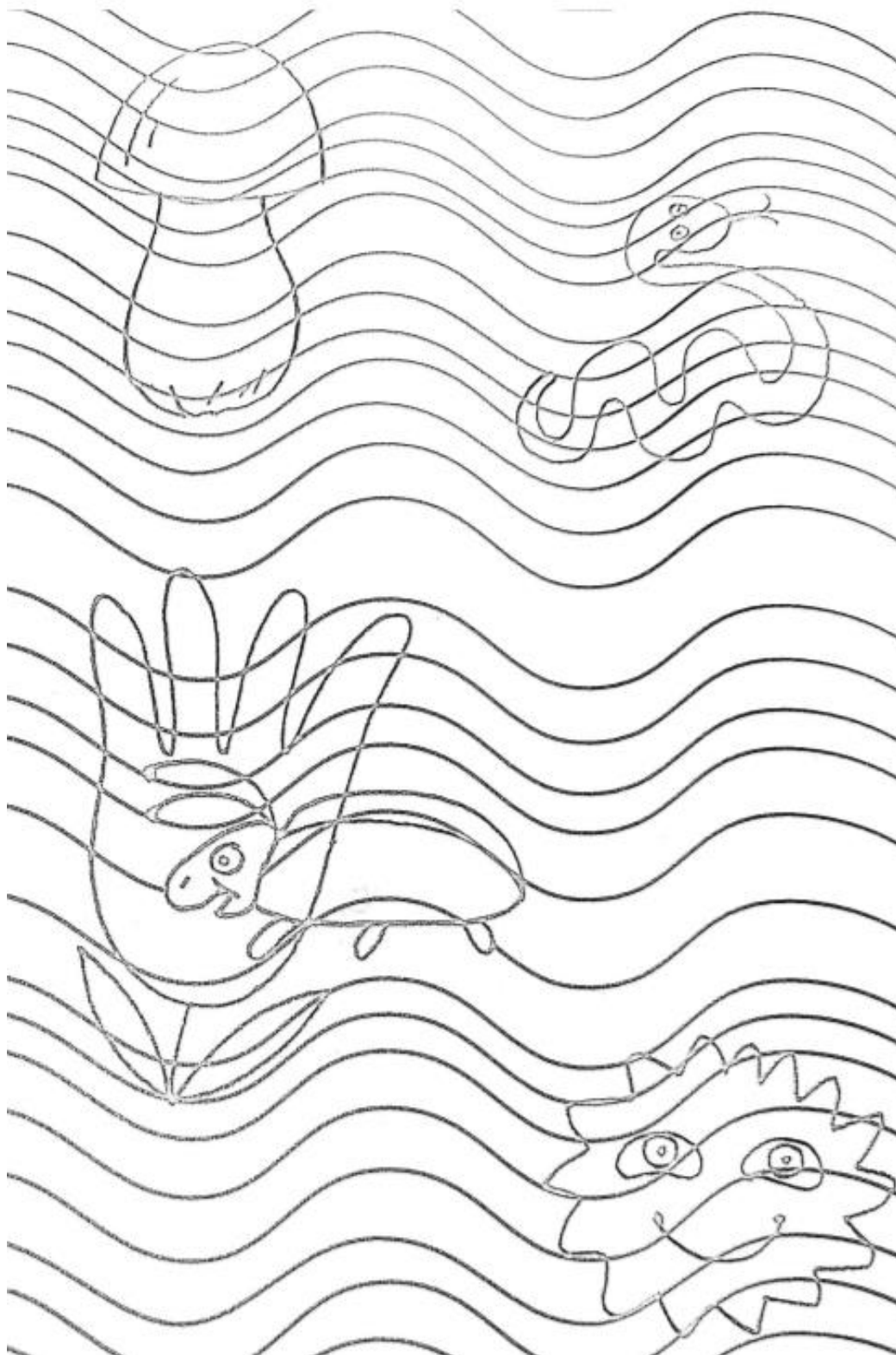
1. Dbejme společně na jednotnou výchovu Vašeho dítěte.
2. Hovořte s ním pravidelně o školní práci, o jeho úspěších i neúspěších.
3. Snažte se ho pochválit nebo povzbudit.
4. Každý den společně zkontrolujte jeho pomůcky na vyučování.
5. Dohlédněte na psaní domácích úkolů.
6. Při obtížích svého dítěte buďte v úzkém kontaktu s třídní učitelkou.
7. Dbejte na přítomnost Vašeho dítěte při řešení jeho problémů.
8. Přijďte se podívat do vyučovací hodiny.
9. Přicházejte do školy také pro pochvaly.
10. Nebojte se sdělit své názory a připomínky třídní učitelce nebo vedení školy.

Těšíme se na Vašeho prvňáčka!

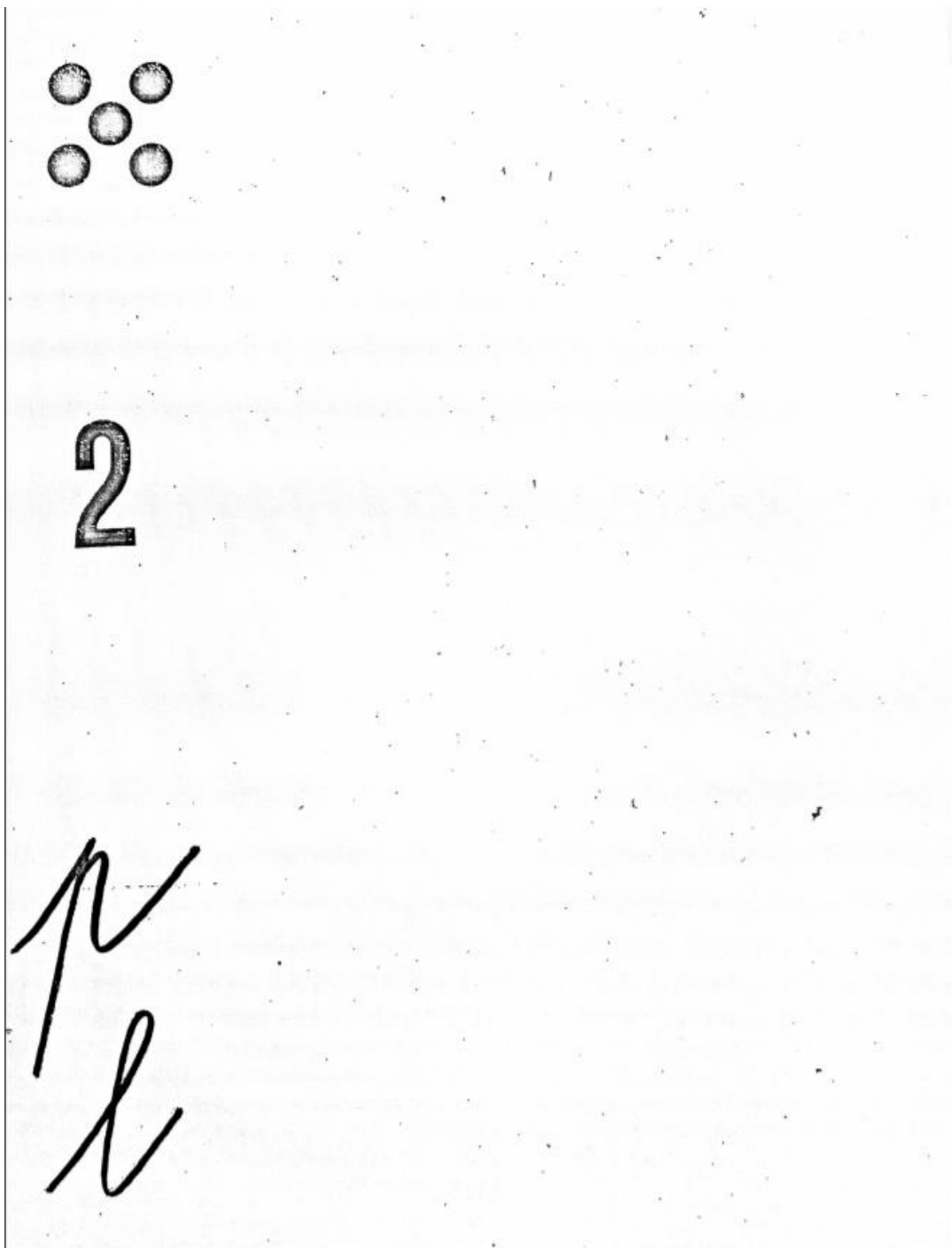
Za všechny pracovníky školy

ředitelka školy

Příloha 11: Testovací karta na Vesnické škole 4

Příloha 12: Pracovní list u zápisu na Vesnické škole 5

Příloha 13: Zraková diferenciacie Vesnická škola 5

